

Влада Републике Србије

**НАЦИОНАЛНИ ПРЕГЛЕД О ОСТВАРЕНОМ
НАПРЕТКУ У СПРОВОЂЕЊУ ПЕКИНШКЕ
ДЕКЛАРАЦИЈЕ И ПЛАТФОРМЕ ЗА
АКЦИЈУ +25**

НАЦИОНАЛНИ ПРЕГЛЕД О ОСТВАРЕНОМ НАПРЕТКУ У СПРОВОЂЕЊУ ПЕКИНШКЕ ДЕКЛАРАЦИЈЕ И ПЛАТФОРМЕ ЗА АКЦИЈУ +25

Влада Републике Србије

Сви термини којима су у тексту означени положаји, професије, односно занимања, изражени у граматичком мушком роду, подразумевају природни мушки и женски род лица на које се односе.

Садржај

ПРВИ ДЕО: ПРИОРИТЕТИ, ДОСТИГНУЋА, ИЗАЗОВИ И ПРЕПРЕКЕ	9
Најважнија достигнућа	9
а. Унапређен је нормативно-стратешки оквир	9
б. Успостављени су институционални механизми за родну равноправност на свим нивоима	11
в. Ојачан је институционални одговор на насиље према женама	13
г. Установљена је законска обавеза родно одговорног буџетирања	14
д. Уведен је Индекс родне равноправности	15
ђ. Унапређена је родна статистика	15
е. Повећано учешће жена на позицијама одлучивања	16
Приоритети рада у претходних пет година	18
а. Равноправност и недискриминација у закону и приступ правди	18
б. Квалитетно образовање, обуке и доживотно учење за жене и девојчице	19
в. Елиминисање насиља над женама и девојчицама	20
Табела 1. Статистика правосуђа указује на повећан број кривичних пријава за насиље у породици	21
г. Женско предузетништво и женска предузећа	21
д. Родно одговорно буџетирање	22
Мере за спречавање дискриминације жена и девојчица из вишеструко дискриминисаних група	23
а. Жене у удаљеним и сеоским подручјима	23
б. Жене припаднице расних, етничких или верских мањина	24
в. Жене које живе са ХИВ/АИДС-ом	25
г. Жене које живе са инвалидитетом	25
Приоритети рада у наредних пет година	27
а. Унапређење законског, стратешког оквира и мера за родну равноправност и оснаживање жена	27
б. Елиминисање насиља над женама и девојчицама	27
в. Приступ здравственој заштити, укључујући сексуално и репродуктивно здравље и репродуктивна права	28
г. Неплаћено старање и рад у домаћинству/балансирање обавеза на раду и у породици	29
д. Родно одговорно буџетирање	30
ђ. Промена негативних социјалних норми и родних стереотипа	30
ДРУГИ ДЕО: НАПРЕДАК У 12 КЉУЧНИХ ОБЛАСТИ	32
Област 1 - Инклузиван развој, заједнички просперитет и пристојан рад	32
а. Унапређени закони, политике и праксе на радном месту који забрањују дискриминацију у запошљавању, задржавању и унапређивању жена у јавном и приватном сектору и осигуравају једнаке плате за рад једнаке вредности	32
б. Уведене родно одговорне активне мере политика за тржиште рада	33
в. Укључено неплаћено старање и рад у домаћинству у државну статистику	35
г. Уведено породилско/очинско/родитељско одсуство и други видови породичног одсуства	35
д. Спроведна процена утицаја мера штедње/фискалне консолидације на жене и мушкарце	36
Област 2 - Искорењивање сиромаштва, социјална заштита и услуге социјалне заштите	38
а. Промовисан приступ сиромашних жена достојанственом послу кроз активне политике тржишта рада	38
б. Проширен приступ службама надлежним за становање и земљиште	39
в. Подржано женско предузетништво и развој пословних активности	39
г. Унапређени процеси доделе готовинских трансфера	40
д. Унапређен приступ жена здравственим услугама кроз ширење универзалног здравственог осигурања и услуга јавног здравља	41
ђ. Предузете мере за повећање приступа девојчица образовању, њиховог задржавања у систему образовања и унапређени програми за стручне кадрове	42
е. Промовисано безбедно, инклузивно образовно окружење и окружење без узнемиравања за жене и девојчице	43

Област 3 - Ослобађање од насиља, стигме и стереотипа	45
а. Унапређен одговор на насиље над интимним партнером/насиље у породици, укључујући сексуално насиље и силовање у браку	45
б. Предузете мере за спречавање сексуалног узнемиравања и насиља на јавним местима, и на послу	46
в. Ојачан институционални оквир и усвојени закони, прописи и упутства против насиља над женама	47
г. Унапређене службе за подршку жртвама насиља	48
д. Унапређена свест јавности и промена ставова и понашања о насиљу над женама и девојчицама	49
ђ. Уведене мере за заштиту деце на интернету	50
е. Спроведене законске реформе у борби против родних предрасуда у медијима и уведена обавезујућа регулатива за медије, укључујући и оглашавање	51
ж. Уведене мере за подршку женама са инвалидитетом, Ромкињама, женама са села, женама жртвама сексуалног насиља	53
Област 4 - Учешће, одговорност и родно одговорне институције	54
а. Реформисани закони и прописи који промовишу учешће жена у политици, посебно на нивоу одлучивања, укључујући реформу изборног система и усвајање привремених посебних мера, као што су квоте	54
б. Спроведене мере за јачање капацитета и развој вештина жена и унапређена доступност података о политичком учешћу жена	54
в. Уведене мере за стручно образовање и обуке у оквиру медија и у сектору ИКТ-у	55
г. Уведено родно одговорно буџетирање	56
д. Усвојена Национална стратегија за родну равноправност и Акциони план за родну равноправност	58
ђ. Успостављен Савет и израђен Акциони план за праћење препорука механизма Уједињених нација за људска права, укључујући CEDAW и UPR	59
е. Успостављене националне институције за људска права	60
ж. Унапређена родна равноправност кроз рад националних институција за људска права	62
Област 5 – Мирна и инклузивна друштва	66
а. Усвојен и спроведен Национални акциони план за примену Резолуције 1325 Савета безбедности УН – Жене, мир и безбедност	66
б. Интегрисане обавезе за жене, мир и безбедност у кључне националне и међуминистарске мере политика, планирање и оквир праћења	67
в. Промовисано значајно учешће жена у мировним процесима и примени мировних споразума и у хуманитарном и кризном деловању	68
г. Предузете мере за борбу против незаконитог промета оружја	69
д. Предузете мере за борбу против трговине женама и децом	70
е. Предузете мере за борбу против негативних друштвених норми и пракси и мере повећану свест о потребама и потенцијалима девојчица	71
ж. Реализоване политике и програми за смањење и искорењивање дечјих, раних и принудних бракова	71
Област 6 - Очување животне средине, заштита и обнова	73
а. Унапређена родна перспектива у еколошким политикама	73
б. Унапређена родна перспектива у програмима смањења ризика од катастрофа	74
в. Израђен први државни извешај о родној перспективи за Оквирну конвенцију УН о промени климе	75
ТРЕЋИ ДЕО: НАЦИОНАЛНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ И ПРОЦЕСИ	76
ЧЕТВРТИ ДЕО: ПОДАЦИ И СТАТИСТИКА	82

ПРВИ ДЕО: ПРИОРИТЕТИ, ДОСТИГНУЋА, ИЗАЗОВИ И ПРЕПРЕКЕ

Најважнија достигнућа

1. Која су најважнија достигнућа, изазови и препреке у остваривању родне равноправности и оснаживања жена у последњих 5 година?

У извештајном периоду остварена су **значајна достигнућа у остваривању родне равноправности**: а. унапређен је нормативно-стратешки оквир, б. успостављени институционални механизми за родну равноправност на свим нивоима, в. ојачан је институционални одговор на насиље према женама, г. установљена је законска обавеза родно одговорног буџетирања, д. уведен је Индекс родне равноправности, ђ. унапређена је родна статистика, и е. повећано је учешће жена на позицијама одлучивања.

а. Унапређен је нормативно-стратешки оквир

Унапређен је **нормативно-стратешки оквир у области родне равноправности и забране родне и друге дискриминације**. Родна равноправност и забрана дискриминације на основу пола/рода и других личних својстава чврсто је утемељена у Уставу Републике Србије¹, Закону о забрани дискриминације² и Закону о равноправности полова³. Законом о равноправности полова дефинисано је да родна равноправност подразумева „равноправно учешће жена и мушкараца у свим областима јавног и приватног сектора, у складу са општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима и Уставом Републике Србије“, и да су сви дужни да је поштују⁴. У нове законе који су донети у извештајном периоду уграђене су антидискриминационе клаузуле, којима је додатно ојачана забрана родне и друге дискриминације. У завршној је фази рад на новом Закону о родној равноправности, који се доноси у циљу даљег унапређења правног оквира родне равноправности и обезбеђења делотворнијег спровођења политике родне равноправности путем посебних мера у различитим областима.

Усвојена је друга Национална стратегија за родну равноправност 2016-2020, којом је **први пут успостављен целовит стратешки оквир за систематско увођење принципа родне равноправности у све јавне политике**. Родна равноправност постала је „део планирања, израде и примене јавних политика, закона, програма и мера; потребе, приоритети и

1 „Сл. гласник РС“, бр. 98/2006, чл. 15 и 21

2 „Сл. гласник РС“, бр. 22/2009.

3 „Сл. гласник РС“, бр. 104/2009. Поред ових закона, значајни део оквира чине и изборни закони који предвиђају систем квота од 30% за мање заступљен пол за парламентарне, покрајинске и локалне изборе, као што је на пример на националном нивоу Закон о избору народних посланика „Сл. гласник РС“, бр. 35/2000, 57/2003 - одлука УСРС, 72/2003 - др. закон, 75/2003 - испр. др. закона, 18/2004, 101/2005 - др. закон, 85/2005 - др. закон, 28/2011 - одлука УС, 36/2011 и 104/2009 - др. закон, Кривични законик „Сл. гласник РС“, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016, који санкционише насиље у породици и силовање у браку и дефинише трговину људима као организовани криминал, и Породични закон „Сл. гласник РС“, бр. 18/2005, 72/2011 - др. закон и 6/2015, који регулише односе између партнера, штити права детета, уводи специјалне мере против насиља и побољшава процедуре приликом усвојења, као и при разводу брака.

4 Закон о равноправности полова, члан 2, „Сл. гласник РС“, бр. 104/2009

специфични положај жена и мушкараца, укључујући рањиве групе, систематски се укључују у јавне политике и активно се разматрају њихови ефекти на положај жена и мушкараца, у свим фазама планирања, израде, примене, надзирања и вредновања и на свим нивоима, уз равноправно учешће жена и мушкараца у овим процесима⁵". Стратегијом су утврђења три стратешка циља а. промењени родни обрасци и унапређена култура родне равноправности; б. повећана равноправност жена и мушкараца применом политика и мера једнаких могућности; и в. системско увођење родне перспективе у доношење, спровођење и праћење јавних политика. У дефинисању стратешких приоритета, водило се рачуна о обавезама које проистичу из ратификованих међународних уговора, и узете су у обзир друге стратегије, како би родна перспектива што доследније била интегрисана у све области у друштву. Након спровођења првог Националног акционог плана (НАП) за спровођење Стратегије за период од 2016-2018⁶ године урађена је његова независна евалуација,⁷ која је омогућила да се утврде приоритети другог НАП-а за спровођење Стратегије. Израда овог НАП-а је у завршној фази, а његово трајање орочено истеком периода важења постојеће националне стратегије за родну равноправност.

Током последње декаде изграђен је целовит **антидискриминациони правни оквир**. Усвојена је и спроведена Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период 2014. до 2018. године и израђено шест извештаја о реализацији пратећег Акционог плана. Са задатком да благовремено упозорава на изазове у извршењу мера образован је 2015. године Савет за праћење примене Акционог плана за спровођење Стратегије превенције и заштите од дискриминације који је пратио извршење мера и активности. **Дискриминација је забрањена Уставом Републике Србије, који у члану 21. прописује да су пред Уставом и законом сви једнаки, да свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације, да је забрањена свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета. Поред тога, Уставом је прописано да се не сматрају дискриминацијом посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима. Законом о забрани дискриминације,⁸ основним и општим законом у овој области, прописана је општа забрана дискриминације на основу било ког личног својства, укључујући и вишеструку дискриминацију. **Остварењу равноправности значајно доприносе и посебни антидискриминациони закони, као што су Закон о заштити права и слобода националних мањина⁹, Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом¹⁰ и Закон о равноправности полова¹¹. Антидискриминационе одредбе су садржане и у многим законима којима се уређују поједине области друштвених односа: Закон о раду¹², Закон о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са****

5 Национална стратегија за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године, стр. 4

6 <https://www.mgsi.gov.rs/lat/dokumenti/nacionalna-strategija-za-rodnu-ravnopravnost-za-period-od-2016-do-2020-godine-sa-akcionim>

7 <http://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2019/04/evaluation-of-the-national-action-plan-for-the-implementation-of-the-serbia-national-strategy-for-ge>

8 „Сл. гласник РС”, бр. 22/2009

9 „Службени лист СРЈ”, број 11/02, „Службени лист СЦГ”, број 1/03 – Уставна повеља и „Сл.гласник РС”, бр. 72/09 – др. закон, 97/13 – УС и 47/18

10 „Сл. гласник РС”, бр. 33/06 и 13/16

11 „Сл. гласник РС”, бр. 104/09

12 „Сл.гласник РС”, бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14, 13/17 – УС, 113/17 и 95/18-аутентично тумачење

инвалидитетом¹³, Закон о здравственој заштити¹⁴, Закон о основама система образовања и васпитања¹⁵, Закон о основном образовању и васпитању¹⁶, Закон о средњем образовању и васпитању¹⁷, Закон о црквама и верским заједницама¹⁸, Закон о правима пацијената¹⁹, Закон о заштити лица са менталним сметњама²⁰, Закон о кретању уз помоћ пса водича²¹, Закон о употреби знаковног језика²² и други закони. "

У наредном периоду неопходно је, на основу стечених искустава и евалуације ефеката примене Националне стратегије за родну равноправност за период 2016-2020, благовремено припремити трећу по реду националну стратегију за родну равноправност, уз пуно учешће и сарадњу органа јавне власти и организација цивилног друштва. Посебно је важно обезбедити континуирано праћење извршавања донетих докумената, мерење, контролу и извештавање о оствареним резултатима. Један од кључних задатака и изазова јесте уродњавање свих јавних политика од значаја за родну равноправност и унапређивање културе родне равноправности. Од посебне важности је и стварање услова за делотворнији приступ правди жртвама родне и друге дискриминације и унапређење ефикасности у пружању судске заштите права на недискриминацију.

6. Успостављени су институционални механизми за родну равноправност на свим нивоима

Током претходне деценије²³, Република Србија остварила је напредак у погледу успостављања механизма за родну равноправност на свим нивоима. Институционални механизми су кључна подршка уродњавању јавних политика и спровођењу политике једнаких могућности. Данас у Србији постоје национални, покрајински и локални механизми за родну равноправност.

На националном нивоу, у оквиру легислативе, делује Одбор за људска и мањинска права и равноправност полова, који, поред осталог, разматра предлоге закона и других општих аката с родног аспекта и сагледава стање у спровођењу политике родне равноправности. Од фебруара 2013. године у Народној скупштини делује и Женска парламентарна мрежа²⁴, као неформални облик заједничког деловања народних посланика из свих парламентарних група.

У оквиру егzekутиве, одлуком Владе 2014. године успостављено је Координационо тело за родну равноправност.²⁵ На челу овог тела је потпредседница Владе и министарка

13 „Сл.гласник РС”, бр. 36/09 и 32/13

14 „Сл.гласник РС”, бр. 107/05, 72/09 – др. закон, 88/10, 99/10, 57/11, 119/12, 45/13 – др. закон, 93/14, 96/15, 106/15, 105/17 - др. закон, 113/17 - др. закон и 105/17 – др. закон

15 „Сл.гласник РС”, бр. 88/17 и 27/18 – др. закон

16 „Сл.гласник РС”, бр. 55/13, 101/17 и 27/18 – др. закон

17 „Сл.гласник РС”, бр. 55/13, 101/17 и 27/18 – др. закон

18 „Сл.гласник РС”, бр. 36/06

19 „Сл.гласник РС”, бр. 45/13

20 „Сл.гласник РС”, бр. 45/13

21 „Сл.гласник РС”, бр. 29/15

22 „Сл.гласник РС”, бр. 38/15

23 У Србији су први институционални механизми основани још 2003. године на локалном, и 2004. на покрајинском, а потом и на републичком нивоу. Усвајањем Закона о равноправности полова 2009. законски је уређено њихово оснивање у јединицама локалне самоуправе.

24 <https://zpmrsrbija.wordpress.com/>

25 Одлука Владе о формирању Координационог тела за родну равноправност, 05 број:02-13613/2014-01 од 30. октобра 2014.

грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре. Подизање овог тела на значајно виши ниво у односу на претходно институционално решење²⁶ израз је разумевања интерсекторалне природе родне равноправности, уважавања потребе за јачом хоризонталном и вертикалном координацијом и политичке опредељености Владе да родну агенду уврсти у своје приоритете. Координационо тело координира рад органа државне управе у спровођењу политике родне равноправности и разматра сва питања од значаја за њено остваривање²⁷. Рад Координационог тела за родну равноправност позитивно је утицао на унапређење родне равноправности у Србији. То потврђују налази евалуације првог НАП-а за имплементацију Националне стратегије за родну равноправност, али и напредак који је на овом плану остварен и евидентиран у Индексу родне равноправности за Србију за 2018. годину.

Главни хоризонтални механизам за увођење родне перспективе и координисање политика родне равноправности у сарадњи са Координационим телом за родну равноправност, представља мрежа контакт особа за родну равноправност у свим ресорним министарствима и кључним институцијама. Такође, код свих буџетских корисника формирани су и тимови за родно одговорно буџетирање. У оквиру Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, формиран је Сектор за антидискриминациону политику и унапређење родне равноправности²⁸ који је, између осталог, надлежан за праћење и предлагање мера у области унапређења родне равноправности и антидискриминације.

На нивоу Аутономне покрајине Војводине (АПВ) делује Одбор за равноправност полова Скупштине Војводине, а у оквиру извршне власти Покрајински секретаријат за социјалну политику, демографију и родну равноправност²⁹, који је одговоран за примену Одлуке о равноправности полова АП Војводине.³⁰ Поред тога, значајно је и деловање Завода за равноправност полова - стручног тела задуженог за промовисање концепта родне равноправности и израду препорука за интеграцију родне перспективе у све политике, мере, акције и програме Владе АП Војводине.

На локалном нивоу је, у складу са законском обавезом формирања сталног радног тела или одређивања запосленог за родну равноправност и обављање послова остваривања једнаких могућности, формирано више од 100 тела при јединицама локалне самоуправе. Ова тела треба да, доприносе примени политика и мера једнаких могућности, обезбеђивању учешћа жена у одлучивању, као и спровођењу мера које доприносе реализацији национално дефинисаних циљева у овом домену, да воде родно осетљиву статистику, али и да одговарају на потребе и приоритете у локалној средини. Она помажу локалним самоуправама да, у оквиру својих надлежности, обезбеде равноправност полова и остваривање једнаких могућности.³¹

Промоцијом родне равноправности баве се и независна тела за заштиту људских права на националном нивоу: Заштитник грађана, чији је један од три заменика задужен за за права детета и родну равноправност, и Повереник за заштиту равноправности. Ова

26 До 2014 године, национални институционални механизам био је у оквиру Управе при Министарству рада, запошљавања и социјалне политике.

27 <https://www.mgsi.gov.rs/cir/koordinaciono-telo-za-rodnu-ravnopravnost>

28 <https://www.minrzs.gov.rs/sr/struktura/sektori/sektor-za-antidiskriminacionu-politiku-i-unapredjenje-rodne-ravnopravnosti>

29 <http://www.vojvodina.gov.rs/sr>

30 „Сл. лист АП Војводине”, бр. 14/2004 и 18/2009

31 Закон о равноправности полова, члан 2. став 3 и члан 39. ст. 1 и 2

тела афирмишу и промовишу људска права и принцип равноправности и поступају по притужбама због кршења људских права и дискриминације. На нивоу АП Војводине делује Покрајински омбудсман, чији је један од заменика искључиво задужен за област родне равноправности. У јединицама локалне самоуправе делују локални омбудсмани, који се баве промоцијом и заштитом људских права.

У Сектору предузетништва Привредне коморе Србије формирана је Секција за женско предузетништво са циљем пружања подршке женама предузетницама. Најважније активности усмерене су на умрежавање жена предузетница, унапређење њихових компетенција ради бољег пословања и др.

У наредном периоду потребно је унапредити ефикасност вертикалне и хоризонталне координације између институционалних механизма на националном нивоу, као и националног и локалних механизма у спровођењу политике родне равноправности и оснаживања жена, и обезбедити њихову одрживост. Један од приоритета јесте и успостављање ширег партнерства између различитих актера, донатора, институција и невладиног сектора, како би се искористили сви расположиви ресурси.

в. Ојачан је институционални одговор на насиље према женама

Остварен је велики помак у успостављању одговора на насиље према женама. Захваљујући томе повећан је ниво свести не само професионалаца у институцијама система, већ и целокупне јавности о насиљу према женама, које се све више препознаје као опасна и штетна друштвена појава.

Приоритет на плану сузбијања насиља према женама било је насиље према женама у породици и партнерским односима. Усвојен је Закон о спречавању насиља у породици³² којим је регулисано координисано деловање државних органа када постоји ризик да ће насиље бити извршено, односно поновљено. Уведене су хитне мере заштите³³ и прописано је пружање помоћи и подршке жртвама. Законом је успостављена мултисекторска сарадња државних органа у планирању индивидуалне помоћи и подршке жртвама у оквиру група за координацију и сарадњу које су формиране у сваком основном јавном тужилаштву.

Министарство унутрашњих послова, у сарадњи са Министарством правде и Женском парламентарном мрежом, а уз подршку UN Women, почев од 2019. године спроводи пројекат „Унапређење безбедности жена у Србији”. У оквиру наведеног пројекта предвиђена су улагања у изградњу оперативних и инситуционалних капацитета Министарства унутрашњих послова и других релевантних актера за рад на заштити насиља над женама. Пројектом је планирано увођење и примена нове мере заштите – система наруквица за жртве и починиоце насиља.

Усвојен је Закон о изменама и допунама Кривичног законика³⁴ којим су уведена нова кривична дела чије су жртве најчешће жене – принудни брак, полно узнемиравање, прогањање и генитално сакаћење. Тиме је нормативни оквир усаглашен са стандардима

³² Ступио на снагу 1. јуна 2017. године

³³ Хитне мере полиција може изрећи на 48 часова, а суд на предлог тужилаштва продужити за 30 дана.

³⁴ „Сл. гласник РС”, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016

Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истамбулска конвенција) коју је Србија ратификовала међу првих десет земаља.

Ојачано је пружање помоћи и подршке жртвама насиља, кроз развијање услуга прилагођених потребама жена. Успостављена је мрежа сигурних кућа за збрињавање жртава породичног насиља, као и сигурна кућа за жртве трговине људима. У АП Војводини је, кроз пројектну подршку,³⁵ основано седам пилот центара за жртве сексуалног насиља.

У оствареним резултатима на плану спречавања и заштите од насиља према женама и изазовима у овој области, видети више у одељку посвећеном мерама у области ослобађања од насиља, стигме и стереотипа.

У наредном периоду, потребно је успоставити операционалну, потпуну и јединствену евиденцију и усаглашену методологију прикупљања података о насиљу према женама и насиљу у породици, предвиђену усвојеним Законом о спречавању насиља у породици, у циљу ефикасне праћење појаве насиља према женама, његовог процесуирања и пружања помоћи и подршке жртвама. Важно је и подржавати истраживања о појави насиља која се углавном спроводе у оквиру организација цивилног друштва. Исто тако, треба даље развијати и подржавати услуге подршке и помоћи за жртве насиља, као што су психосоцијална помоћ и подршка, бесплатна правна помоћ, посебне службе за жртве сексуалног насиља, те програме за насилнике.

г. Установљена је законска обавеза родно одговорног буџетирања

Република Србија спада у малобројне земље у свету које су обавезу јачања родне равноправности уградиле у реформу управљања јавним финансијама кроз Закон о буџетском систему³⁶, ослањајући се на постепено увођење родно одговорног буџетирања (РОБ). Родно одговорно буџетирање представља увођење принципа родне равноправности у буџетски процес, што подразумева родну анализу буџета и реструктуирање прихода и расхода са циљем унапређења родне равноправности³⁷. Сви корисници буџетских средстава на свим нивоима власти, у складу са овим законом, дужни су да допринесу остварењу четири циља буџета, од којих је један “алокацијска ефикасност која подразумева распоређивање средстава буџета са циљем унапређења родне равноправности³⁸. Постепеним увођењем РОБ-а у буџету за 2020. биће обухваћено 47³⁹ од 53 директних буџетских корисника на националном нивоу и свих 26 директних буџетских корисника на нивоу АПВ. Локалне самоуправе недовољно брзо напредују у постепеном увођењу РОБ-а. Годишњи Извештај о напретку у постепеном увођењу родно одговорног буџетирања у систем управљања јавним финансијама у Републици Србији доступан је свим буџетским корисницима који су укључени у процес, као и стручним јавностима од 2019. године⁴⁰. Захваљујући РОБ-у, побољшане су институционалне евиденције и статистике⁴¹, израђене

35 Пројекат „Заустави, заштити, помози“, који је финансиран од стране Повереничког фонда Уједињених Нација за подршку акцијама елиминисања насиља над женама (The United Nation Trust Fund to End Violence against Women-UN Trust Fund)

36 „Сл. гласник РС”, бр. 54/2009, 73/2010, 101/2010, 101/2011, 93/2012, 62/2013, 63/2013 – испр. 108/2013, 142/2014, 68/2015 – др. закон, 103/2015, 99/2016, 113/2017 и 95/2018.

37 Исто, дефиниције члан 2, 58в

38 Исто, буџетски циљеви, члан 4.

39 <http://www.mfin.gov.rs/pages/article.php?id=13643>

40 Стручне јавности укључују Сталну конференцију градова и општина, академску заједницу, женске организације и друге организације цивилног друштва које раде на унапређењу родне равноправности.

41 У складу са чланом 40. Закона о равноправности полова

су секторске родне анализе⁴², прикупљени су примери трансформативног утицаја РОБ-а на родну равноправност који служе даљем унапређењу РОБ процеса и ојачана је сарадња органа задужених за финансије на свим нивоима и институционалних механизма за родну равноправност.

У наредном периоду потребно је интензивирати активности на увођењу РОБ-а, нарочито на нивоу локалних самоуправа где се процес најспорије одвија, даље унапређивати капацитете, знања и сарадњу на увођењу РОБ-а, размењивати, промовисати и популаризовати примере добре праксе и олакшати систем праћења и извештавања коришћењем постојећих софтверских, системских решења.

д. Уведен је Индекс родне равноправности

Република Србија је прва земља ван Европске уније која је увела Индекс родне равноправности, мерни инструмент ЕУ за праћење родне равноправности **у шест** домена - рад, новац, знање, време, моћ и здравље⁴³, који је првобитно развио Европски институт за родну равноправност за земље чланице ЕУ-28. Први Индекс родне равноправности за Републику Србију је објављен 2016. године, са подацима за 2014. годину, а други 2018. године са подацима за 2016. годину. За мање од три године остварен је значајан напредак у Индексу родне равноправности од 3,4, поена.

Ово повећање је највећим делом последица повећања вредности индекса у домену моћи, који је забележио највећи пораст и где се Србија налази на 16. месту у друштву земаља чланица ЕУ, али и умереног или благог повећања вредности индекса у доменима рада, новца, знања и здравља. Индекс није забележио промене једино у домену времена, због тога што су за оба периода коришћени исти подаци, јер није било поновљеног истраживања. Значајно је да ни један домен није забележио негативне промене. У последњем мерењу Србија је у односу на државе чланице ЕУ рангирана на 22. месту. Индекс је омогућио да се евидентирају области које бележе позитивне трендове, али и области које изискују додатне напоре, а то је пре свега област рада. Такође, планирано је да у наредном периоду Индекс родне равноправности постане годишње тематски усмерено мерење, што ће омогућити да се Република Србија усредсреди на важне области, каква је успостављање баланса између професионалног и приватног живота, у којима и сама ЕУ трага за одговорима.

ђ. Унапређена је родна статистика

У извештајном периоду, унапређена је родна статистика и доступни су разноврснији родно сензитивни подаци, што доприноси бољем разумевању потреба и утицаја политика на различите групе жена и мушкараца. Од 2005. године, сваке треће године објављује се ажурирана национална публикација „Жене и мушкарци у Републици Србији“ коју издаје Републички завод за статистику (РЗС). Од како је започето објављивање едиције „Жене и мушкарци у Републици Србији“, публикација се налази у редовном плану и програму рада РЗС, али су посебна обрада статистичких података, превод, лектура и дизајн публикације повремено финансирани у оквиру пројеката.

42 Секторске родне анализе припремили су следећи буџетски корисници: Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Министарство за државну управу и локалну самоуправу (у процесу), Повереник за заштиту информација од јавног значаја, Министарство за заштиту животне средине

43 Индекс родне равноправности у Републици Србији, Мерење родне равноправности у Републици Србији, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе Републике Србије

У РЗС од 2010. године постоји посебна Група за родну статистику која припрема ову публикацију. У публикацији су по полу раврстани подаци о становништву, здравству, социјалној заштити, образовању и науци, запослености, зарадама и пензијама, животном стандарду, коришћењу времена, правосуђу, и доношењу одлука. РЗС прати податке за већину индикатора о циљевима одрживог развоја. РЗС, као носилац званичне статистике у Републици Србији, задужен је за обезбеђивање података, као и за координациону улогу у мерењу, праћењу и обезбеђивању података за индикаторе одрживог развоја⁴⁴.

Сакупљени су и анализирани подаци о политичком учешћу жена, укључујући и жене на именованим и изабраним функцијама у институцијама⁴⁵.

Република Србија сваке године ажурира и усваја документ Миграциони профил Републике Србије у ком је доступан преглед статистика о свим категоријама миграната разврстаним по полу, старости, држављанству, итд. а у складу са Уредбом 862/2007 Европског парламента и Савета од 11. јула 2007. године, о Статистици заједнице о миграцији и међународној заштити. Целокупан процес води Комесаријат за избеглице и миграције.

Доступност родно сензитивних података обезбеђује основ за креирање јавних политика од значаја за родну равноправност и доприноси развоју знања о положају жена у различитим областима и јачању свести јавности о питањима родне равноправности. Такође, захваљујући родно одговорном буџетирању и програмском буџету, побољшано је стање службених евиденција и институционалних података, који се више него раније разврставају по полу.

Иако развој родне статистике бележи позитивни тренд, у многим областима, подаци још увек нису родно сензитивни. Потребно је наставити рад на развоју родно осетљивих евиденција и статистика и обезбедити разврставање података о женама из осетљивих група, као што су Ромкиње, жене са инвалидитетом, жене на селу и др, како би се боље пратио њихов положај и ефекти мера које се предузимају у појединим областима.

е. Повећано учешће жена на позицијама одлучивања.

Остварен је константан раст процента жена у Народној скупштини, Скупштини аутономне покрајине и скупштинама општина и градова⁴⁶. На челу Владе Републике Србије од 2017. године по први пут је жена. Од 21 ресора, Влада има четири министарке, од којих је једна и потпредседница Владе. Жена је директорка стручне службе Владе, док је на месту државних секретара 14 жена. У правосуђу жене, традиционално чине већину запослених, али значајна је и чињеница да су Републички јавни тужилац и Тужилац за ратне злочине жене. Такође, Народном банком Србије руководи гувернерка. У поређењу са 2014. када је било укупно 34%

44 <http://data.stat.gov.rs/>

45 На пример, посебан извештај Повереника за заштиту равноправности о дискриминацији жена (2015) http://ravnopravnost-5bcf.kxcdn.com/wp-content/uploads/2012/11/images_files_Poseban_izvestaj_o_diskriminaciji_zena_priprema_korigovana-1.pdf; Истраживање родна равноправност у јединицама локалне самоуправе (2017) <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/rodna-ravnopravnost-u-jedinicama-lokalne-samouprave-presek-stanja-u-sprovođenju-preporuke-mera-jedinicama-lokalne-samouprave-za-ostvarivanje-rodne-ravnopravnosti/>; Посебан извештај Заштитника грађана Заступљеност жена на местима одлучивања и активности локалних механизма за родну равноправност у јединицама локалне самоуправе (2018) https://www.ombudsman.rs/attachments/article/5901/Zastitnik%20gradjan_srpski.pdf; Жене у парламенту – квота или стварни утицај? http://www.mc.rs/upload/documents/istrazivanje/2014/Zene_u_parlamentu_Samo_kvota_ili_stvarni_uticaj.pdf; Улога Скупштине АП Војводине у креирању и надзору примене прописа у области родне равноправности – анализа, <https://ravnopravnost.org.rs/wp-content/uploads/2017/03/Analiza-o-rodnoj-ravnopravnosti-u-Skupstini-APV-1.pdf>; Посебан извештај Покрајинског омбудсмана (2015) Положај жена у националним саветима националних мањина, <https://www.ombudsmanapv.org/riv/index.php/istrazivanja/1144-polozaj-zena-u-nacionalnim-savetima-nacionalnih-manjina-u-srbiji>; На пример, Благојевић Хјусон М. Мушкарци у Србији – друга страна родне (не)равноправности (2017) http://www.iksi.ac.rs/izdanja/muskarci_u_srbiji.pdf; Чичкарић Л. Демократизација Србије путем већег учешћа жена у политици; (2017) <http://www.ips.ac.rs/publications/demokratizacija-srbije-putem-veceg-ucesc-a-zena-u-politici/>; На пример, истраживања Академије женског лидерства о институционалним механизмима родне равноправности у Војводини <https://liderke.org/en/vojvodina-liderka-rodne-ravnopravnosti/>; Новосадске новинарске школе Мониторинг избора савета националних мањина, <http://www.novinarska-skola.org/sr/monitoring-izbora-clanova-saveta-nacionalnih-manjina-2018/> и др.

46 ЦОР 5.5.1.а и 5.5.1. б

жена у Народној скупштини Републике Србије (или 2008. када је било 21.2% жена), у 2016. оне чине 35.6% сазива парламента, а у 2019. има их 37,2%.⁴⁷ Према подацима за 2018. годину, на местима председница скупштина општина /градова има 14,4% жена. На позицијама заменика председника скупштина општина /градова има 23,5% жена. Међу одборницима у локалним скупштинама 2012. године било је 28,6%⁴⁸ жена, 2016. године 31,2%⁴⁹, док их тренутно има 32,7%. На местима председника одборничких група има 18,6% жена. Томе је у значајној мери допринело увођење квота за мање заступљен пол⁵⁰, као посебне мере, у складу са Уставом Републике Србије. Индекс родне равноправности документује напредак Србије у домену моћи⁵¹. У поређењу са мерењем у 2014. години, резултат је порастао на 37.3 у односу на 28, што представља пораст за 9,3 поена, највише захваљујући напретку у поддоменима друштвене и политичке моћи⁵².

За разлику од учешћа жена у законодавној власти које бележи раст, учешће жена у извршној власти није на задовољавајућем нивоу. На позицијама градоначелника /председника општина је 7,9% жена, а на позицијама заменика градоначелника /председника општина 18,5% жена. Жене су чланице савета месних заједница са заступљеношћу од 11%, док је на позицијама председница месних заједница свега 5% жена. Такође, још увек је недовољан број жена у органима управљања и надзора, како у јавним установама и предузећима, тако и у приватним компанијама. У циљу превазилажења ове ситуације нацртом новог Закона родној равноправности предвиђена је обавеза органа јавне власти и компанија да предузимају мере када постоји осетно неуравнотежена заступљеност полова.

47 www.parlament.gov.rs, званичан податак на дан 8.априла 2019.

48 P3C, <http://data.stat.gov.rs/Home/Result/07030502?languageCode=sr-Cyrl&displayMode=table>

49 P3C, <http://data.stat.gov.rs/Home/Result/07030602?languageCode=sr-Cyrl&displayMode=table&guid=88c7e95a-5037-4984-a613-58e9e4fe6004>

50 Закон о избору народних посланика, члан 40а, „Сл.гласник РС”, бр. 35/2000, 57/2003 – одлука УСРС, 72/2003 - др. закон, 75/2003 - испр. др. закона, 18/2004, 101/2005 - др. Закон, 85/2005 - др. закон, 28/2011 – одлука УС, 36/2011 и 104/2009 - др. закон, Покрајинска скупштинска одлука о изборима (2014), члан 27 ставови 3, 4 и 5, „Сл. лист АП Војводине”, бр. 23/2014, Закон о локалним изборима (2011), члан 20 ставови 3, 4 и 5, „Сл.гласник РС”, бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011

51 Мери родни јаз у учешћу у структурама политичке, економске и друштвене моћи. Поддомен који се односи на политичку моћ обухвата индикаторе којима се мери удео жена међу особама које обављају функцију министара у Влади (учешће жена у извршној власти), као и удео жена међу посланицима Народне скупштине (учешће жена у законодавној власти). Поред тога, овај поддомен обухвата и индикатор заступљености жена на позицијама чланова локалних скупштина. Поддомен економске моћи се односи на јаз у управљању економским ресурсима преко руководећих позиција и обухвата показатеље учешћа жена у управним или надзорним одборима највећих компанија на берзи и учешћа у извршном одбору Народне банке. Поддомен друштвене моћи обухвата индикаторе којима се мери удео жена и мушкараца међу одборима организација за финансирање истраживања, удео у одборима јавних радио-дифузних предузећа и удео међу члановима највишег тела за одлучивање националних спортских олимпијских организација. Друштвена моћ је обухваћена Индексом родне равноправности због симболичког утицаја на друштво и приступа структурама и позицијама моћи у различитим областима.

52 Према вредности индекса у домену моћи, Србија се у поређењу са државама чланицама ЕУ-28 рангира на 16. месту, између две балтичке земље – Литваније и Летоније. Када се погледа само поддомен политичке моћи, Србија се налази на 12. месту, између Аустрије и Уједињеног Краљевства. Извор: Индекс родне равноправности 2018

Приоритети рада у претходних пет година

2. Који су најважнији приоритети за убрзавање напретка за жене и девојчице на којима је радила ваша земља током протеклих пет година кроз законе, мере политике и/или програме?

а. Равноправност и недискриминација у закону и приступ правди

У протеклом периоду реализоване мере предвиђене НАП-ом за спровођење Стратегије за родну равноправност биле су усмерене на јачање капацитета органа државне управе и локалне самоуправе за креирање и примену родних политика, недискриминаторно поступање, превенцију и сузбијање родно заснованог насиља, повећање сигурности жена од насиља у породици и партнерским односима, развој унапређења услуга подршке и веће оснаживање жена, унапређење родне статистике, повећање нивоа свести јавности о проблему родне дискриминације и значају родне равноправности.

Приступ правди унапређен је усвајањем Закона о бесплатној правној помоћи⁵³, којим, је између осталог, прописано да жртве насиља у породици и у партнерским односима имају право на бесплатну правну помоћ, без обзира на држављанство и независно од имовног стања. Овај закон ће почети да се примењује од 1. октобра 2019. године. Повећање приступа правди за жене и девојчице жртве насиља и трговине људима унапређено је и спровођењем бројних специјализованих обука за полицијске службенике, јавне тужиоце, судије, здравствене раднике и наставнике из области насиља у породици и других облика родно заснованог насиља над женама. У 2017. годинин 813 полицијских службеника завршило је петодневну обуку из области борбе против насиља над женама, а 888 полицијских службеника завршило је краће обуке⁵⁴. У школској 2017/2018. реализоване су обуке за 1.741⁵⁵ наставника, стручних сарадника, васпитача и руководиоца у образовању на тему родне равноправности, насиља и дискриминације. Уведени су програми за полицијске службенике у области пружања заштите жртвама трговине људима. У основну полицијску обуку уведен је модул „Пружање подршке, заштите и помоћи жртвама“, која има за циљ да обезбеди знање и вештине за праћење дела трговине људима и рад са жртвама насиља. Током 2014-2016 овај модул је прошло 1018⁵⁶ полицијских службеника, док је специјализовани курс обуке о трговини људима завршило 15⁵⁷ полицијских службеника. И јавни тужиоци пролазе родно сензитивне обуке из области трговине људима⁵⁸.

53 „Сл.гласник РС”, бр. 87/2018, Примена овог закона започиње 1. октобра 2019. године.

54 Нису доступни подаци разврстани по полу.

55 Исто

56 Исто

57 Исто

58 Ове обуке спроводи Правосудна академија, у сарадњи са НВО Астра и Атина.

6. Квалитетно образовање, обуке и доживотно учење за жене и девојчице

Изменама и допунама више закона⁵⁹ из области образовања створени су предуслови за побољшање приступа образовању и наставка школовања за жене и девојчице из осетљивих група кроз унапређену процедуру⁶⁰ и примену афирмативних мера⁶¹ у образовању. Ове мере укључују: олакшане процедуре за упис у основну школу и повећање обухвата Ромкиња и Рома основним образовањем, афирмативне мере за упис у средње школе и повећање обухвата средњим образовањем, индивидуални образовни план, педагошке асистенте, обуке за наставнике, стипендије, кредите, смештај и исхрану (на нивоу од 10% капацитета за девојчице и дечаке, девојке и младиће из осетљивих група); афирмативне мере за упис Рома и Ромкиња на високошколске установе⁶².

На нивоу излазних резултата, доказано је да афирмативне мере доприносе већој заступљености ромске деце у систему образовања. Повећање броја ромске деце која се уписују у предшколски програм износило је 273%⁶³ у периоду од 2006.-2016. године, за први разред основне школе 146%, а за средњу школу у просеку 10% годишње⁶⁴. Крајњи резултат од школске 2005/06. до 2018/19. године је да је уписано 10.173 ђака, а од тога 55% девојчица. **Од 2003/2004. године до 2017/18. године уписано је укупно 1.623 студента Рома, а 51% чине студенткиње Ромкиње. Стипендије из буџета Републике Србије за ромске средњошколци/ке прима 930 деце од чега су 65% девојчица. Обезбеђена је менторска подршка средњошколцима/кама који примају стипендије. Најзад, ангажовано је 225 ромских педагошких асистената у предшколским установама и основним школама, а учешће жена износи 53%.**

Усвојени су Правилник о ближим критеријумима за препознавање облика дискриминације од стране запосленог, детета, ученика или трећег лица у установи образовања и васпитања (2016)⁶⁵ и Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности⁶⁶, којим је регулисано поступање образовних установа у случајевима родне и друге дискриминације, полног узнемиравања и других аката вређања и повреде достојанства ученика.

Ојачани су капацитети 60 ментора за рад у области превенције дигиталног насиља, родно заснованог насиља - породичног и сексуалног насиља као и и 88 саветника за рад на СОС телефонској линији за пријаву насиља у школама. Министарство просвете реализовало је у 50 основних и средњих школа програм о родној освешћености и превенцији насиља у вртићима и школама у који је укључено је 1.600 ученика и 100 наставника.

59 Закон о основама система образовања и васпитања, „Сл.гласник РС”, бр. 88/2017, 27/18 – др. закон и 10/19, Закон о предшколском васпитању и образовању, „Сл.гласник РС”, бр. 18/10, 101/17 и 113/17 – др. закон, 95/2018 – др. закон и 10/2019, Закон о основном образовању и васпитању, „Сл.гласник РС”, бр. 55/13, 101/17 и 27/18 – др. закон и 10/2019, Закон о средњем образовању и васпитању, „Сл.гласник РС”, бр. 55/2013, 101/2017 и 27/2018 – др. закон, Закон о дуалном образовању, „Сл.гласник РС”, бр. 101/2017, Закон о учбеницима, „Сл.гласник РС”, бр. 27/2018.

60 Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, Прилог за припрему Свеобухватног прегледа, март 2019.

61 Уведене 2009. године. Извор <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2016/07/Analiza-primene-afirmativnih-mera-u-oblasti-obrazovanja-Roma-i-Romkinja-i-preporuke-za-unapredjenje-mera.pdf>, стр. 12

62 Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, Анализа примене афирмативних мера у области образовања Рома и Ромкиња и препоруке за унапређење мера, јун 2016

63 Подаци нису доступни разврстани по полу, али се у пракси инсистира на минимум 50% девојчица приликом уписа. Извор Министарство просвете.

64 Исто, стр. 30

65 „Сл. гласник РС”, бр.22/2016

66 „Сл. гласник РС”, бр. 65/2018

в. Елиминисање насиља над женама и девојчицама

У Србији се више од 15 година континуирано спроводе активности на плану борбе против насиља према женама и насиља у породици. Постоји јасна свест и политички и друштвени консензус о потреби унапређења друштвеног одговора на насиље према женама, како би сузбијање и заштита жена од насиља били делотворнији, а показатељ таквог опредељења јесте и ратификација Истамбулске конвенције.

Период после усвајања Конвенције обележен је интензивним радом на унапређењу стратешког и нормативног оквира заштите од родно заснованог насиља и његовог усклађивања са стандардима Конвенције, тесу у новим законима и стратешким документима на свим нивоима, од националног до локалног, насиље према женама и насиље у породици дефинисани у складу са Конвенцијом.

У Националној стратегији за родну равноправност 2016. до 2020. насиље према женама означено је као кршење људских права жена, а његова структурна природа наглашена је ставом да је насиље према женама родно засновано насиље и облик дискриминације жена, те да је постизање *de jure* и *de facto* равноправности између жена и мушкараца кључни елемент у превенцији насиља према женама.

Евалуација НАП-а за родну равноправност, показала је да је највише резултата постигнуто у јачању институционалне заштите жена од родно заснованог насиља⁶⁷.

Посла усвајања Закона о спречавању насиља у породици, Влада је образовала Савет за сузбијање насиља у породици,⁶⁸ који је надлежан да прати примену Закона и побољшава координисање и делотворност спречавања и заштите од насиља у породици и других дела родно заснованог насиља која се Закон примењује.

Такође, МУП Србије је формирао је Радну групу за борбу против насиља у породици, која се бави свим видовима насиља према женама и насиља у породици. Радну групу чине представници Дирекције полиције који се баве насиљем према женама и представнице организација Агенције Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена (UN Women) и Женске платформе за развој Србије.

У АП Војводини од 2015. године делује Интерсекторски одбор за координацију, праћење и процену ефеката мера Програма за заштиту жена од насиља у породици и партнерским односима и других облика родно заснованог насиља у АП Војводини (2015-2020).

У јединицама локалне самоуправе примену и процену политика и мера за спречавање и борбу против свих видова насиља обухваћених Конвенцијом, прате локални механизми за родну равноправност.

Статистика правосуђа показује повећање броја кривичних пријава и осуђених лица у периоду од 2015. до 2017. године, док је удео лица са условном осудом, иако и даље висок,

67 SeCONS, Финални извештај евалуације Акционог плана за спровођење Националне стратегије за родну равноправност Републике Србије, јануар 2018. године

68 Одлука о образовању Савета за сузбијање насиља у породици, „Сл. гласник РС”, бр. 69/2017

смањен у истом периоду⁶⁹. Очекује се да ће имплементација Закона додатно допринети овом позитивном тренду.

Табела 1. Статистика правосуђа указује на повећан број кривичних пријава за насиље у породици⁷⁰.

Показатељ	2015	2016	2017
Број кривичних пријава	5040	7244	7795
Број осуђених лица	1778	2065	2713
Број условних осуда	67,1%	63,0%	63,9%

Извор: РЗС, статистика правосуђа⁷¹

Детаљнији преглед постигнућа у овој области дат је у поглављу „Ослобађање од насиља, стигме и стереотипа”.

г. Женско предузетништво и женска предузећа

Стратегија за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015. до 2020. године, са Акционим планом⁷², женско предузетништво препознаје као једну од шест кључних области развоја. Овим документом предвиђен је развој и промоција предузетничког духа и подстицање предузетништва жена, младих и социјалног предузетништва, путем остваривања специфичних циљевева, и то: унапређење статистичког праћења и истраживања предузетништва жена, младих и социјалног предузетништва, и политике и инструменте за подршку женском предузетништву, предузетништву младих и социјалном предузетништву.

У циљу систематског праћења женског предузетништва у формуларима за регистрацију предузећа предвиђено је поље за обележавање пола оснивача.

Мере подршке развоју и промоцији женског иновационог предузетништва⁷³ реализују се и кроз посебан програм финансијске подршке овом типу женског предузетништва, који је усвојила Влада Србије⁷⁴. Циљ овог програма је системско унапређење иновационог предузетништва жена кроз промоцију и афирмацију женског иновационог предузетништва, директну подршку реализацији њихових предузетничких идеја, као и развој предузетничких способности и капацитета. Поред тога, Национална служба за запошљавање редовно нуди

69 НАП истиче следеће ограничење у тумачењу: „Имајући у виду да показатељи нису квантификовани, односно да повећање није процентуално исказано и да је очекивано током прве две и по године реализације НАП-а, не може се прецизно рећи у којој мери је резултат остварен.”

70 Извор Финални извештај евалуације Акционог плана за спровођење Националне стратегије за родну равноправност Републике Србије, SeCONS, 2018

71 <http://www.stat.gov.rs/oblasti/pravosudje/>

72 Закључак Владе 05 Број: 023-3281/2015-1 од 26. марта 2015. године

73 Кабинет министра без портфеља садуженог за иновације <https://inovacije.gov.rs/programi/program-podrske-razvoju-i-promociji-zenskog-inovacionog-preduzetnistva/>

74 „Сл.гласник РС”, бр. 113/17

у једнократном износу⁷⁵ средства за samozapošljavanje у виду субвенција, ради оснивања радње, задруге, или другог облика предузетништва, као и за оснивање привредног друштва, уколико оснивач у њему заснива радни однос. Жене имају приоритет код одобравања наведених субвенција за samozapošljavanje⁷⁶.

У току је израда родне анализе мера економске и финансијске подршке кроз програме и мере Развојне Агенције Србије⁷⁷ и регионалних развојних агенција, локалних мера подршке економском развоју и програма за подршку развоју иновативног предузетништва које спроводи Координационо тело за родну равноправност. Ова анализа треба да пружи јасан увид у исходе досадашњих улагања и препозна родни јаз на чијем затварању треба радити у наредном периоду.

д. Родно одговорно буџетирање.

На основу Закона о буџетском систему, предвиђено је постепено увођење родно одговорног буџетирања (РОБ) у планирање, извршење и извештавање о буџету на свим нивоима власти, почевши од 2016. и најкасније до 2020. године. У табели је приказан темпо постепеног увођења РОБ-а на националном нивоу и на нивоу АПВ од буџета за 2017. до буџета за 2020. годину.

Национални ниво	2017	2018	2019	2020
	28	35	40	47
Покрајински ниво	2017	2018	2019	2020
	10	14	18	26

До сада је подршком за постепено увођење РОБ-а, коју чине тренинзи и менторски рад са буџетским корисницима, обухваћено више од 1000 запослених у државној управи и локалним самоуправама. Од 2020. године би РОБ требало да буде у потпуности примењен и прерасте у саставни и редовни део буџетског циклуса. Постепеност ове реформе у управљању јавним финансијама захтева континуиран напредак од свих буџетских корисника на националном, покрајинском и локалном нивоу. Процесом увођења и унапређења РОБ-а координирају Министарство финансија и Координационо тело за родну равноправност, односно Покрајински секретаријат за финансије и Покрајински секретаријат за социјалну политику, демографију и равноправност полова. Законом је дефинисано да најкасније до 31. марта текуће године, министар за финансије, покрајински секретар за финансије и орган надлежан за финансије јединица локалне самоуправе у сарадњи са институционалним механизмом за родну равноправност, доносе годишњи План поступног увођења РОБ-а, којим одређују који су буџетски корисници у обавези да приликом припреме буџета за наредну годину започну примену РОБ-а. Планом се упућују корисници у начин саме примене, а што се додатно потврђује и у самом упутству за припрему буџета.

⁷⁵ За 2019. износ је 200.000,00 динара по кориснику, Национални Акциони план за запошљавање за 2019. годину, Закључак Владе 05 Број: 101-12696/2018 од 27. децембра 2018. године, стр. 20

⁷⁶ Уз младе до 30 година старости, вишкове запослених, Роме и особе са инвалидитетом.

⁷⁷ <https://ras.gov.rs/>

Мере за спречавање дискриминације жена и девојчица из вишеструко дискриминисаних група

3. Мере за спречавање дискриминације и унапређење права жена и девојчица које доживљавају вишеструке и укрштене облике дискриминације које је ваша држава спровела у претходних пет година?

а. Жене у удаљеним и сеоским подручјима

Побољшање положаја жена на селу је један од приоритета у области родне равноправности. Усвојен је Национални програм руралног развоја за период 2018-2020⁷⁸ који као један од приоритета ставља диверсификацију руралне економије, што је значајно за жене на селу које су ангажоване у преради производа, руралном туризму и пружању услуга. Давањем предности женама у мерама Националног програма руралног развоја, које ће се спроводити у наредном периоду, предвиђено је повећање учешћа жена из руралних средина у погледу приступа поседовању имовине, запошљавању, доношењу одлука на локалном нивоу, што тренутно представља изазов.

Изменама Закона о финансијској подршци породици са децом⁷⁹ значајно се проширио обухват жена корисница права на накнаду зараде за време породичног одсуства и на оне које нису у сталном радном односу, као што су предузетнице и власнице пољопривредног газдинства, којима је ово право по први пут признато⁸⁰. Обележавањем Светског дана жена на селу повећана је видљивост проблема са којима се суочавају жене на селу. Две године за редом 2017. и 2018. одржане су националне конференције о женама на селу које су резултирале препорукама за креирање јавних политика и предузимање конкретних мера акције.⁸¹ Конференција „Жене живе на селу“ 2019. године означила је почетак истоимене кампања и серије обилазака сеоских подручја и разговора са женама које живе и раде на селу, са циљем да се укаже на њихов положај и да се друштвено и економски оснаже. Покренута је иницијатива за упошљавање 1.000 жена и младих у руралним подручјима на пословима израде традиционалних рукотворина као пословних и дипломатских поклона⁸².

Повереник за заштиту равноправности је покренуо иницијативу за допуну Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју којом би се повећала доступност подстицаја у пољопривреди за жене и младе.⁸³ Планирана је подршка женама на селу кроз развој женског задругарства, промоцију социјалног предузетништва, мере за равноправан

⁷⁸ <http://subvencije.rs/tag/nacionalni-program-razvoja-poljoprivrede-2018-2020>

⁷⁹ „Сл.гласник РС“, бр. 113/2017 и 50/2018

⁸⁰ Повереник за заштиту равноправности подено је Уставном суду Предлог за оцену уставности и законитости појединих одредаба овог закона које потенцијално дискриминишу мајке и труднице које највише зарађују, пољопривреднице, родитеље са болесним дететом итд. Уставни суд још увек није одлучио по предлогу.

⁸¹ 2017, „Жене на селу: Унапређење квалитета живота у сеоским подручјима“ у организацији Координационог тела за родну равноправност, UN Women и Женске платформе за развој Србије, а 2018. под називом „Жене из руралних крајева - равноправне грађанке Србије“.

⁸² „Упослимо 1.000 жена у руралним подручјима“, <http://1000zena.rs/>

⁸³ <http://ravnopravnost.gov.rs/inicijativa-za-dopunu-zakona-o-podsticajima-u-pol%20oprivredi-i-ruralnom-razvoju-cir/>, дел. бр. 011-00-00061/2018-02 датум: 17.12.2018. године

приступ ресурсима, обезбеђивање бесповратних средстава за пољопривредну производњу и повећање доступности здравствених услуга и образовања.

6. Жене припаднице расних, етничких или верских мањина

Унапређен је стратешко - институционални оквир за заштиту права националних мањина. Усвојен је Акциони план за остваривање права националних мањина⁸⁴ и успостављен је Савет за националне мањине⁸⁵, Савет за унапређивање положаја Рома и спровођење Декаде инклузије Рома⁸⁶, као и Савет за популациону политику⁸⁷. Усвојена је и посебна национална Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године⁸⁸ и припадајући Акциони план⁸⁹, ради системског решавања овог питања. Акциони план садржи родно сензитивне индикаторе и мере које циљају Ромкиње у областима образовања, здравља, становања, рада и социјалне заштите,⁹⁰ а формирано је и Координационо тело за праћење реализације Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији⁹¹, које координира рад државних органа у области инклузије Рома.

Истраживање вишеструких показатеља жена и деце⁹² указало је да су ромске девојчице изложеније дечијим браковима⁹³. Зато је формирана Национална коалиција⁹⁴ за окончање дечијих бракова, а у току је и реализација пилот интервенција за елиминацију дечијих бракова у заједници. Од 2016-2018 године МУП је поднео седам (7) кривичних пријава за принудну удају. Спроведене су афирмативне мере са циљем да ромске девојчице и дечаки остану у систему образовања и на тај начин изађу из зачараног круга сиромаштва⁹⁵. Кроз пројектну подршку повећана је запошљивост и запошљавање жена, укључујући и Ромкиње, у различитим општинама широм Србије⁹⁶.

Потребе за мерама подршке су и даље велике, јер 90% ромских породица нема запосленог члана, а око 27.000 Рома и Ромкиња⁹⁷ није запослено⁹⁸. Учешће у укупној регистрованој незапослености (618.827 незапослених лица) износило је у 2017. години 4,3 одсто. Према

84 У марту 2016. године.

85 „Сл.гласник РС”, бр. 32/2015, 91/2016 и 78/2017

86 „Сл.гласник РС”, бр. 46/2013.

87 „Сл.гласник РС”, бр. 107/2016

88 „Сл.гласник РС”, бр. 26/2016

89 Акциони план за примену Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године, јун 2017. - Доступно на интернет адреси: http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/prilog_fajl/akcioni_plan_za_primenу_strategije_za_socijalno_ukljucivanje_roma_i_romkinja_u_rs_2016-2025_za_period_od_2017_do_2018_godine.pdf

90 Извештај о реализацији Акционог плана за период 2017-2018 је у припреми.

91 Одлука Владе о оснивању Координационог тела за праћење реализације стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године, „Сл.гласник РС”, бр 17 /2017.

92 2014. године

93 Према следећим параметрима: а. близу 60% девојчица из ромских насеља удаје се пре навршене 18. године, док је у општој популацији тај проценат 7%, б. 1 од 5 девојчица и жена из ромских насеља ступила је у брак пре навршене 15. године, в. број девојчица из ромских насеља које се удају пре навршене 18. године је био у константном порасту – од 46% 2005. године, 54% 2010. године, до близу 60% 2014. године.

94 <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/sr/%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%86%D0%B8%D1%98%D0%B0%D0%B7%D0%B0-%D0%BE%D0%BA%D0%BE/>

95 Више информација о афирмативним мерама дато је у одговору на претходно питање број 2, под б.

96 Смањење сиромаштва и унапређење могућности запошљавања маргинализованих и угрожених група становника са фокусом на Ромкиње у Србији 2014.-2017. или Иницијатива за инклузију 2018

97 Нису доступни подаци разврстани по полу

98 „Људска права у Србији 2018 – право, пракса и међународни стандарди људских права”, Београдски центар за људска права, <http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2014/01/Ljudska-prava-u-Srbiji-2018.pdf>

подацима Националне службе за запошљавање, закључно са 31. децембром 2017. године, на евиденцији незапослених лица налазило се 26.456 припадника ромске националне мањине, од којих је 12.411 жена. У 2017. години, израђена је процена запошљивости и закључени су индивидуални планови запошљавања (укључујући и ревизије) за 17.365 Рома и Ромкиња, док је услуге професионалне оријентације у Националној служби за запошљавање користило 376 Рома и Ромкиња, а мерама активне политике запошљавања било је обухваћено 5.140 незапослених Рома (2.252 Ромкиња).

в. Жене које живе са ХИВ/АИДС-ом

У извештајном периоду усвојена је Стратегија за превенцију и контролу ХИВ инфекције и АИДС-а у Републици Србији, 2018–2025. године⁹⁹. И даље је велика социјална дистанца према особама које живе са ХИВ-ом, а постоје и препреке у пракси њиховом приступу здравственој и социјалној заштити, образовању, запослењу и достојанственом животу¹⁰⁰. У Србији ради Унија организација особа које живе са ХИВ-ом (УСОП), која окупља и организацију жена које живе са ХИВ-ом (Жена+). УСОП је у процесу увођења у систем услуге коју су организације особа које живе са ХИВ-ом развиле у сарадњи са ресорним министарствима и међународним партнерима који раде у овој области.

Праћење одговора на ХИВ инфекцију и АИДС у периоду 2012–2016., реализовано је у складу са „Планом за мониторинг и евалуацију стратешког одговора на ННВ инфекцију и АИДС“. У току 2016. године тестирано је 8478 особа на ХИВ, а од тог броја 2890 жена или 34,1%¹⁰¹. Међу тестираним женама обухваћене су жене које користе дрогу, сексуалне раднице, жене на издржавању кривичних санкција, девојнице и младе кориснице установа социјалне заштите, труднице, и здравствене раднице. Програмима превенције ХИВ-а путем теренских активности и у *drop-in* центрима, који су реализовани током 2016. године, обухваћено је 286 особа које се баве сексуалним радом и све су женског пола.¹⁰²

г. Жене које живе са инвалидитетом

Жене са инвалидитетом су вишеструко дискриминисане, сиромашније и више незапослене од мушкараца са инвалидитетом и често невидљиве у јавном животу, суочавају се са баријерама у остваривању својих права и често су жртве физичког и свих других врста насиља. Дискриминација на основу инвалидитета је трећи најчешћи основ за притужбе институцији Повереника за заштиту равноправности, а од 390 притужби упућених 2016. године због дискриминације на основу инвалидитета, око трећине било је због дискриминације жена са инвалидитетом¹⁰³. Анализа спровођења препорука Комитета за права особа са инвалидитетом у Републици Србији¹⁰⁴ датим након разматрања Иницијалног извештаја о спровођењу Конвенције о правима особа са инвалидитетом у Републици Србији и анализе алтернативних извештаја, показује да Србија ради на спровођењу 25 препорука

99 „Сл.гласник РС“, бр. 61/2018.

100 Редовни годишњи извештај Повереника за заштиту равноправности за 2017. годину

101 Институт за јавно здравље Србије Батут, подаци за 2017. годину буће доступни крајем априла 2019. године

102 Извештај о реализованим активностима у оквиру одговора на ХИВ епидемију у Републици Србији током 2016. године са упоредном анализом за период 2012–2016. године, страна 23.

103 Редован годишњи извештај Повереника за заштиту равноправности за 2016. годину

104 „Анализа спровођења препорука Комитета за права особа са инвалидитетом у Републици Србији“, Национална организација особа са инвалидитетом Србије (НООИС), Београд 2018 - доступно на интернет страници: http://noois.rs/images/Analiza_sprovođenja_preporuka_Komiteta_za_prava_osoba_sa_invaliditetom_u_Republici_Srbiji.pdf

које изискују континуирану реализацију уз непрекидно предузимање одговарајућих мера, као и да има препорука које нису још спроведене у задовољавајућој мери¹⁰⁵.

Покрајински заштитник грађана (Омбудсман) је спровео истраживање „Репродуктивно здравље жена са инвалидитетом у АП Војводини“¹⁰⁶, чији резултати показују да су жене са инвалидитетом изложене дискриминацији и предрасудама у вези са њиховим родним улогама, сексуалношћу, посебно у вези са брачним и породичним односима и родитељством. Резултати истраживања указују да су жене са инвалидитетом дискриминисане у остваривању права на сексуално и репродуктивно здравље и то на много нивоа – од предрасуда и стереотипа до неприступачних и недоступних услуга. Оне су невидљиве у јавном животу, често су жртве насиља и сусрећу се са препрекама у образовању, здравственој и социјалној заштити.

Измењен је Кривични законик¹⁰⁷ у делу којим је инкриминисана обљуба над немоћним лицем¹⁰⁸, којој су најчешће изложене жене са инвалидитетом, прописивањем казне која је изједначена са казном за кривично дело силовања. Пре измена закона, казна за обљубу над немоћним лицем је била мања у односу на казну која је прописана за кривично дело силовања.

Поред тога, у Београду је набављено је пет (5) нових гинеколошких столова приступачних женама са инвалидитетом. Од сигурних кућа, за сада је само једна физички приступачна женама са инвалидитетом, па је потребно да се обезбеди приступачност и осталих сигурних кућа, као и да се унапреди подршка за кориснице са инвалидитетом и подигне ниво знања особља за пружање подршке женама са инвалидитетом. Потребно је такође ојачати и услугу персоналне асистенције за особе са инвалидитетом, коју, на основу Закона о социјалној заштити¹⁰⁹, у Србији у 10 градова користи тек 166 корисника/ца. Од тог броја, у просеку је 50.6 % жена, а по градовима тај проценат се креће од 20% па до преко 50% жена¹¹⁰. У Граду Београду је обезбеђена услуга пратиоца за децу за 400 деце, од чега је 286 дечака и 114 девојчица¹¹¹. Припремљен је нацрт Стратегије за унапређење положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији, завршена је јавна расправа и ускоро се очекује њено усвајање.

4. Да ли је све већи број хуманитарних криза - изазваних сукобом, екстремним временом или другим догађајима - утицао на примену ППА у вашој земљи?

НЕ

105 Редован годишњи извештај Повереника за заштиту равноправности за 2018. годину

106 „Репродуктивно здравље жена са инвалидитетом у АП Војводини“, Покрајински заштитник грађана – омбудсман, Нови Сад 2018 - доступно на интернет страници: <https://www.ombudsmanapv.org/riv/index.php/istrazivanja/2125-istrazivanje-reproduktivno-zdravlje-zena-sa-invaliditetom.html>

107 „Сл.гласник РС“, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016

108 Члан 179. став 1, „Ко над другим изврши обљубу или са њом изједначен чин искористивши душевно обољење, заостали душевни развој, другу душевну поремећеност, немоћ или какво друго стање тог лица услед којег оно није способно за отпор, казниће се затвором од пет до дванаест година“.

109 „Сл.гласник РС“, бр. 24/2011

110 Центар за самостални живот особа са инвалидитетом у Србији, лиценцирани пружалац услуге.

111 Највећи број у овој групи је деце са интелектуалним сметњама, и аутизмом. У тој групи има више дечака него девојчица и однос у популацији је 10:1 више дечака него девојчица

Приоритети рада у наредних пет година

5. Наведите пет највећих приоритета за убрзавање напретка жена и девојчица у вашој земљи у наредних пет година кроз законе, мере политика и програме

а. Унапређење законског, стратешког оквира и мера за родну равноправност и оснаживање жена

Први значајан корак је усвајање новог Закона о родној равноправности, који би требало да на адекватнији начин регулише учешће жена у одлучивању у свим областима и на свим нивоима¹¹², и да даље јача удео жена на позицијама одлучивања кроз квоте за извршне органе јавне власти. Овај закон треба да јасно дефинише положај и улогу институционалних механизма који су сада регулисани другим актима, те да одреди инструменте за примену Закона који у садашњем решењу недостају.

Предстоји израда и усвајање нове Стратегије за родну равноправност за наредни период, после 2020. године, када истиче период важења постојеће стратегије. Потребно је, даље, радити на синергијском повезивању различитих стратешких докумената и процеса планирања¹¹³, као и на развоју посебних мера у циљу отклањања баријера за равноправно и равномерно учешће жена у одлучивању у свим областима у друштву где су оне мање заступљене. Треба планирати вишеструке интервенције различитих врста које симултано или сукцесивно утичу на одређене области или проблеме, што би довело до бољих резултата и бољих ефеката за родну равноправност.

Такође, неопходно је јачати институционалне механизме за родну равноправност чија улога и положај треба да буду јасни и недвосмислени. Ово посебно важи за национални координациони механизам, а нарочито имајући у виду растућу сложеност послова у вези са интеграцијом родне перспективе у све политике. Механизми за родну равноправност на свим нивоима треба да унапреде своје административне и техничке капацитете и успоставе редован приступ буџетским средствима. Потребно је да се ојача и стабилизује функционисање родних механизма у јединцама локалне самоуправе. Такође, постоји потреба да се даље улаже у јачање механизма хоризонталне и вертикалне координације како би се остварио још бржи и значајнији успех у имплементацији родних политика.

6. Елиминисање насиља над женама и девојчицама

Потребно је да се убрза израда и усвајање Националне стратегије и акционог плана за спречавање и сузбијање насиља према женама у породици и у партнерским односима како би се заокружио нормативно стратешки оквир у овој области, као и да се у складу са ратификованом Истамбулском конвенцијом даље развијају неопходне мере. Предстоје и измене и допуне Закона о социјалној заштити, којима треба дефинисати услуге националног СОС телефона и кризних центара за жртве сексуалног насиља. Потребно је да се, поред функционалне СОС линије за жртве насиља на нивоу Покрајине, установи национална СОС

¹¹² У нацрту закона предложена је квота од 40%

¹¹³ На основу боље повезаности активности у вези са имплементацијом Закона о планском систему који формално захтева израду родне анализе, програма економских реформи који исто уграђује родну анализу, будућег Закона о родној равноправности и Закона о буџетском систему.

линија у складу са стандардима у овој области. Треба да се настави са радом на мерама које се односе на унапређење услуга у систему правне заштите жена од насиља, као и мерама које се односе на унапређивање система превенције и пружања подршке женама жртвама насиља, у складу са одредбама Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и породичног насиља. Такође, значајно је да се обједини евиденција у области насиља над женама и девојчицама. Неопходно је да се изгради званична статистика о фемциду, како би се ова појава свеобухватно пратила и предузимале адекватне мере за њено спречавање.

Најзад, потребно је успоставити широко партнерство између различитих актера, донатора, институција и невладиног сектора, како би били искоришћени сви ресурси, укључујући и ресурсе женских организација које поседују експертизу у заштити жена жртава насиља, као и у превентивном деловању. Потребно је укључити квалификоване и лиценциране организације у пружање услуга које се финансирају из буџета, а цивилно друштво и медије укључити у програме за превенцију насиља према женама и децом.

в. Приступ здравственој заштити, укључујући сексуално и репродуктивно здравље и репродуктивна права

Потребно је унапредити приступ здравственим услугама и обезбедити адекватне програме превенције здравља, нарочито за Ромкиње, старије жене, жене које живе у руралним подручјима, жене са инвалидитетом, те друге жене из осетљивих вишеструко дискриминисаних група.

Уколико се изузму хоспитализације због спонтаног порођаја, најчешћи узрок хоспитализације жена у 2017. години био је злоћудни тумор дојке¹¹⁴. Оптерећење болестима система крвотока или болестима срца и крвних судова у израженом је порасту у земљама у транзицији. Последњих година у Србији је у просеку 55% умрлих особа жртва неке од болести из ове групе. У односу на све узроке смрти, током 2017. године, од болести срца и крвних судова је умрло 24.362 мушкарца (45,4%) и 29.306 жена (54,6%). Просечна стопа смртности од болести срца и крвних судова у Србији у периоду од 2013. до 2017. године износила је 754,2 на 100.000 становника.¹¹⁵

Последњих неколико деценија уочен је континуирани пораст у умирању од малигних тумора. Стопа морталитета од малигних болести повећала се у последњих пет година са 294,4 у 2013. години, на 305,9 на 100.000 становника у 2017. години. На основу података Регистра за рак централне Србије, у 2015. години од малигних тумора оболело је 27.867 особа (14.582 мушкарца и 13.285 жена), док су 15.224 особе (8790 мушкарца и 6434 жена) умрле од рака. Малигни тумори, после болести срца и крвних судова, представљају најчешћи узрок оболевања и умирања у Републици Србији.¹¹⁶

Здравствену заштиту жена на примарном нивоу обезбеђују службе за здравствену заштиту жена у домовима здравља. Здравствену заштиту у службама здравствене заштите жена

114 Ово обољење се у 2000. години није ни налазило на листи десет најчешћих узрока хоспитализације жена са стопом хоспитализације од 1,4 на 1000 становника. У 2008. години стопа хоспитализације од злоћудног тумора дојке била је 3,6 на 1000 становника, а 2010. је порасла на 4,4 на 1000 становника, колико је износила и 2011. године, да би у 2013. години достигла највишу вредност од чак 5,8 на 1000 становника. Остали најчешћи узроци хоспитализације жена су: старачка катаракта, шећерна болест – инсулинозависни облик, прелом бутњаче и повишени крвни притисак непознатог порекла. Извор Одабрани здравствени показатељи за 2017. годину, Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, www.batut.org.rs

115 Одабрани здравствени показатељи за 2017. годину, Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, www.batut.org.rs

116 Исто

пужало је у 2017. години 532 лекара, што је на за 6% мање него претходне године. Број здравствених радника са вишом и средњом стручном спремом такође је смањен, тако да је њихов међусобни однос остао непромењен у односу на претходну годину и износио је 1,4¹¹⁷. Просечан годишњи број посета по једном лекару у посматраном периоду кретао се у интервалу од 3246,00 у 2015. до 3389,8 у 2016. години. Када је реч о просечном годишњем броју посета по једној жени старости 15 и више година, највећи број регистрован је 2016. године, а најмањи у 2017. години. Од укупног броја посета лекару у ординацији више од две петине су чиниле прве посете и тај проценат у посматраном периоду бележи тренд пораста, са незнатним смањењем регистрованим у 2017. години. Када је реч о обезбеђености жена лекарима у службама здравствене заштите жена, примећујемо да се она у периоду 2013.–2017. године кретала у распону од 5500 до 6000 жена старих 15 и више година на једног лекара, са најнижом обезбеђеношћу забележеном у 2014. години и највишом забележеном у 2015. и 2016. години.¹¹⁸

Према подацима Института за јавно здравље¹¹⁹ у 2017. години, проценат корисница од 25 до 69 година старости обухваћених циљаним прегледом ради раног откривање рака грлића материце је 15,8%. Проценат корисница од 45 до 69 година старости које су упућене на мамографију код било ког изабраног гинеколога у последњих 12 месеци је 11,4%. У наредном периоду, неопходно је да се здравствена заштита учини доступнијом за већи број жена. Ромкиње које живе у ромским насељима потребно је доследније обухватити превентивним здравственим прегледима. Нужно је увођење програма сексуалног образовања и репродуктивног здравља за девојчице и дечаке.

г. Неплаћено старање и рад у домаћинству/балансирање обавеза на раду и у породици

У наредном периоду је потребно да се развијају и имплементирају нове и додатне мера којима се промовише уравнотежена расподела кућних послова, као и мере за креирање доступних, алтернативних и нових услуга за бригу о деци, бригу о старијим и зависним лицима и бригу о породици.

Истраживање о коришћењу времена¹²⁰ је последњи пут спроведено 2015. године, а следеће се планира 2020. Извештај о индексу родне равноправности који је објављен у 2018. години, са подацима из 2016. године, указује на то да је ово област значајне родне неравноправности. Према подацима, 67,9% жена кува и/или обавља рад у кући сваки дан иако то чини само 11,5% мушкараца. Када се ради о старању о старима, деци и члановима породице са инвалидитетом, родни јаз је нешто мањи, иако и даље веома изражен, јер међу женама 18 и више година старости 41,2% обавља ове активности свакодневно, а међу мушкарцима њих 29,5%. На овом пољу у претходном периоду нису остварени резултати, јер мере предвиђене за остваривање овог циља нису биле довољно одређене и ослањале су се на „слабије“ интервенције, као што су кампање подизања свести, а не на оне „јаче“ као што су то законске интервенције¹²¹.

117 Исто

118 Исто

119 http://www.batut.org.rs/download/publikacije/Pokazatelji_kvaliteta_2017.pdf

120 <http://publikacije.stat.gov.rs/G2011/pdf/G201120021.pdf>

121 Извор „Финални извештај евалуације Акционог плана за спровођење Националне стратегије за родну равноправност Републике Србије“, SeCONS, 2018, стр.59

У октобру 2019. године Европски институт за родну равноправност (ЕИГЕ) лансираће свој нови, годишњи Индекс родне равноправности који ће тематски бити усмерен на балансирање професионалног и приватног живота. Како се Србија прикључила овом Индексу, дискусија тим поводом ће бити покретач већег интересовања у Републици Србији за различите мере које доприносе праведнијој прерасподели кућних послова. За сада, Република Србија пружа могућност очевима да користе родитељско одсуство током прве године живота детета, почевши од трећег месеца, али мали број очева искористи ову прилику. Да би убрзале промене у овој области, неопходно је да се размотри предузимање одлучнијих корака, попут увођења непреносивог родитељског одсуства током првих месеци након рођења детета. Ова мера је донела добре резултате у другим земљама¹²². У Србији је током 2017. објављено „Истраживање о усклађивању рада и родитељства“¹²³. Додатне активности које су до сада предузимане тичале су се промовисања очинства и улоге мушкараца у родитељству, школе за труднице и школе родитељства. Сprovedено је и истраживање о мушкарцима и родним односима у складу са међународном IMAGES (енг. International Men and Gender Equality Survey) методологијом¹²⁴.

д. Родно одговорно буџетирање

Потребно је да се настави рад на јачању РОБ-а кроз јачање институционалних капацитета и развој процедура за примену и праћење РОБ-а унутар институција. Додатни напори потребни су и у правцу развоја система за обезбеђење квалитета РОБ циљева и индикатора, као и јачања координације родно одговорних политика са буџетским секторским приоритетима и повезаности са имплементацијом Закона о планском систему¹²⁵. Овај закон уводи формалну обавезу израде родне анализе и процеса унапређења програмског буџетирања који се односи на ефекте буџетских инвестиција. Исто тако, додатну пажњу треба посветити појачаној примени РОБ-а на нивоу јединица локалне самоуправе, где је она тренутно тек на почетку увођења у буџетски процес. Процес се може додатно унапредити и увођењем промена у буџетски софтвер на националном нивоу¹²⁶ тако да се РОБ циљеви и индикатори морају унети за буџетске кориснике на које се обавеза РОБ односи, те да се унети РОБ циљеви могу једноставније излистати. Најзад, неопходно је даље јачање капацитета буџетских корисника за праћење резултата и извештавање о ефектима родних политика, програма и мера.

ђ. Промена негативних социјалних норми и родних стереотипа

Неопходно је да се, у јавном дискусу, користе све прилике за афирмисање културе равноправности, толеранције и ненасиља. Национална стратегија за родну равноправност препознаје значај образовања на свим нивоима у сузбијању родних стереотипа и негативних социјалних норми. Доследно увођење принципа родне равноправности у законе и стратегије у свим областима, редовније консултације и сарадња са организацијама цивилног друштва које као свој приоритетни циљ препознају унапређење родне равноправности, као и са академском заједницом и медијима, допринеће даљем унапређењу родне равноправности. Треба снажније подржати иницијативе за укључивање мушких савезника са циљем да се

122 Нпр. „квота за очеве“ у нордијским земљама, или обавезно родитељско одсуство за очеве у Португалу или у Шпанији

123 Кабинет министра без портфеља задуженог за демографију и популациону политику, 2017

124 <https://images.edu.rs/preuzmi-istrazivanje/> Ово је једна од најобухватнијих студија на националном репрезентативном узорку домаћинстава преко којих су прикупљени подаци о ставовима жена и мушкараца и различитим праксама у области родне равноправности.

125 „Сл.гласник РС“, бр 30/2018

126 На нивоу АПВ ове промене су већ уведене

прошири круг подршке и још јасније стави до знања да родна равноправност није само „женско питање”. Предуслов за промену негативних норми јесу даља унапређења у области родне статистике и свих евиденција. Тако, подаци у регистру привредних субјеката треба да буду доступни по полу, као што се истиче у подциљу у вези са унапређењем родне статистике у Стратегији за подршку развоја малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период од 2015.-2020. године¹²⁷. Потребно је да се дефинишу правила и процедуре евиденције Рома и Ромкиња и особа са инвалидитетом у различитим системима како би подаци неопходни за израду афирмативних мера били лакше доступни. Исто тако неопходно је да се унапреди доступност родно сензитивних јавно доступних података који се могу укрштати према старосним групама или територијалној распоређености жена и мушкараца за све кључне области. Најзад, инвестирање у истраживања у области родне равноправности и родне анализе такође ће значајно допринети јачању културе равноправности.

Осим реализованих бројних активности других органа јавне власти које су већ поменуте у прегледу, а које су усмерене на промену негативних социјалних норми и родних стереотипа, и Повереник за заштиту равноправности је дао допринос унапређивању културе родне равноправности. Током 2017. и 2018. године реализовао је програм обука за инспекторе рада на читавој територији РС „Примена антидискриминационих прописа”. У сарадњи са Министарством унутрашњих послова, спроводио је у континуитету обуке за полицијске службенике у оквиру програма обуке „Препознавање и реаговање на дискриминацију”. Одржавао је и обуке за судије, као и низ семинара намењених службеницима у локалним самоуправама где су грађани највише упућени на остваривање различитих права и где је могуће креирати и различите мере подршке конкретним осетљивим друштвеним групама, те оснажити и мотивисати локалне самоуправе да негују и унапређују принцип равноправности. Одржао је и низ обука намењених државним службеницима, преко Националне академије за јавну управу, као и студенткињама и студентима који похађају образовне профиле у којима ће се током рада сусретати са дискриминацијом, као што су студенти правних факултета, Криминалистичко-полицијске академије, Факултета политичких наука итд.

127 Одлука Владе 05 број: 023-3281/2015-1 од 26. марта 2015

ДРУГИ ДЕО: НАПРЕДАК У 12 КЉУЧНИХ ОБЛАСТИ

Област 1 - Инклузиван развој, заједнички просперитет и пристојан рад

6. Које активности је у последњих пет година предузела ваша држава како би унапредила родну равноправност у односу на улогу жена у плаћеном раду и запошљавању?

а. Унапређени закони, политике и праксе на радном месту који забрањују дискриминацију у запошљавању, задржавању и унапређивању жена у јавном и приватном сектору и осигуравају једнаке плате за рад једнаке вредности

Закон о равноправности полова¹²⁸, прописује да ако заступљеност мање заступљеног пола у свакој организационој јединици, на руководећим местима и у органима управљања и надзора износи мање од 30%, органи јавне власти дужни су да примене афирмативне мере у складу са Законом о државним службеницима¹²⁹ и Законом о државној управи¹³⁰.

Приликом јавног оглашавања послова и услова за њихово обављање и одлучивања о избору лица која траже запослење ради заснивања радног односа или другог вида радног ангажовања, није дозвољено прављење разлике по полу, осим ако за то постоје оправдани разлози утврђени у складу са законом који уређује рад¹³¹. Припадност полу не може да буде сметња напредовању на послу¹³². Одсуствовање са посла због трудноће и родитељства не сме да буде сметња за избор у више звање, напредовање и стручно усавршавање. Послодавац је дужан да води рачуна о томе да заступљеност полова одсликава структуру запослених. Послодавац који има у радном односу више од 50 запослених на неодређено време је дужан да усвоји план мера за отклањање или ублажавање неравномерне заступљености полова за сваку календарску годину најкасније до 31. јануара. Поред тога, послодавац мора да сачини годишњи извештај о спровођењу плана и да га достави министарству надлежном за послове равноправности полова.

Законом о раду прописано је да се запосленима за исти рад или рад исте вредности гарантује једнака зарада и запослени има право на накнаду штете у случају повреде овог права¹³³. Током последњих петнаест година номинални раст зарада је скоро утростручен, али је истовремено растао и јаз у зарадама између мушкараца и жена. У готово свим

128 „Сл.гласник РС”, бр. 104/2009, члан 14

129 „Сл.гласник РС”, бр. 79/2005, 81/2005 - испр., 83/2005 - испр., 64/2007, 67/2007 - испр., 116/2008, 104/2009, 99/2014, 94/2017 и 95/2018

130 „Сл.гласник РС”, бр. 79/2005, 101/2007, 95/2010, 99/2014, 47/2018 и 30/2018 - др. закон

131 „Сл.гласник РС”, бр. 104/2009, члан 15

132 „Сл.гласник РС”, бр. 104/2009, члан 16

133 „Сл.гласник РС”, бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14, 13/17 – одлука УС, 113/2017 и 95/2018- аутентично тумачење, члан 104

секторима делатности, жене имају нижа примања од мушкараца. Посматрано према нивоу образовања, жене на свим нивоима образовања остварују 65-85% зарада мушких колега, а занимљиво је да су високообразоване жене 2014. године зарађивале 76% зараде својих мушких образовних колега, иако жене их има више међу високообразованом становништвом¹³⁴.

Надзор над применом Закона о раду и Закона о равноправности полова, у делу закона који се односи на остваривање права и обавеза, по основу равноправности полова, послодаваца и запослених, врши инспекција рада, у којој је запослено 247 инспектора рада.

Влада Републике Србије, континуирано спроводи програме обуке за јачање капацитета инспектора рада у области примене антидискриминационих прописа, у циљу пуне примене закона. Такође, Повереник за заштиту равноправности, као независан државни орган формиран на основу Закона о забрани дискриминације, је кључни механизам овлашћен да спроводи поступак по притужбама у случајевима дискриминације особа или групе особа које повезује исто лично својство. Током 2018. године, највећи број притужби због дискриминације на основу пола (33) поднет је у области рада и запошљавања.

6. Уведене родно одговорне активне мере политика за тржиште рада

Посебним мерама, на основу Закона о равноправности полова¹³⁵, Закона о раду¹³⁶, Националне стратегије за родну равноправност¹³⁷, Националне стратегије запошљавања за период 2011-2020 и Националног акционог плана запошљавања, реализује се политика родне равноправности у области рада и запошљавања¹³⁸. Мере активне политике запошљавања спроводе Национална службе за запошљавање (НСЗ) и локалне самоуправе.¹³⁹ У складу са Законом о запошљавању и осигурању за случај незапослености¹⁴⁰ усваја се Национални акциони план запошљавања (НАП)¹⁴¹, годишњи оперативни документ из области политике запошљавања који препознаје најважније циљне групе¹⁴². Жене су препознате као кориснице мера за интеграцију на тржиште рада¹⁴³. **Законом о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом¹⁴⁴ регулисани су подстицаји за запошљавање жена и мушкараца са инвалидитетом.**

134 Жене и мушкарци у Републици Србији (2014); Томановић, С., Станојевић Д. & Љубичић М. (2016). Постајање родитељем у Србији; Томановић, С. et al. (2012). Млади - наша садашњост. Истраживање социјалних биографија младих у Србији. Београд: Институт за социолошка истраживања Филозофског факултета.

135 „Сл.гласник РС”, бр. 104/2009

136 „Сл.гласник РС”, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – одлука УС, 113/2017 и 95/2018 – аутентично тумачење

137 Посебан циљ 2.3. Побољшан економски положај жена и статус жена на тржишту рада

138 Национални акциони план запошљавања је основни инструмент спровођења активне политике запошљавања, доноси се на годишњем нивоу и њиме се операционализују циљеви политике запошљавања утврђени Националном стратегијом запошљавања за период 2011–2020. године. Овај план утврђују категорије теже запошљивих лица која ће имати приоритет приликом укључивања у мере активне политике запошљавања, као и потребна средства за реализацију мера активне политике запошљавања у тој години.

139 Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, прилог за припрему извештаја, март 2019.

140 „Сл.гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 38/15, 113/17-др. закон и 113/17

141 Национални акциони планови за запошљавање, „Сл.гласник РС”, бр. 105/2018

142 НАП за 2019. годину препознаје младе до 30 година живота, вишкове запослених, старије од 50 година, лица без квалификација и нискоквалификоване, особе са инвалидитетом, Роме, радно способне кориснике новчане социјалне помоћи, дугорочно незапослене (на евиденцији дуже од 12 месеци а посебно незапослена лица која траже посао дуже од 18 месеци), младе у домском смештају, младе у хранитељским породицама, младе у старатељским породицама и жртве породичног насиља.

143 Национални акциони план запошљавања за 2019. годину, стр. 14

144 „Сл.гласник РС”, бр. 36/09 и 32/13

Даље, Повереник за заштиту равноправности је током 2017. године израдио приручник „Кодекс равноправности – Смернице за израду кодекса антидискриминационе политике послодаваца у Србији”, као својеврсни алат и помоћ послодавцима у циљу заштите од дискриминације и унапређења равноправности. Приручник треба да омогући спровођење принципа једнаких шанси у поступку запошљавања и на раду, као и да унапреди сам процес рада послодавца.

Република Србија је спровела Родну анализу мера запошљавања¹⁴⁵ која показује да је у периоду од 2015.-2017. године у мерама активне политике запошљавања обухваћено 452,080 хиљада незапослених¹⁴⁶, а од тог броја 241,569 или 53% су биле жене. Анализа по врстама мера показује да су жене највише биле обухваћене мерама за активно тражење посла¹⁴⁷ (53,65%), додатним образовањем и обукама (55,22%), субвекцијама за запошљавање (45,97%), и у јавним радовима (44,06%), док износ средстава утрошен на укључивање жена износи 50,4% укупних средстава¹⁴⁸. Родна анализа даље препознаје потребу за већим укључивањем жена у друге мере, као и за иновирањем мера које би боље одговориле на потребу ове циљне групе. Подаци о регистрованој запослености указују да су у 2018. години жене чиниле 975 хиљада запослених или 46%¹⁴⁹ од укупног броја 2,131 милиона запослених. Током 2018. године, у Републици Србији је регистровано просечно 583.099 незапослених лица, а од тога 308.490 жена, од којих је 12.405 Ромкиња, а 5.716 жена са инвалидитетом, које чине посебно осетљиву групу незапослених жена¹⁵⁰.

У периоду од 2014. до 2017. године стопа активности жена је порасла са 55,3% у 2014. на 59,6% у 2017., али је и даље нижа од стопе активности мушкараца која је 2014. износила 63,3%, а 2017. 66,7%. У исто време, дошло је и до пораста стопе запослености жена са 43,7% у 2014. на 50,8% у 2017. години. Подаци указују да је порасла и стопа запослености младих са 14,9 у 2014. на 20,9 у 2017. Стопа запослености младих девојака је порасла мање него код младих мушкараца (4,7% у односу на 7,1%). Запослених младих мушкараца је у 2017. години било 26,1% наспрам 15,3 % младих жена.

¹⁴⁵ Учешће жена у мерама активне политике запошљавања и процена утрошка средстава за те намене, у периоду 2015. – 2017. године, UN Women 2019.

¹⁴⁶ 2015. године (150,953), 2016. године (146,891), и 2017. године (154236)

¹⁴⁷ А што укључује: сајам запошљавања, клуб за тражење посла, обука за активно тражење посла, мотивационо-активациона обука за лица без квалификација и нискоквалификована лица, тренинг самоефикасности, радионица за превладавање стреса услед губитка посла и обука за развој предузетништва

¹⁴⁸ Од укупно 95 милиона еура колико је уложено у активне мере за период 2014-2017, 46 милиона је утрошено на мере у којима су обухваћене жене, што у процентима износи 48%

¹⁴⁹ <http://data.stat.gov.rs/Home/Result/24021106?languageCode=sr-Cyrl&displayMode=table&guid=86458a57-0e6f-4ab9-86e7-d9d3e9a403fb>

¹⁵⁰ Извештај о раду Националне службе за запошљавање за 2018. годину, број: 0011-101-8/2019 од 4. марта 2019. године

7. Које активности је ваша земља предузела у последњих пет година да препозна, смањи и/или редистрибуира неплаћено старање и рад у домаћинству и промовише балансирање обавеза на послу и оних у породици?

в. Укључено неплаћено старање и рад у домаћинству у државну статистику

У последњих пет година проблем неплаћеног рада, неге и бриге је препознат и видљив пре свега захваљујући Истраживању о коришћењу времена¹⁵¹, а које спроводи Републички завод за статистику. Подаци из истраживања спроведеног 2010. и 2015. године указује да без обзира на то да ли су запослене или не, већину послова у кући обављају жене. У неплаћеним пословима, жене у просеку проведу скоро четири и по сата дневно, а мушкарци мало више од два сата. То значи да жене двоструко дуже времена проводе на кућним, неплаћеним пословима него мушкарци¹⁵². Коришћење времена, напор који родитељи улажу у баланс родитељства и рада, те расположиво време које остаје женама и мушкарцима за учење и лични развој, утичу у великој мери како на тренутну позицију на послу, тако и на њихове шансе на тржишту рада. Кампање усмерене на подизање свести како би се подстакло веће учешће мушкараца и дечака у неплаћеном раду у домаћинству и пословима неге и бриге су препознате као потребне. Међутим, у млађим генерацијама ситуација јесте другачија и млади мушкарци равномерније учествују у подели, све до рођења њиховог детета, када се патријархални обрасци поново преузимају¹⁵³. Оно што помаже балансирању породичног живота када је у питању усклађивање рада и родитељства је мрежа предшколских установа. Према подацима РЗС¹⁵⁴ број предшколских установа је порастао са 2492 у 2014 на 2682¹⁵⁵ у 2016. години. Системом предшколског васпитања и образовања (ПВО) у Републици Србији у 2017. било је обухваћено 212.719 деце узраста од 6 месеци до 6,5 година (109.808 дечака и 102.911 девојчица), што представља за 20.714 деце више у односу на 2014. годину.¹⁵⁶ У предшколским установама наставно особље је повећано са 16584 у 2014. години на 18661 у 2017 години.¹⁵⁷

г. Уведено породично/очинско/родитељско одсуство и други видови породичног одсуства

Важећи Закон о раду¹⁵⁸ садржи низ решења релевантних за усклађивање рада и родитељства. Њиме је дефинисано да запослена жена има право на породично одсуство и одсуство са рада ради неге детета у трајању од 365 дана. И отац има право да користи одсуство са

151 Правни основ за спровођење Истраживања о коришћењу времена је Уредба о утврђивању појединих статистичких истраживања, која је објављена у „Службеном гласнику РС”, бр. 110/2009. Ово истраживање је обухваћено и Стратегијом развоја званичне статистике Републике Србије у периоду од 2009. до 2012. године, „Сл.гласник РС”, бр. 7/2009

152 Жене највише времена проводе у активностима око припремања obroka — скоро сат и по, док се мушкарци, у просеку, овим баве само 10 минута. Следеће су активности у вези са одржавањем домаћинства, чишћење и спремање стана или дворишта, и у тим активностима жене проведу више од једног сата, а мушкарци само четврт сата. Што се тиче бриге о сопственој малолетној деци, жене у просеку проведу duplo више времена него мушкарци — 38, наспрам 17 минута. На прање и пеглање веша жене у просеку потроше пола сата, док се мушкарци и не баве овим активностима (у просеку — 1 минут!). Када је у питању брига о другим лицима, и ту су жене „вредније” — 20 минута, наспрам седам. Жене старости 15 и више година, у просеку, скоро шест сати дневно имају слободног времена, док мушкарци имају један сат више — седам сати. Када се посматра слободно време према типу дана, радним данима, односно од понедељка до петка, и данима викенда, жене опет имају мање слободног времена у односу на мушкарце.

153 Томановић, Смиљка & сарадници. 2016. Постајање родитељем у Србији - социолошко истраживање транзиције у родитељство. Београд: Филозофски факултет БУ. На страни 114 се налази табела са прерасподелом кућних послова након рођења детета.

154 Републички завод за статистику, <http://www.stat.gov.rs/>

155 <http://data.stat.gov.rs/Home/Result/11010701?languageCode=sr-Cyrl&displayMode=table&guid=40f72fcb-7d25-4dee-a781-be45b383b9e4>

156 Национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва

157 Републички завод за статистику, подаци добијени 11. априла 2019. , Табела образовање према полу и старости

158 „Сл.гласник РС” бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14 и 13/17

рада ради неге детета, чак и када мајка није у радном односу. Најновије измене у Закону о финансијској подршци породици са децом¹⁵⁹ препознају све врсте уговора о радном ангажовању ван радног односа као услов за добијање остале новчане накнаде по основу рођења и неге детета и посебне неге, али основ за добијање остале новчане накнаде не може бити плаћено одсуство за време трудноће и породилско одсуство. Подаци указују да је укупно око 300 очева користило могућност одсуства зарад неге детета. Република Србија је спровела Истраживање о усклађивању рада и родитељства¹⁶⁰ како би се установило које препреке и могућности постоје, како из угла запослених родитеља, тако и из угла послодаваца. Свега 17% послодаваца изјавило је да у њиховој компанији постоје примери коришћења родитељског одсуства од стране очева. Истраживање је показало потребу за усклађивањем родитељства и приватног живота.

Стратегија подстицања рађања¹⁶¹ залаже се за остварење следећих циљева: ублажавање економске цене подизања детета; усклађивање рада и родитељства; снижавање психолошке цене родитељства; очување и унапређење репродуктивног здравља; решавање проблема неплодности; ка здравом материнству; популациона едукација; и активирање локалне самоуправе. Од 2017. године кабинет министра без портфеља задуженог за демографију и популациону политику у свом буџету обезбеђује средства за суфинансирање мера популационе политике у локалним самоуправама. Бесповратна средства намењена су за суфинансирање оних мера које се односе на ублажавање економске цене подизања детета и усклађивање рада и родитељства.

8. Да ли је ваша земља у протеклих пет година увела мере штедње/фискалне консолидације, као што је смањење јавне потрошње или смањење броја запослених у јавном сектору?

д. Спроведна процена утицаја мера штедње/фискалне консолидације на жене и мушкарце

Склапањем аранжмана са Међународним монетарним фондом (ММФ), почетком 2015. године, Влада Републике Србије започела је трогодишњи програм фискалне консолидације, који је поред буџетске штедње предвиђао и свеобухватне структурне реформе, док је у складу са Законом о одређивању максималног броја запослених у јавном сектору¹⁶² утврђена обавеза рационализације запослених у државним органима, јавним службама, аутономној покрајини и јединицама локалне самоуправе. Програм је укључивао смањење плата и броја запослених у јавном сектору, смањење пензија и реформу система раног пензионисања. У то време, Србија је имала родни јаз у стопи запослености (око 15 процентних поена), као и родни јаз у платама (око 14 процентних поена). Услед бољих карактеристика жена које раде у јавном сектору, родни јаз у платама је ту мањи и износи око 5.4%.

¹⁵⁹ „Сл. гласник РС”, бр. 113/17 и 50/18

¹⁶⁰ Усклађивање рада и родитељства, Кабинет министра без портфеља задуженог за демографију и популациону политику, у сарадњи са Републичким заводом за статистику, уз финансијску подршку Привредне коморе Србије и Популационог фонда Уједињених нација (UNFPA), 2017.

¹⁶¹ „Сл. гласник РС”, бр. 25/2018

¹⁶² „Сл. гласник РС”, бр. 68/2015, 81/2016 - одлука УС и 95/2018

Процена утицаја мера штедње на жене и мушкарце је урађена накнадно¹⁶³ и показала да су плате и ниво запослености жена посебно осетљиви на мере штедње, јер жене представљају већину радне снаге у јавном сектору. Поред тога, положај жена на тржишту рада у Србији могао је да буде додатно отежан мањом расположивошћу неформалне бриге о деци (помоћ бака и дека), с обзиром на измене у пензионом законодавству које су се десиле непосредно пре увођења програма фискалне консолидације, пре свега у виду актуарских пенала¹⁶⁴ за рано пензионисање. Смањење зарада у оквиру мера штедње износило је 10 одсто за раднике у јавном сектору који зарађују више од 25.000 динара. С обзиром да су жене већина међу онима који зарађују 25.000 динара и мање од тога, очекивало се да ова мера смањи и родни јаз у платама. Кључни налаз независне експертске анализе показао је да постоји благо повећање јаз у платама због различитих нивоа спровођења реформи у појединим владиним под-секторима. Општи сектор државе (јавна управа, здравство, образовање, социјална заштита), у коме углавном раде жене, у потпуности је спровео реформе, али то није био случај са јавним предузећима у којима већину запослених чине мушкарци. Смањивање плата подстакло је млађе жене и жене којима се ближи пензија да напусте јавни сектор и пређу у незапослене или неактивне. Такви ефекти нису примећени код мушкараца. Већина младих жена (до 30 година старости) прешла је у незапослене. Већина старијих жена (близу испуњења стажа за пензију) прешла је у неактивне. Код жена које имају децу установљено је да постоји већа вероватноћа да одлуче да остану у јавном сектору упркос ниским платама. Није утврђено ни за мушкарце ни за жене да прелазе у приватни сектор због смањења плата¹⁶⁵.

¹⁶³ <https://www.fren.org.rs/sites/default/files/articles/attachments/Policy%20Brief.pdf>

¹⁶⁴ Пенали за превремени одлазак у пензију

¹⁶⁵ Повереник за заштиту равноправности је поднео иницијативу надлежном министарству да измени или допуни Закон о начину одређивања максималног броја запослених у јавном сектору, 22. марта 2019. године, имајући у виду последице по функционисање јавних служби (у области здравља, просвете, социјалне заштите, друштвене бриге о деци, науке и културе), као и последице на положај жена и ефикасно и континуирано функционисање државне управе.

Област 2 - Искорењивање сиромаштва, социјална заштита и услуге социјалне заштите

9. Које активности је ваша земља предузела у последњих пет година како би смањила/искоренила сиромаштво међу женама и девојкама?

а. Промовисан приступ сиромашних жена достојанственом послу кроз активне политике тржишта рада

Незапослене жене из посебно осетљивих категорија укључене су у мере активне политике запошљавања, и то: самохране мајке, старије жене које су остале без посла (преко 45 година), младе жене без радног искуства (до 30 година), кориснице новчане социјалне помоћи и Ромкиње. Према подацима Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања у циљу активације корисника новчане социјалне помоћи током 2017. године у мере активне политике запошљавања укључено је 10.767 корисника новчане социјалне помоћи (5.466 жена), што представља учешће од 7,41% у укупном броју незапослених лица укључених у мере активне политике запошљавања. У мере активне политике запошљавања током 2017. године, укључено је 78.235 жена, што представља учешће од 53,82% у укупном броју незапослених лица укључених у мере активне политике запошљавања. Посматрано по категоријама теже запошљивости, у мере активне политике запошљавања укључено је 27.432 младих жена до 30 година старости, 7.032 из категорије вишка запослених, 12.433 старијих од 50 година, 17.744 жена без квалификација, 41.531 жена из категорије дугорочно незапослених, 3.592 жена са инвалидитетом, 2.252 Ромкиња, 5.466 корисница новчане социјалне помоћи, 89 жртава породичног насиља и 3.565 самохраних мајки.¹⁶⁶

Национална служба запошљавања (НСЗ) има и **посебан јавни позив за доделу субвенције за самозапошљавање за лица ромске националности. Уз субвенцију за самозапошљавање, 140 Рома и Ромкиња подржано је у покретању сопственог посла у 2017. години**¹⁶⁷. Током 2017. године, у мере активне политике запошљавања укључено је 5.140 незапослених Рома (43,8% жена), што представља учешће од 3,5% у укупном броју незапослених укључених у мере.¹⁶⁸ У 2017. године, обуку¹⁶⁹ за предузетништво завршило је 5.663 жена (45,4% од укупног броја полазника), субвенција за самозапошљавање додељена је за 1.848 жена (50,2% од укупног броја), од којих су 44 жене са инвалидитетом, док је програм менторинга користила 251 жена власница.¹⁷⁰

166 Влада РС, Извештај о реализацији Националног акционог плана запошљавања за 2017. годину

167 Кроз посебан јавни позив Националне службе за запошљавање, редован јавни позив Националне службе за запошљавање за доделу субвенције за самозапошљавање и програм суфинансирања програма или мера активне политике запошљавања предвиђених локалним акционим плановима запошљавања.

168 Трећи национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва 2014-2017, Република Србија, страна 114, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/sr/>, стр. 129

169 „Пут до успешног предузетника“ у трајању од 2 дана који је организовала Канцеларија за младе општине Палилула у сарадњи са Националном службом за запошљавање

170 Трећи национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва 2014-2017, Република Србија, страна 114, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/sr/>, стр. 130

6. Проширен приступ службама надлежним за становање и земљиште

Закон о становању и одржавању зграда¹⁷¹ уводи појам стамбена подршка који је дефинисан као сваки облик помоћи за становање лицу које из социјалних, економских и других разлога не може сопственим средствима да реши стамбену потребу по тржишним условима за себе и своје породично домаћинство. Међу издвојеним и наведеним угроженим категоријама лица, корисници стамбене подршке су и жртве породичног насиља. Према Правилнику за утврђивање редоследа првенства за доделу стамбене подршке¹⁷², самохраном родитељу који сам врши родитељско право, припада додатних пет бодова. У посматраном периоду, посебна пажња је усмерена на унапређење услова становања Рома и Ромкиња. Из средстава Инструмента за предприступну помоћ (ИПА) реализовани су пројекти укупној вредности од 14.1 милиона евра¹⁷³. Направљена је ГИС база¹⁷⁴ о укупно 583 подстандардна ромска насеља. Ова база је неопходна за ефикасно и ефективно доношење инвестиционо-акционих одлука од стране ресорног министарства у вези са унапређењем услова живота у ромским насељима.

Закон о поступку уписа у катастар непокретности и водова¹⁷⁵ у члану 7., Упис својине, предвиђа да се заједничка својина на непокретности уписује на име свих заједничара. Заједничка својина по основу стицања у току трајања брака уписује се у катастар на целој непокретности или на сувласничком уделу у непокретности. Ако је непокретна имовина већ уписана у катастар само на једног од супружника, заједничка својина ће се накнадно уписати у катастар на основу изјаве оба супружника да се у конкретном случају ради о заједничкој својини.

в. Подржано женско предузетништво и развој пословних активности

Средства намењена за реализацију Програма подршке развоју и промоцији женског иновативног предузетништва обезбеђена су чланом 8. Закона о буџету Републике Србије за 2018. годину¹⁷⁶ у укупној вредности од 100.000.000,00 динара. Програм спроводи кабинет министра без портфеља задужен за иновације и технолошки развој. Средства су опредељена за програме промоције женског иновационог предузетништва на националном и локалном нивоу. Овај програм се ослонио на податке из Националне стратегије за родну равноправност за период од 2016. до 2020. године са Акционим планом за период од 2016. до 2018. године¹⁷⁷. Програм је усмерен на смањење на подзаступљености жена у пословном сектору на руководећим положајима и у улози власница и оснивачица малих и средњих предузећа (22,1%) и веће заступљености међу предузетницима (34,3%). Приоритет програма је подршка женском иновационом предузетништву и подстицај развоју друштвене свести и услова да се пословни амбијент промени и да се у деловању

171 „Сл.гласник РС”, бр. 104/2016

172 „Сл.гласник РС”, бр. 75/2017

173 Саградимо дом заједно, 3.6 милиона евра (ИПА 2009), Становање Рома ЕУ подршка инклузији Ромкиња и Рома (ИПА 2013), Европска подршка за инклузију Рома, 4.8 милиона евра (ИПА 2012), и 1.5 милиона евра (ИПА 2014), и Подршка инклузији Рома (ИПА 2016) у вредности од 4.2 милиона евра. Извор Трећи национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва у Републици Србији за период 2014 – 2017. године

174 ГИС је географски информациони систем за мониторинг стања у подстандардним ромским насељима у Србији. Ова база података омогућава надлежном Министарству за грађевинарство, саобраћај и инфраструктуру, као и локалним самоуправама у Србији, праћење кључних показатеља стања у подстандардним насељима, а ГИС једноставно претраживање и анализу података о условима живота у истима, у циљу доношења одговарајућих стратешких одлука и креирању стратегија за унапређење услова живота ромске заједнице на националном и локалном нивоу, више: <https://www.osce.org/sr/mission-to-serbia/309401?download=true>

175 „Сл.гласник РС”, бр. 41/2018 и 95/2018

176 „Сл.гласник РС”, бр. 113/17

177 Одлука Владе на основу члана 45. став 1. Закона о Влади, „Сл.гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС и 44/14

привредних друштава и предузетника у већој мери нађу жене као оснивачи, власници или деоничари привредних субјеката. Циљ Програма¹⁷⁸ је повећање свести о важности женског иновационог предузетништва, повећање степена информисаности о мерама које Влада Републике Србије спроводи у циљу подршке женском иновационом предузетништву, као и остваривање значајније улоге жена предузетница на тржишту рада кроз развој њиховог пословања, запошљавање већег броја људи и остваривање већих и одрживих прихода.¹⁷⁹ У децембру 2018. године су 44 микро и мала предузећа у власништву жена и предузетничке радње у Новом Саду добила подршку овог Програма. Програм је настављен и у 2019. години. Пример континуиране подршке приступу финансирању за жене предузетнице долази из АП Војводине која је установила Гаранцијски фонд Војводине¹⁸⁰ унутар којег има посебан програм за жене и младе¹⁸¹. Овај програм за жене предузетнице и власнице предузећа постоји од 2004¹⁸². године, а у периоду од 2004-2017 издато је 223 гаранција женама власницама предузећа и отворено је 825 нових радних места¹⁸³.

10. Које активности је ваша земља предузела у последњих пет година како би побољшала приступ социјалној заштити жена и девојака?

г. Унапређени процеси доделе готовинских трансфера

Законодавни оквир у области социјалне и дечје заштите првенствено чине Закон о социјалној заштити¹⁸⁴, Закон о финансијској подршци породици са децом¹⁸⁵ и Породични закон¹⁸⁶. Закон о социјалној заштити уређује новчана давања усмерена на сиромашне (новчана социјална помоћ, једнократна помоћ) и давања за особе са инвалидитетом (додатак и увећани додатак за помоћ и негу другог лица). Током 2016. усвојена су подзаконска акта која су била значајна за функционисање социјалне укључености корисника социјалне помоћи: Уредба о наменским трансферима у социјалној заштити¹⁸⁷ и Уредба о мерама социјалне укључености корисника новчане социјалне помоћи¹⁸⁸. **Новчана социјална помоћ (НСП)** јесте давање типа минималног дохотка. Друге услуге социјалне заштите које постоје на нивоу локалне самоуправе су помоћ у кући за старије и одрасле особе, дневни боравак за децу са сметњама, лични пратилац, саветовалишта, дневни боравак за особе са инвалидитетом, помоћ у кући за децу са инвалидитетом, персонални асистенти, прихватилиште за жртве

178 <https://inovacije.gov.rs/wp-content/uploads/2018/07/2.-Program.pdf>

179 Специфични циљеви Програма су: 1. Успостављање комуникационог оквира који ће допринети промоцији женског иновационог предузетништва и подстицању предузетничке иницијативе код жена на територији Републике Србије; 2. Унапређење знања и вештина код жена у области развоја иновационог предузетништва; 3. Развијање свести код жена о могућностима креативних, иновативних и предузетничких активности, као и унапређење пословних потенцијала жена које се баве иновационим предузетништвом; 4. Унапређење пословних капацитета жена предузетница кроз пружање директне материјалне подршке намењене реализацији њихових предузетничких идеја; 5. Формирање већег броја привредних друштава чији су оснивачи, суоснивачи и/или овлашћени заступници жене, а кроз реализацију иновационих пословних идеја и 6. Размена знања и искуства између потенцијалних и постојећих предузетница. Право на коришћење бесповратних средстава из тачке 1 имају организације које конкуришу заједно са јединицом локалне самоуправе, као и саме јединице локалне самоуправе.

180 Фонд је основан са задатком да олакша приступ финансијском тржишту и обезбеди повољније услове кредитирања од оних које нуде банке. Овај задатак Фонд реализује кроз своју основну делатност, издавање гаранција банкама као средства обезбеђења уредног враћања банкарских кредита.

181 <http://garfond.rs/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D1%83%D0%B7%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5/>

182 за подршку програма радно неактивних жена, за финансирање набавке опреме женама предузетницама и женама оснивачима малих предузећа које делатност обављају мање од три године, <http://garfond.rs/wp-content/uploads/2017/04/ip2014.pdf>

183 <http://garfond.rs/wp-content/uploads/2018/11/izvestaj-o-poslovanju-garancijskog-fonda-2017.pdf>

184 „Сл.гласник РС”, бр. 24/11

185 „Сл.гласник РС”, бр. 16/02, 115/05 и 107/09

186 „Сл.гласник РС” бр. 18/05 и 72/11

187 „Сл.гласник РС”, бр. 18/16

188 „Сл.гласник РС”, бр. 112/14

насиља и становање уз подршку. Домаћинства у којима су сви чланови неспособни за рад и једнородитељске породице остварују право на увећању НСП, вишу за 20%.¹⁸⁹

У Републици Србији услуге социјалне заштите користи 383.130 жена и 352.200 мушкараца¹⁹⁰.

11. Које активности је ваша земља предузела у последњих пет година како би унапредила здравствене исходе за жене и девојчице у вашој земљи?

д. Унапређен приступ жена здравственим услугама кроз ширење универзалног здравственог осигурања и услуга јавног здравља

Законом о здравственој заштити¹⁹¹ и Законом о здравственом осигурању¹⁹² прописана је бесплатна здравствена заштита свим осигураним лицима, као и различитим групама становника, укључујући и жене у вези са планирањем породице, као и у току трудноће, порођаја и материнства до 12 месеци након порођаја; особе са инвалидитетом, као и ментално недовољно развијена лица; лица у вези са лечењем од ХИВ инфекције; лица ромске националности која због традиционалног начина живота немају стално пребивалиште, односно боравиште у Републици; жртве насиља у породици; жртве трговином људима; лица која су обухваћена обавезном имунизацијом у складу са прописима којима се уређује здравствена заштита становништва од заразних болести; лица која су обухваћена циљаним превентивним прегледима, односно скринингом према одговарајућим републичким програмима; и самохрани родитељи са децом до седам година живота чији су месечни приходи испод прихода утврђених у складу са овим законом¹⁹³. Обухват становништва обавезним здравственим осигурањем је добар показатељ приступачности здравствене заштите. Према подацима из базе осигураника Републичког фонда за здравствено осигурање (РФЗО), обухват становника обавезним осигурањем је 2016. био 97,2% и нешто је већи него 2012. када је био 95,8%.¹⁹⁴

Посебна пажња посвећена је здрављу Ромкиња. На основу Закона о здравственој заштити, у оквиру унапређења здравља и здравствене заштите групација становништва које су изложене повећаном ризику оболевања, Министарство здравља је подржало увођење здравствених медијаторки у здравствени систем Републике Србије. Улога здравствених медијаторки је да воде евиденцију о здравственом стању житеља неформалних насеља, да

189 За породицу од преко шест чланова износи помоћи се не повећавају, а домаћинства у којима је већина чланова способна за рад не могу да остваре право дуже од девет месеци у току једне календарске године.

190 Укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад према полу, 2017. Извор: Републички завод за социјалну заштиту.

191 „Сл. гласник РС”, бр. 25/2019

192 „Сл. гласник РС”, бр. 25/2019

193 Као и лицима која припадају групацији становништва која је изложена повећаном ризику оболевања; лица чија је здравствена заштита потребна у вези са спречавањем, сузбијањем, раним откривањем и лечењем болести од већег социјално-медицинског значаја; лица која су у категорији социјално угроженог становништва, као и деца до навршених 18 година живота, школска деца и студенти до краја прописаног школовања, а најкасније до навршених 26 година, у складу са законом; лица старија од 65 година живота; осим лица са ХИВ инфекцијом и другим заразним болестима које су утврђене посебним законом којим се уређује област заштите становништва од заразних болести, малигних болести, хемофилије, шећерне болести, психозе, епилепсије, мултипле склерозе, лица у терминалној фази хроничне бубрежне инсуфицијенције, цистичне фиброзе, системске аутоимуне болести, реуматске грознице, болести зависности, оболели од ретких болести; као и лица обухваћена здравственом заштитом у вези са давањем и примањем ткива и органа; монаси и монахиње; материјално необезбеђена лица која примају новчану социјалну помоћ, односно која су корисници породичне инвалиднине, по прописима о социјалној заштити, односно по прописима о заштити бораца, војних инвалида и цивилних инвалида рата; корисници сталних новчаних помоћи, као и помоћи за смештај у установе социјалне заштите или у друге породице, по прописима о социјалној заштити; незапослена лица и друге категорије социјално угрожених лица чији су месечни приходи испод прихода утврђених у складу са овим законом; корисници помоћи - чланови породице чији је хранилац на одслужењу војног рока.

194 Трећи национални извештај о социјалном укључивању и смањењу сиромаштва 2014-2017, Република Србија, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/sr/>.

раде са њима на подизању свести о неопходности вакцинације деце, као и значају правилне исхране и хигијенских навика. Здравствене медијаторке треба да обезбеде бољи увид здравствених установа у стање ових насеља, а да житељима укажу на значај правовременог јављања лекару. Здравствена медијаторка¹⁹⁵ није здравствени радник (лекар, медицинска сестра), она повезује здравствени систем и грађане неформалних насеља. Министарство здравља је приликом избора здравствених медијторки дало предност Ромкињама које су мајке и живе у ромском насељу. Имајући у виду да имају свакодневну комуникацију са ромском заједницом и да долазе из ње, оне дају значајан допринос раду мобилног тима за инклузију Рома. Приликом организовања радионица и других активности мобилног тима за инклузију Рома, оне повезују тим са породицама и појединцима из ромске заједнице којима треба указати помоћ¹⁹⁶. У погледу здравствене заштите жена са инвалидитетом, Град Београд набавио је и 5 гинеколошких столова за жене са инвалидитетом.

Усвојен је први Национални програм за очување и унапређење сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије¹⁹⁷. Као један од три циља истиче се гарантовање свима, без разлике, доступна заштита сексуалног и репродуктивног здравља и поштовање њихових сексуалних и репродуктивних права.

Проценат корисница од 45 до 69 година старости које су упућене на мамографију код било ког изабраног гинеколога у последњих 12 месеци је 11,4%.

12. Које активности је ваша земља предузела у последњих пет година како би побољшала образовање и стицање стручних вештина за жене и девојчице?

ђ, Предузете мере за повећање приступа девојчица образовању, њиховог задржавања у систему образовања и унапређени програми за стручне кадрове

Изменама и допунама више закона¹⁹⁸ из области образовања створени су предуслови за побољшање приступа образовању и наставка школовања за жене и девојчице из осетљивих група кроз унапређену процедуру и примену афирмативних мера¹⁹⁹ у образовању. Ове мере подразумевају олакшане процедуре за упис у основну школу и повећање обухвата Ромкиња и Рома основним образовањем, афирмативну акцију за упис у средње школе и повећање обухвата средњим образовањем, индивидуални образовни план, педагошке асистенте, обуке за наставнике, стипендије, кредите, смештај и исхрану (на нивоу од 10% капацитета за девојчице и дечаке, девојке и младиће из осетљивих група) и афирмативну акцију за

¹⁹⁵ Здравствене медијаторке су обезбедиле лична документа и здравствене легитимације за 16.330 грађана; помогле су да 28.003 грађана и грађанки ромске националности изабере лекара; утицале су на повећање броја вакцинисане деце (30.018) и одраслих (2.719), као и на побољшање контроле здравља за 4.500 трудница и породиља и на то да 11.177 жена изабере свог гинеколога, а њих 12.617 буде обухваћено систематским прегледима.

¹⁹⁶ Извор <http://www.inkluzijaroma.stat.gov.rs/sr/%D0%B7%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%98%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%BA%D0%B5>

¹⁹⁷ „Сл.гласник РС”, бр.120/17

¹⁹⁸ Закон о основама система образовања и васпитања, „Сл.гласник РС”, бр. 88/2017, 27/18 (I) – др. закон и 27/18 (II) – др. закон, Закон о предшколском васпитању и образовању, „Сл.гласник РС”, бр. 18/10, 101/17 и 113/17 – др. закон, Закон о основном образовању и васпитању, „Сл.гласник РС”, бр. 55/13, 101/17 и 27/18 – др. закон, Закон о средњем образовању и васпитању, „Сл.гласник РС”, бр. 55/2013 и 101/2017, Закон о дуалном образовању, „Сл.гласник РС”, бр. 101/2017, Закон о учбеницима, „Сл.гласник РС”, бр. 27/2018

¹⁹⁹ Уведене 2009. године. Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, Анализа примене афирмативних мера у области образовања Рома и Ромкиња и препоруке за унапређење мера, јун 2016, стр. 12 <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2016/07/Analiza-primene-afirmativnih-mera-u-oblasti-obrazovanja-Roma-i-Romkinja-i-preporuke-za-unapredjenje-mera.pdf>

упис на високошколсе установе за Ромкиње и Роме²⁰⁰. На нивоу излазних резултата, доказано је да афирмативне мере доприносе већој заступљености ромске деце у систему образовања. Повећање броја ромске деце која се уписују у предшколски програм износило је 273% у периоду од 2006.-2016. године, за први разред основне школе 146%, а за средњу школу у просеку 10% годишње²⁰¹. **Из буџета Републике Србије стипендије за ромске средњошколце/ке прима 930 деце, од чега су 65% девојчице. Обезбеђена је менторска подршка средњошколцима који примају стипендије. Најзад, ангажовано је 225 ромских педагошких асистената у предшколским установама и основним школама, а учешће жена износи 53%.**

Једна од пет приоритетних области обавезне обуке наставника, утврђених Правилником о сталном стручном усавршавању наставника, васпитача и стручних сарадника²⁰² јесте стварање толерантне и недискриминативне средине за сваког појединца, као и превенција насиља, превенција дискриминације и инклузија деце из друштвено маргинализованих група. У Каталогу програма сталног стручног усавршавања наставника, васпитача и стручних сарадника за школску 2015/16, 2016/2017. и 2017/2018. годину²⁰³ одобрено је 19 програма из области родне равноправности и заштите од насиља и дискриминације. Усвојен је и „Каталог програма сталног стручног усавршавања наставника, васпитача и стручних сарадника за 2018/2019, 2019/2020. и 2020/2021. годину“²⁰⁴. У оквиру Каталога, предвиђено је укупно 32 програма који се баве људским правима.

е. Промовисано безбедно, инклузивно образовно окружење и окружење без узнемиравања за жене и девојчице

Ради заштите од дискриминације и полног узнемиравања у образовним установама, усвојен је Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности²⁰⁵ (2018). Иако не постоји законска обавеза усвајања таквих аката, неки су факултети већ усвојили своје правилнике. На пример, факултет Политичких наука Универзитета у Београду усвојио је Правилник о понашању запослених у вези са превенцијом и заштитом од сексуалног узнемиравања и уцењивања студената и студенткиња²⁰⁶, а Универзитет Унион²⁰⁷ усвојио је Правилник о заштити од сексуалног узнемиравања и уцењивања.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја²⁰⁸ издало је 2016. приручник за образовни систем „Заштита ученика од трговине људима“²⁰⁹, приручник „Дигитално насиље

200 Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, Анализа примене афирмативних мера у области образовања Рома и Ромкиња и препоруке за унапређење мера, јун 2016

201 Подаци нису доступни разврстани по полу, али се у пракси инсистира на минимум 50% девојчица приликом уписа. Извор Министарство просвете

202 „Сл.гласник РС“, бр. 81/17

203 <http://zuov.gov.rs/katalozi-programa-stalnog-strucnog-usavrsavanja/>

204 <https://zuov.gov.rs/katalog-programa-strucnog-usavrsavanja-za-skolsku-2018-2019-2020-i-2020-2021-godinu/>

205 „Сл.гласник РС“, бр. 65/2018

206 <http://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2016/07/pravilnik-o-ponasanju-zaposlenih-u-vezi-sa-prevencijom-i-zastitom-od-seksualnog-uznemiravanja-i-ucenjivanja.pdf>

207 <http://pravnikafakultet.rs/wp-content/uploads/2019/03/Pravilnik-o-zastiti-od-seksualnog-uznemiravanja-i-ucenjivanja-22.03.2019..pdf>

208 У сарадњи са Центром за заштиту жртава трговине људима и УНИТАС фондом

209 <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2017/12/Prirucnik-Zastita-ucenika-od-trgovine-ljudima-Protected-002-1.pdf>

– превенција и реаговање²¹⁰ и „Приручник за превенцију родно заснованог насиља“²¹¹. Програм „Школа без насиља“ и посебан програм за превенцију родно заснованог насиља реализован је у 50 школа²¹².

Сprovedена је Прва национална студија о друштвеном проблему сексуалног злостављања деце у Републици Србији.²¹³ Национална студија је спроведена у 97 школа, од чега 61 основна и 36 средњих школа у 51 граду у Србији, а истраживањем је обухваћено укупно 2053 деце и ученика/ца. Општи циљ Националне студије био је процена степена присутности сексуалног насиља над децом у образовном систему Републике Србије.

210 <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/priru%C4%8Dnik-interaktivni.pdf> у оквиру програма Развој капацитета система за борбу против насиља, злостављања и злоупотребе деце путем интернета који су, уз финансијску подршку Владе Велике Британије, реализовали Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, Педагошко друштво Србије и УНИЦЕФ. Публикација је такође део пројекта Зауставимо дигитално насиље који реализују Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, УНИЦЕФ и компанија Теленор.

211 <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/Prirucnik-za-prevenciju-RZN.pdf> у сарадњи са Уницефом, 2015

212 Исто, стр. 96.

213 Носилац, власник и наручилац Националне студије: Инцест Траума Центар – Београд, партнери: Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, Јединица за превенцију насиља, Група за заштиту од насиља и дискриминације и Центар за промоцију здравља жена из Београда, октобар 2015. год.

Област 3 - Ослобађање од насиља, стигме и стереотипа

13. У последњих пет година, којим сте облицима насиља над женама и девојчицама, и у којим специфичним контекстима или окружењима, дали приоритет када је реч о активностима?

а. Унапређен одговор на насиље над интимним партнером/насиље у породици, укључујући сексуално насиље и силовање у браку

Унапређено је деловање органа на спречавању насиља у породици и партнерским односима. Законом о спречавању насиља у породици²¹⁴ су уведене хитне мере заштите, као што су привремено удаљење учиниоца из стана и привремена забрана учиниоцу да контактира жртву насиља и забрана приласка. Мере изриче специјализовани полицијски службеник, на основу процене ризика, на период од 48 часова, а надлежни јавни тужилац је овлашћен да од суда тражи продужење мера заштите од 30 дана. За кршење мере заштите прописана је прекршајна казна затвора до 60 дана. Прописани су кратки законски рокови за поступање органа. У периоду јун 2017 - јун 2018. пријављено је 44.728 случајева насиља у породици. Током 2017. године полиција је изрекла 28.026 хитних мера заштите, од тога 8.751 меру привременог удаљења учиниоца из стана, 19.275 мера привремене забране учиниоцу да контактира жртву и забране приласка. Судови су продужили трајање хитних мера у 15.373 случаја. У 2017. години, полиција је евидентирала 7.106 кривичних пријава због насиља у породици и у партнерским односима, што је за 88% више у поређењу са 2014. годином.²¹⁵ У периоду од 2014 - 2017. за кривично дело насиља у породици осуђено је 8.268 лица, а 809 лица осуђено је за кривична дела против полне слободе, укључујући и 213 лица за кривично дело силовања, док је 232 лица осуђено за кривично дело заснивање ванбрачне заједнице са малолетним девојчицама²¹⁶.

Такође, у оквиру пројекта Министарства унутрашњих послова „Развој форензике и форензичке обраде лица места”, у свих 27 Полицијских управа реновиране су и опремљене посебне просторије за осетљиве категорије. Поменуте просторије су опремљене намештајем, информатичком, фото и форензичком опремом, у складу са стандардима који се примењују у полицијама других земаља и служе као интервју собе, у којима се врши пријем жртава сексуалног и родно заснованог насиља. Изглед наведених просторија разликује се од стандардних канцеларија полицијских управа тако што је направљен посебан одабир намештаја, боје зидова и формиран посебан део за децу (кутак са играчкама), који доприноси да се жртве насиља осећају безбедније и пријатније приликом давања исказа, и на тај начин се умногоме избегава секундарна виктимизација.

214 Закон о спречавању насиља у породици, „Сл.гласник РС”, бр. 94/2016. Закон је почео да се примењује 1. 6. 2017.

215 Извештај Републике Србије поднет у складу са чланом 68. став 1. Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Студија почетног стања) <https://www.rodunaravnopravnost.gov.rs/sites/default/files/2018-08/%D0%93%D0%A0%D0%95%D0%92%D0%98%D0%9E%20%D0%B8%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%98.pdf>

216 <http://www.stat.gov.rs/sr-Latn/oblasti/pravosudje/punoletni-ucinioci-krivichnih-dela>

Унапређена је мултисекторска сарадња у домену заштите и пружања подршке жртвама насиља у породици и других дела родно заснованог насиља коме су најчешће изложене жене и девојчице. У сваком основном јавном тужилаштву формирана је група за координацију и сарадњу, коју чине представници јавног тужилаштва, надлежне полицијске управе и центра за социјални рад. Групе при тужилаштвима за сваку жртву насиља израђују индивидуални план заштите и подршке, у чијој изради може да учествује и сама жртва насиља. Сва правила о сарадњи органа и установа на плану спречавања насиља у породици и пружања помоћи и подршке жртвама примењују се и на друга дела родно заснованог насиља, укључујући силовање, прогањање, полно узнемиравање и др. У свакој полицијској управи, основном и вишем јавном тужилаштву, основном и вишем суду и центру за социјални рад именована су лица одређена за везу, која свакодневно размењују обавештења и податке битне за спречавање насиља, откривање, гоњење и суђење и за пружање заштите и подршке жртвама. Од јуна 2017. до јуна 2018. израђена су 10.503 индивидуална плана за заштиту жртава²¹⁷. На подручју АП Војводине формиран су пилот-центари за жртве сексуалног насиља и израђен је Водич за поступање у случајевима сексуалног насиља у Центрима за жртве сексуалног насиља.²¹⁸

6. Предузете мере за спречавање сексуалног узнемиравања и насиља на јавним местима, и на послу

Уведене су нова кривична дела родно заснованог насиља, као што су прогањање, принудни брак, генитално сакаћење жена и полно узнемиравање.²¹⁹ Знатно су повећане казне за кривична дела сексуалног насиља, а казна за кривично дело обљуба над немоћним лицем, коме су најчешће изложене жене са инвалидитетом, изједначена је са казном за кривично дело силовања. Прописано је да се гоњење за сва кривична дела родно заснованог насиља, укључујући и силовање у браку и друга дела сексуалног насиља, гоне по службеној дужности, изузев за полно узнемиравање, које се гони по предлогу. Иако још увек није декриминализовано одавање проституцији, новим Законом о јавном реду и миру²²⁰ уведено је прекршајно кажњавање особа које користе услуге проституције.

Законом о раду забрањено је узнемиравање и сексуално узнемиравање.²²¹ У случају дискриминације лице које тражи запослење, као и запослени, може да покрене пред надлежним судом поступак за заштиту од дискриминације, која укључује и накнаду штете од послодавца²²². Одредбама Закона о спречавању злостављања на раду који се примењују и на случајеве сексуалног узнемиравања²²³, прописана је заштита од злостављања на раду која се остварује код послодавца, а прописана је и судска заштита од злостављања и сексуалног узнемиравања.

Током 2018 године Инспекцији рада су поднета 62 захтева запослених за остваривање права у вези са злостављањем на раду (53 захтева су поднеле жене, а 9 мушкарци), а приликом извршених надзора донето је 17 решења, 15 закључака, 25 обавештења

217 www.iskljucinasilje.rs

218 „Заустави–заштити–помози“, <http://projekti.zdravstvo.vojvodina.gov.rs/o-projektu/>

219 Закон о изменама и допунама Кривичног законика „Сл.гласник РС“, бр. 94/2016- члан 138а, члан 121а КЗ и члан 182а КЗ.

220 „Сл.гласник РС“, бр. 6/2016 и 24/2018

221 „Сл.гласник РС“ бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – одлука УС, 113/2017 и 95/2018 – аутентично тумачење, члан 21.

222 Исто, члан 23.

223 „Сл.гласник РС“, бр. 36/10, члан 3.

подносиоцу захтева, којим се исти упућују како да остваре своја права, а поднето је и 5 захтева за покретање прекршајног поступка.²²⁴

14. Којим активностима је ваша земља дала приоритет у последњих пет година како би се решило насиље над женама и девојчицама?

в. Ојачан институционални оквир и усвојени закони, прописи и упутства против насиља над женама

Унапређен је институционални оквир за борбу против насиља према женама и насиља у породици. Формиран је Савет за спречавање насиља у породици, који прати примену Закона о спречавању насиља у породици²²⁵ и даје препоруке у циљу боље међусекторске сарадње и делотворнијег рада органа и установа на спречавању и заштити од насиља у породици и других дела родно заснованог насиља. У АП Војводини 2015. формиран је Интерсекторски одбор за координацију, праћење и процену ефеката мера Програма за заштиту жена од насиља. У вишим јавним тужилаштвима одређени су тужиоци који се посебно баве случајевима трговине људима и наступају као контакт особе. У МУП-у је 2017. формирана Радна група за сузбијање насиља над женама ради остваривања интензивније сарадње министарства са специјализованим женским НВО које пружају услуге женама у ситуацији насиља.

Поред поменутог Закона о спречавању насиља у породици, донети су подзаконски акти, упутства и смернице за поступање у случајевима насиља над женама: Посебан протокол за правосуђе у случајевима насиља над женама у породици и партнерским односима²²⁶; Инструмент за процену ризика за поступање у случајевима насиља у породици; Упутство о реализацији обавеза центара за социјални рад у примени Закона о спречавању насиља у породици²²⁷; Опште обавезно упутство Републичког јавног тужилаштва о формирању група за координацију и сарадњу и начину прикупљања и достављања података о примени закона²²⁸; Опште обавезно упутство Републичког јавног тужилаштва (2015) о одређивању контакт особа која је задужена за рад, праћење и сарадњу са другим институцијама и органима у вези с кривичним делима против полне слободе и брака и породице; Упутство Републичког јавног тужилаштва о вођењу посебних евиденција у апелационим, вишим и основним јавним тужилаштвима; Смернице за поступање јавних тужилаца, полицијских службеника и запослених у центрима за социјални рад у случајевима насиља у породици; и Приручник о спречавању секундарне виктимизације жртава и унапређења родне осетљивости и процедура у случајевима насиља у породици и партнерским односима.²²⁹

224 Извештај о раду Инспектората за рад за 2018 годину.

225 „Сл. гласник РС”, бр. 94/2016

226 <https://www.minrzs.gov.rs/sites/default/files/2018-11/Posebni%20protokol%20MRZSP%20nasilje%20u%20porodici.pdf>

227 <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/210717/210717-vest10.html>

228 <http://www.rjt.gov.rs>

229 Извештај о примени препорука број 17. и 23. из закључних запажања Комитета за елиминисање дискриминације жена у вези са Другим и трећим периодичним извештајем о примени Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена, http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/izvestaj_o_primeni_preporuka_17_i_23.doc.

г. Унапређене службе за подршку жртвама насиља

Унапређено је пружање услуга жртвама насиља. Отворена је 2018. године национална СОС линија за жене са искуством насиља (0800 222 003), чији је начин рада усклађен са домаћим и међународним стандардима. При Министарству унутрашњих послова од 2012. године постоји бесплатна линија за пријављивање насиља у породици (0900/100-600) која је доступна 24/7. Може се пријвити сваки облик насиља у породици, независно од пола и узраста жртве и извршиоца.

У АП Војводини од 2012. године успешно функционише јединствени СОС телефон за Војводину (0800/101010). При женским НВО раде 22 СОС телефона за жене жртве насиља, од којих су 4 добила лиценцу. Два СОС телефона женских НВО су специјализована за жртве трговине људима, четири су специјализована за жене са инвалидитетом, а три су доступна на језицима националних мањина. Женама жртвама насиља су на располагању 15 сигурних кућа/прихватишта, од којих су пет у АП Војводини и три у граду Београду у оквиру Саветовалишта против насиља у породици у Београду, чији се рад финансира из градског буџета. За здравствене установе и центре за социјални рад обезбеђено је 60 паник тастер система.

У циљу унапређења рада служби које пружају услуге женама жртвама насиља, уведене су обуке за професионалце у полицији, правосудју, социјалним и здравственим установама. У 2017. години 813 учесника из -а похађало је обавезну обуку из области родно заснованог насиља и насиља над женама у трајању од пет дана, а 888 службеника МУП-а је завршило 48 практичних обука и 35 теоријских обука. У периоду од фебруара 2017. до децембра 2018. године, организоване су специјализоване обуке, укупно 51 семинар²³⁰ на којима је учествовало 2.218 судија и тужилаца. Додатно је обучено 150 представника институција који учествују у мултисекторским групама, а Министарство правде обезбеђује консултативну подршку мултисекторским групама на територијама оних општина у којима су уочене тешкоће у раду и мањи број пријављених и процесуираних случајева насиља. Такође, 200 професионалаца представника полиције, центара за социјални рад, здравствених установа и тужилаштва, завшило је специјализовану обуку за поступање са посебним облицима насиља, као што су сексуално узнемиравање, прогањање и силовање. У периоду 2014 - 2017. реализовано је укупно 96 обука по акредитованим програмима у области насиља над женама и децом, кроз које је прошло 1922 учесника. Развијена је методологија за обуке здравствених радника на тему родно заснованог насиља на тему пружања одговарајућег одговора на родно засновано насиље. Спроведене су током 2016. и 2017. године обуке за тренере за здравствене раднике са циљем унапређења знања и вештина здравствених радника да препознају и документују случајеве родно заснованог насиља. Након учешћа у основним и напредним обукама за тренере, седам здравствених установа је развило и акредитовало сопствене обуке. Око 400-500 здравствених радника на локалном нивоу обучено је у области одговора здравственог сектора на родно засновано насиље.

230 22 дводневна и 29 једнодневних

15. Које стратегије је ваша земља користила у последњих пет година како би спречила насиље над женама и девојчицама?

д. Унапређена свест јавности и промена ставова и понашања о насиљу над женама и девојчицама

Током 2016. Министарство правде, у сарадњи са партнерским организацијама, спровело је кампању „Искључи насиље” са циљем да се путем интернет канала, друштвених мрежа и медија подигне свест свих актера у друштву о насиљу у породици и насиљу над женама. Израђен је сајт намењен стручној и широј јавности у циљу подизања свести и подстицања грађана на пријављивање насиља. Сајт садржи одговоре на честа питања, указује на заблуде, стереотипе и најчешће разлоге којима се насиље према над женама оправдава и раскринкава уверење да жене жртве лажно пријављују починиоце. Кампања је била ефикасна, о чему сведочи 81 агенцијска објава, 143 објаве у штампаним медијима, 288 објава у електронским медијима, 366 интернет објава, 700.000 прегледа, шест филмова за Јутјуб и Фејсбук.

На подручју АП Војводине спроведена је Информативна кампања о насиљу у породици и у партнерским односима, ради унапређења информисаности јавности о насиљу у породици, мерама заштите и контактима надлежних служби. Дистрибуирано је 50.000 летака са информацијама на српском, мађарском, румунском, русинском, словачком и ромском језику, као и брошура „Стоп насиљу над женама”, са информацијама о врстама насиља, законској регулативи, тактикама преживљавања и улози надлежних институција. Такође, одштампано је и дистрибуирано 15.000 промотивних флајера на српском, мађарском, словачком и ромском језику. Спроведена је и кампања за промоцију родне равноправности, која обухвата медијске догађаје, јавне наступе и саопштења за јавност са циљем да допринесе искорењавању родних стереотипа о улози и одговорности жена и мушкараца у породици и друштву.

Током 2018. године, по први пут је у Србији покренута глобална кампања за родну равноправност **HeForShe**²³¹ током које су спроведене бројне акције на друштвеним мрежама, постављени билборда и исцртавани улични графити. Евидентирано је 36 медијских извештаја о кампањи, пет гостовања у медијима, а информације су путем друштвених мрежа доспеле до 27.000 људи. Координационо тело за родну равноправност и Фудбалски клуб „Црвена звезда” покренули су кампању за подизање свести јавности о потреби сузбијања насиља над женама и девојчицама. Током 2018. је на свим утакмицама Лиге шампиона које је „Црвена звезда” играла у Београду на стадиону „Рајко Митић” био постављен транспарент „Стоп насиљу над женама”. Поруку да је насиље недопустиво видело је не само 50 хиљада навијача на стадиону²³², већ и најшира јавност. У циљу подизања свести јавности о проблему насиља према женама, на иницијативу Координационог тела за родну равноправност и „Мреже жена против насиља”,²³³ Влада је 2018. године прогласила 18. мај Даном сећања на жртве породичног насиља.

231 <https://www.heforshe.org/en>

232 <https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/sr/press/vesti/koordinaciono-telo-i-crvena-zvezda-ne-nasilu-nad-zenama>

233 <http://civilnodrustvo.gov.rs/%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82/%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82.74.html?newsId=812>

Министарство унутрашњих послова уз подршку Министарства просвете, науке и технолошког развоја спроводи пројекат пројекат „Основи безбедности деце,” а који је намењен едукацији ученика основних школа о безбедносним ризицима и претњама којима су изложени, начинима превенције и вештинама остваривања безбедносне заштите. Током школске 2017/2018. године, пројекат је реализован у свим основним школама у Републици Србији у четвртим и шестим разредима, кроз укупно одржаних 49.013 предавања, на којима је за сваку од 8 тема у просеку присуствовало 54.815 ученика 4. разреда и 56.150 ученика 6. разреда. Поред осталих тема, у оквиру програма издвајамо тему: „Насиље као негативна друштвена појава”, која има за циљ усвајање знања о облицима насиља, начинима реаговања на насиље и механизмима превазилажења негативних последица насиља. У сарадњи са ОЕБС-ом сачињен је „Водич за безбедност деце”, намењен ученицима четвртх и шестих разреда основних школа, који им је подељен наведене школске године. У оквиру ове активности подељено је 117.557 примерака на српском језику, као и 6.430 примерака на језицима националних мањина (мађарском, румунском, словачком, русинском, босанском, хрватском и албанском).

У склопу предавања на тему „Шта ради полиција и заједно против насиља” извршена је подела бојанке „Азбука безбедности за ђаке прваке – Шта ради полицајац” ученицима првог разреда, која је израђена у 60.000 примерака на српском језику, као и на осам језика националних мањина (босански 1450, бугарски 50, мађарски 1450, румунски 100, русински 50, албански 600, словачки 350 и хрватски 50).

16. Које активности је ваша земља предузела у последњих пет година како би спречила и одговорила на насиље над женама и девојчицама олакшано технологијом (он-лајн сексуално узнемиравање, он-лајн праћење, дистрибуирање интимних слика без пристанка)?

ђ. Уведене мере за заштиту деце на интернету

Усвојена је 2016. Уредба о безбедности и заштити деце при коришћењу информационо-комуникационих технологија²³⁴, којом су регулисане превентивне мере за безбедност и заштиту деце при коришћењу информационо-комуникационих технологија, односно на интернету и поступање у случају нарушавања или угрожавања безбедности деце на интернету. Циљ Уредбе је да подигне ниво свести и знања о предностима и ризицима коришћења интернета и начинима безбедног коришћења интернета, унапреди дигиталну писменост деце, односно ученика, родитеља, односно старатеља и наставника и унапреди међуресорну сарадња у домену безбедности и заштите деце на интернету.

При Министарству трговине, туризма и телекомуникација 2016. године, успостављен је Национални контакт центар за безбедност деце на интернету, који саветује децу, родитеље, ученике и наставнике о предностима и ризицима коришћења интернета и безбедним начинима коришћења нових технологија. Омогућено је пријављивање штетног, непримереног и нелегалног садржаја и понашања на интернету, односно пријављивање угрожености права и интереса детета. У обради пријава учествују и друге надлежне институције и службе, у зависности од тога да ли нелегалан садржај и понашање повређују

234 „Сл.гласник РС”, бр. 61/2016

психички или физички интегритет детета (претње насиљем, убојање, нападовање, дечија порнографија и сл.), чине повреду права, здравственог статуса, добробити, општег интегритета детета и сл. Од почетка рада, Национални контакт центар за безбедност деце на интернету је имао преко 3000 позива, односно електронских пријава. У циљу подизања свести родитеља, деце и наставника/ца о опасностима које вребају на интернету, едукатори Националног контакт центра осмисли су и реализовали интерактивне едукације намењене деци и родитељима, које су реализоване у 31 основној школи, којима је присуствовало преко 3200 ученика и 850 родитеља.²³⁵

Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, у сарадњи са Педагошким друштвом Србије, развило је акредитован Програм обуке о злоупотреби деце путем интернета, намењен стручњацима из центара за социјални рад и локалним међусекторским тимовима за заштиту деце од занемаривања, насиља, злостављања и злоупотребе.²³⁶ Обучено је 20 тренера²³⁷ и 6.000 ученика и око 1.900 просветних радника за препознавање и реаговање у ситуацијама дигиталног насиља, укључујући и родно засновано насиље, као и за безбедно коришћење интернета. Израђен је и свим школама достављен приручник „Дигитално насиље - превенција и реаговање”. Креирана је и Фејсбук СОС апликација за помоћ ученицима у ситуацијама дигиталног насиља. Обучено је 160 просветних саветника за пружање подршке школама у реаговању на ситуације дигиталног насиља кроз обуке „Оснаживање запослених у школским управама за подршку школи у заштити ученика од дигиталног насиља”. Креирана је Фејсбук страна и кампања „Бирај речи, хејт спречи” за подизање свести о сигурном коришћењу дигиталних медија. Едукацијама из области превенције дигиталног насиља обухваћена су 3.784 ученика. Током 2015. године спроведена је једногодишња кампања „#Прво размисли”, чији је циљ спречавање насиља над младима преко интернета, а започела је квизом такмичарског карактера о позитивним моделима понашања и комуникације на интернету и друштвеним мрежама.²³⁸ Такође, у оквиру пројекта „Основи безбедности деце” Министарства унутрашњих послова, који се спроводи уз подршку Министарства просвете, науке и технолошког развоја, развијена је електронска апликација едукативног карактера „Основи безбедности деце”, за мобилне телефоне која је доступна на интернету у „GooglePlay” и „AppStore” продавници.

17. Које активности је ваша земља предузела у последњих пет година да би се позабавила начином на који се приказују жене и девојчице, дискриминацијом и/или родним предрасудама у медијима?

е. Спроведене законске реформе у борби против родних предрасуда у медијима и уведена обавезујућа регулатива за медије, укључујући и оглашавање

Усвојени су медијски закони: Закон о јавном информисању и медијима²³⁹ (2014), којим је прописано да се идејама, мишљењем, односно информацијама, које се објављују у

235 <http://pametnoibezbedno.gov.rs/rs-lat/kontakt-centar>

236 Развој капацитета система за борбу против насиља, злостављања и злоупотребе деце путем интернета реализовали Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, Педагошко друштво Србије и Уницеф уз финансијску подршку Владе Велике Британије

237 <http://obrazovanje.virtuelnopostajestvarnost.org/>

238 <http://www.mprn.gov.rs/prvo-razmisli-borba-protiv-digital/>

239 „Сл.гласник РС”, бр. 83/2014, 58/2015 и 12/2016.

медијима, не сме подстицати дискриминација, мржња или насиље против лица или групе лица због њиховог припадања или неприпадања одређеном полу, због њихове сексуалне оријентације или другог личног својства, без обзира на то да ли је објављивањем учињено кривично дело; Закон о електронским медијима²⁴⁰, којим је прописано да се медијска услуга пружа на начин којим се поштују људска права, а нарочито достојанство личности, а у свим програмским садржајима мора бити поштовано достојанство личности и људска права, не смеју се приказивати понижавајућа поступања и сцене насиља и мучења, осим ако за то постоји програмско и уметничко оправдање, о чему се стара Регулаторно тело за електронске медије; Закон о оглашавању²⁴¹, којим је предвиђено да се огласним порукама не сме изазивати мржња или нетолеранција, да је забрањено да се огласном поруком подстиче понашање које угрожава здравље или безбедност примаоца огласне поруке, а нарочито прикази који могу да изазову страх и агресивност; да се сексуално узнемиравање приказује као прихватљиво, пожељно или уобичајено друштвено понашање; приказивање малолетника у вези са сексуалношћу, као и мушкараца и жена као дечака или девојчица са сексуалним одликама одраслих.

Регулаторно тело за електронске медије усвојило је 2015. Правилник о заштити људских права у области пружања медијских услуга,²⁴² којим је прописано низ правила релевантних за извештавање. Тако је прописано да је пружалац медијске услуге дужан да информације о трагичном догађају објављује без сензационализма и уз поштовање приватности и достојанства жртве таквог догађаја, жртвиних сродника или других жртви блиских лица. Такође, прописана је забрана објављивања програмског садржаја који садржи информације којима се подстиче, на отворен или прикривен начин, дискриминација, мржња или насиље против лица или групе лица због њихове пола, родног идентитета, сексуалне оријентације и других личних својстава, као и програмских садржаја којима се родна и друга дискриминација, мржња или насиље велича, оправдава или умањује значај. Објављена је публикација „Како против насиља - улога медија”,²⁴³ а 2018. „Водич за новинаре/ке – насиље у породици”,²⁴⁴ који усмерава медије на систематско, свеобухватно и добро обавештено писање о насиљу у породици, које би утицало на промену јавне свести, смањење предрасуда и подизање одговорности институција система и друштва у целини. Важно је поменути и две публикације Повереника за заштиту равноправности: „Медији, род и извештавање у ванредним ситуацијама” (2017) и „Приручник за новинаре и новинарке - Борба за равноправност” (2016).

240 „Сл.гласник РС”, бр. 83/2014 и 6/2016.

241 „Сл.гласник РС”, бр. 6/2016.

242 <http://rem.rs/uploads/files/Pravilnici/4970-Pravilnik%20o%20zastiti%20judskih%20prava%20S%D0%90%D0%88%D0%A2.pdf>

243 <http://www.rs.undp.org/content/serbia/sr/home/library/poverty/kako-protiv-nasilja--uloga-medija.html>

244 <https://www.womenngo.org.rs/publikacije/razvoj-dobrih-praksi/857-vodic-za-novinarke-nasilje-u-porodici-ii-izdanje-2018>

18. Да ли је ваша земља у последњих пет година предузела било какве мере посебно прилагођене да одговоре на насиље над одређеним групама жена које се суочавају са вишеструким облицима дискриминације?

ж. Уведене мере за подршку женама са инвалидитетом, Ромкињама, женама са села, женама жртвама сексуалног насиља

Користећи резултате Полазне студије и Истраживања о положају жена на селу које су преживеле насиље, које је спровео Покрајински завод за равноправност полова 2015. године, Покрајински секретаријат за социјалну политику, демографију и равноправност полова развио је програма обуке за унапређење знања и разумевања професионалаца о томе како пружити ефикасне услуге заштите женама из маргинализованих група које су преживеле одређене облике насиља. Након тога, 200 професионалаца представника/ца полиције, центара за социјални рад, здравствених установа и тужилаштва прошло посебну акредитовану обуку како би се унапредио приступ институцијама и институционална заштита женама из рањивих група (Ромкињама, женама на селу, женама са инвалидитетом, женама које живе са ХИВ/АИДС). Професионалци су прошли специјализовану обуку за поступање са посебним облицима насиља, као што су сексуално узнемиравање, прогањање и силовање. Током 2017. године основано је седам Центара за жртве сексуалног насиља у АП Војводини, у оквиру Покрајинског секретаријата за здравље – шест у оквиру општих болница и један на Клиници за гинекологију и акушерство у Новом Саду.

Током 2018. године урађена је анализа процедура и смерница за рад центара и дат је предлог за њихове измене и допуне како би одговориле на специфичне потребе жена са инвалидитетом. Очекује се да ће ови предлози за измене и допуне бити усвојени од стране Покрајинског секретаријата за здравље током 2019. године. Током 2018. године покренут је пројекат чији циљ је оснаживање сеоских жена повећањем њихове свести о насиљу у породици и могућностима заштите, јачањем капацитета пружалаца услуга да одговоре на специфичне потребе жена у руралним подручјима и да подижу свест јавности о њиховом положају. У циљу подстицања Ромкиња на пријављивање насиља, током 2017. године Министарство правде, уз подршку женских НВО, израдило је посебан видео спот о родно заснованом насиљу према Ромкињама са циљем подизања свести јавности о овом проблему. Уз подршку Координационог тела за родну равноправност реконструисана је Сигурна женска кућа у Новом Саду ради обезбеђивања приступачности женама са инвалидитетом.²⁴⁵

²⁴⁵ <http://portaloinvalidnosti.net/2017/05/podrska-ministarstva-gradevinarstva-saobracaja-i-infrastrukture-poboljsanju-pristupacnosti-sigurne-zenske-kuce-zenama-sa-invaliditetom/>

Област 4 - Учешће, одговорност и родно одговорне институције

19. Које активности и мере је ваша земља предузела у последњих пет година како би побољшала учешће жена у јавном животу и доношењу одлука?

а. Реформисани закони и прописи који промовишу учешће жена у политици, посебно на нивоу одлучивања, укључујући реформу изборног система и усвајање привремених посебних мера, као што су квоте

Прописима о изборима установљене су посебне мере, квоте које прописују најмање 30% за мање заступљени пол, резервисано свако треће место на кандидатској листи и дистрибуцију мандата по редоследу кандидата на листи за избор у представничка тела на националном²⁴⁶, регионалном²⁴⁷ и локалном нивоу²⁴⁸, као и за избор националних савета националних мањина.²⁴⁹ Увођењем квота повећана је заступљеност жена у Народној скупштини (34%)²⁵⁰, Скупштини АП Војводине (35%)²⁵¹, скупштинама на локалном нивоу (32,7%).²⁵² Примена квота резултирала је формирањем женских парламентарних и одборничких мрежа које су неформални облик деловања посланица и одборница из различитих политичких странака²⁵³ на питањима значајним за остваривање родне равноправности²⁵⁴. Квоте нису прописане за органе извршне власти нити за руководећа места у државној, регионалној и локалној администрацији. Нацрт Закона о родној равноправности, прописује квоте за мање заступљени пол од 40% у саставу непосредно браних представничких тела и у свим органима јавне власти, као и на руководећим позицијама у органима јавне власти.²⁵⁵

б. Спроведене мере за јачање капацитета и развој вештина жена и унапређена доступност података о политичком учешћу жена

Остварени су резултати у јачању капацитета и знања руководица/руководитељки и запослених у органима јавне власти о родној равноправности, кроз измене и допуне подзаконског акта који је омогућио модификовање програма за државни стручни испит и укључивање предмета родне равноправности и превенције дискриминације. Исто је

246 Закон о избору народних посланика (2009), члан 40а. https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_izboru_narodnih_poslanika.html

247 Покрајинска скупштинска одлука о изборима (2014), члан 27 ставови 3, 4 и 5. <http://www.skupstinavojvodine.gov.rs/Strana.aspx?s=aktapv9&j=SRL>

248 Закон о локалним изборима (2011), члан 20 ставови 3, 4 и 5. https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_lokalnim_izborima.html

249 Закон о националним саветима националних мањина (2014), члан 72 ставови 5. https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_nacionalnim_savetima_nacionalnih_manjina.html

250 У текућем сазиву Народне скупштине, након избора, заступљеност жена је била 37,2%, али је касније опала на 34% (нпр. неке жене су изабране за министарке па су напустиле посланичку функцију)

251 <http://www.skupstinavojvodine.gov.rs/Statistika.aspx?s=poslanici&r=1>

252 На пример, председница Народне скупштине је жена, а од 5 потпредседника скупштине је једна жена. Жене су на челу 9 од укупно 20 радних тела скупштине, а на местима председника посланичких група нема ни једне жене.

253 Женска парламентарна мрежа у Народној скупштини (2013) <https://zpmrsbija.wordpress.com/>, у Скупштини АП Војводине (2016) <http://www.skupstinavojvodine.gov.rs/Strana.aspx?s=zenskamreza&j=SRL> и скупштинама локалних заједница.

254 На пример, Демократизација Србије путем већег учешћа жена у политици (2017) <http://www.ips.ac.rs/publications/demokratizacija-srbije-putem-veceg-ucesca-zena-u-politici/>

255 Нацрт Закона о родној равноправности, <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/300817/300817-vest15.html>

урађено у погледу континуиране обуке адвоката/адвокаткиња и тужилаца/тужитељки које спроводи Правосудна академија. Ова интервенција је далекосежна, обзиром да ће будући државни службеници стећи компетенције из области родне равноправности у оквиру редовног садржаја потребног за стицање квалификација.

Сакупљени су и анализирани подаци о политичком учешћу жена, укључујући и жене на именованим и изабраним функцијама. Највећа родна неуједначеност је на највишим и најнижим позицијама, у општинама и градовима, у месним заједницама и јавним предузећима.²⁵⁶ На пример, на челу Владе Србије је жена, међу потпредседницима Владе је 1 жена, на челу 4 од 20 министарства су жене; у Влади АП Војводине од 14 ресора жене су на челу само два ресора, а на местима председника и потпредседника Владе Војводине нема жена. **Само 7,1% жена обавља функцију градоначелнице или председнице општине, а на позицијама заменица председника општине или градоначелника налази се 17,1% жена.** Заступљеност жена у саветима месних заједница је 10,7%.²⁵⁷ Након успешно спроведеног последњег изборног циклуса за чланове националних савета националних мањина²⁵⁸ 2018. године, од 23 национална савета који раде и функционишу на територији Републике Србије, шест жена је изабрано за председнике ових тела. Такође, жене се налазе на челу различитих радних тела која функционишу унутар националних савета, као што су извршни одбор, одбори за културу, образовање, информисање итд. Републички завод за статистику од 2005. године, сваке треће године издаје посебну публикацију „Жене и мушкарци у Србији“ у којој се приказују статистички подаци разврстани по полу, укључујући и оне који се односе на политичко учешће жена.²⁵⁹

20. Које активности је ваша земља предузела у последњих пет година како би повећала приступ жена изражавању и учешћу у одлучивању у медијима, укључујући и информационо-комуникационе технологије (ИКТ)?

в. Уведене мере за стручно образовање и обуке у оквиру медија и у сектору ИКТ-у

Обуку за уреднице и новинарке организује низ институција, укључујући и Повереника за заштиту равноправности²⁶⁰ и Завод за равноправност полова АП Војводине. Припремљен је Приручник о медијском извештавању о насиљу у породици и насиљу над женама²⁶¹, као и Приручник за извештавање о особама са хендикепом.²⁶² У редовним годишњим обукама које организује цивилни сектор²⁶³ родна равноправност је једна од тема, а новинари/ке укључени су и као полазници/це и као предавачи/це. Постоје истраживања о извештавању

256 На основу налаза истраживања о остваривању родне равноправности Повереница за заштиту равноправности упутила је 2017. године посебне препоруке за унапређење родне равноправности локалним самоуправама <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/preporuka-mera-za-ostvarivanje-ravnopravnosti/>

257 Истраживање Повереника за заштиту равноправности (2017): Родна равноправност у јединицама локалне самоуправе, <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/rodna-ravnopravnost-u-jedinicama-lokalne-samouprave-presek-stanja-u-sprovođenju-preporuke-mera-jedinicama-lokalne-samouprave-za-ostvarivanje-rodne-ravnopravnosti/>

258 Иначе, национални савет представља националну мањину у области образовања, културе, обавештавања на језику националне мањине и службене употребе језика и писма, учествује у процесу одлучивања или одлучује о питањима из тих области.

259 <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/rs/republicki-zavod-za-statistiku-objavio-publikaciju-zene-i-muskarci-u-republici-srbiji-2017/>

260 Однос медија према дискриминацији (анализа) (2018) <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/kakav-je-odnos-medija-u-srbiji-prema-diskriminaciji/>

261 [http://www.medijiskapismenost.net/dokument/Prirucnik-za-medijisko-izvestavanje-o-nasilju-u-porodici-i-nasilju-nad-zenama-\(PDF\)](http://www.medijiskapismenost.net/dokument/Prirucnik-za-medijisko-izvestavanje-o-nasilju-u-porodici-i-nasilju-nad-zenama-(PDF))

262 http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2019/03/Prirucnik_izvestavanje_o_osobama_sa_hendikepom_Lana_Nikolic.pdf

263 На пример: Редовни годишњи семинар за политичаре и политичарке (БФПИ), Академија женског лидерства (БФПИ), ЦМВ, ЦПЖ

медија о родној равноправности²⁶⁴ и различитим областима значајним за родну равноправност (нпр. рањиве групе, извештавање о кандидаткињама на изборима), као и научни радови у овој области.²⁶⁵ Од 2018. године делује „Група новинарки против насиља над женама“. Министарство трговине, туризма и телекомуникација (МТТИ) ради на унапређењу приступа, доступности и коришћења ИКТ-а за девојчице и девојке још од 2010. године, а у циљу афирмације дигиталних вештина у образовању и смањења јаза у степену употребе ИКТ алата између дечака и девојчица. У марту 2019. године, ово министарство је усвојило Програм за оснаживање жена у области информационо-комуникационих технологија за период 2019-2020. године²⁶⁶. Министарство сваке године обележава међународни дан „Девојчица у ИКТ-у“ у сарадњи са релевантним институцијама, установама и компанијама. Ова активност спроводи се ради приближавања девојчицама ИКТ технологија на начин прилагођен њиховом узрасту, као и указивања предности коришћења ИКТ алата у савременом дигиталном добу.

21. Да ли пратите удео националног буџета који је уложен у унапређивање родне равноправности и оснаживање жена (родно одговорно буџетирање)?

г. Уведено родно одговорно буџетирање

Република Србија спада у малобројне земље у свету које су обавезу јачања родне равноправности уградиле у реформу управљања јавним финансијама кроз Закон о буџетском систему²⁶⁷, ослањајући се на постепено увођење родно одговорног буџетирања (РОБ). Сви корисници буџетских средстава, у складу са овим Законом дужни су да допринесу остварењу четири циља буџета, од којих је један „алокацијска ефикасност која подразумева распоређивање средстава буџета са циљем унапређења родне равноправности²⁶⁸. Постепеним увођењем РОБ у буџету за 2020. биће обухваћено 47²⁶⁹ од 53 директних буџетских корисника на националном нивоу и свих 26 директних буџетских корисника на нивоу АПВ. Локалне самоуправе такође напредују у постепеном увођењу РОБ. Годишњи извештај о напретку у постепеном увођењу родно одговорног буџетирања у систем управљања јавним финансијама у Републици Србији доступан је свим буџетским корисницима који су укључени у процес, као и стручним јавностима од 2019. године²⁷⁰. Захваљујући РОБ-у, побољшане су институционалне евиденције и статистике²⁷¹, израђене су секторске родне анализе²⁷², прикупљени су примери трансформативног утицаја РОБ-а на родну равноправност који служе даљем унапређењу РОБ процеса и ојачана је сарадња

264 Медији и настава – медијско описмењавање (2017) <http://www.novinarska-skola.org.rs/sr/mediji-i-nastava-medijisko-opismenjanje-2017/>

265 „Формално и неформално образовање и професионални статус новинарки у Војводини – родна перспектива“ (докторски рад), <http://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/7785/Disertacija8103.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

266 <https://www.srbija.gov.rs/prikaz/371444>

267 „Сл.гласник РС“, бр. 54/09, 73/10, 101/10, 101/11, 93/12, 62/13, 63/13 – испр. 108/13, 142/14, 68/15 – др. закон, 103/15, 99/16 и 113/17.

268 Исто, буџетски циљеви, члан 4.

269 <http://www.mfin.gov.rs/pages/article.php?id=13643>

270 Стручне јавности укључују Сталну конференцију градова и општина, академску заједницу, женске организације и друге организације цивилног друштва које раде на унапређењу родне равноправности.

271 У складу са чланом 40. Закона о равноправности полова

272 Секторске родне анализе припремили су следећи буџетски корисници: Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Министарство за државну управу и локалну самоуправу (у процесу), Повереник за заштиту информација од јавног значаја, Министарство за заштиту животне средине

органа задужених за финансије на свим нивоима и институционалних механизма за родну равноправност.

Корисници средстава буџета Републике Србије, на основу Закона о буџетском систему, имају обавезу да прате и извештавају о учинку програма. Први годишњи извештаји о учинку програма израђени су сачињени за 2017. годину, а први полугодишњи извештај је урађен за првих шест месеци 2018. године. У оквиру ових извештаја прикупљају се подаци о оствареним вредностима показатеља и поређење циљних вредности и вредности остварених у извештајном периоду (укључујући и родно одговорне циљеве и показатеље који адекватно мере допринос циља унапређењу родне равноправности), уз појашњење евентуалних одступања, односно напретка у достизању циљних вредности. Такође, Законом о буџетском систему²⁷³ прописано је да завршни рачун буџета садржи годишњи финансијски извештај о извршењу буџета, који садржи годишњи извештај о учинку програма, укључујући и учинак на унапређењу родне равноправности, са додатним напоменама, објашњењима и образложењима. У 2019. години биће по први пут израђен посебан извештај о учинку остварења родно одговорних циљева за оне буџетске кориснике који су применили родно одговорно буџетирање у 2018. години (36 институција на националном и 18 на покрајинском нивоу).

Који је приближни део националног буџета уложен у промоцију родне равноправности и оснаживање жена?

Процена није могућа пошто се средства опредељују на нивоу буџетских програма. Средства се везују за програме, пограмске активности, а не циљеве. Зато је тешко оценити колико је унутар сваког програма уложено у промоцију родне равноправности. Министарство финансија започело је рад на методологији за унапређење буџетског софтвера како би ово било могуће. Средства су уложена у обезбеђење приступа услугама и добрима у свим секторима, као и у специјалне мере које су намењене изједначавању положаја мање заступљеног пола, а то су, у садашњим условима, жене. Координационо тело за родну равноправност и Министарство финансија прате напредак и обавештавају буџетске кориснике, као и контакт особе за родну равноправност о налазима Извештаја о напретку у постепеном увођењу родно одговорног буџетирања. Извештај је такође доступан експертској/академској заједници, а планирано је да у будућности буде јавно доступан.

273 чланом 79. став 1. тачка 1)

22. Као земља донатор, да ли ваша земља прати удео званичне развојне помоћи који је уложен у промоцију родне равноправности и оснаживање жена (родно одговорно буџетирање)?

Није примењиво.

23. Да ли ваша земља има важећу националну стратегију или акциони план за родну равноправност?

д. Усвојена Национална стратегија за родну равноправност и Акциони план за родну равноправност

Усвојена је трећа по реду Национална стратегија за родну равноправност за период од 2016. – 2020. године са Акционим планом од 2016. – 2018. године²⁷⁴. Стратегија има три општа циља: 1. промењени родни обрасци и унапређена култура родне равноправности²⁷⁵; 2. повећана равноправност жена и мушкараца применом политика и мера једнаких могућности²⁷⁶; и 3. системско увођење родне перспективе у доношење, спровођење и праћење јавних политика²⁷⁷. Независна евалуација НАП-а за период 2016-2018 године, спроведена је са циљем да пружи систематски увид у процес реализације и остварене резултате и донесе препоруке за другу фазу реализације Стратегије. У току је рад на НАП-у за период од 2019. – 2020. године.

Кључни налази евалуације су показали да је пуно тога је урађено у области родно заснованог насиља (претежно насиља у породици), док је у неким областима остварен мањи напредак, попут економског оснаживања и промене односа у економији неге. Имајући у виду да су интервенције усмерене на измене прописа и јачање капацитета, успостављене су ефективне промене законских регулатива, али потребно је побољшати механизме праћења учинка, као и увођење нових услуга, промене пракси, повећање запослености, предузетништва, отклањања структурних препрека. Постоји видљивост процеса, многе су активности покренуте, има помака у свести, препознаје се значај родне равноправности. Закон о планском систему Републике Србије²⁷⁸ требало би да унапреди спровођење новог НАП-а, јер прописује да све активности морају да буду укрштене са буџетима релевантних министарстава и делом из донаторских средстава. Полазећи од евалуације НАП-а (2016-2018), фокус у нацрту НАП за 2019-2020 је на планирању активности и инструмената за реализацију, на дефинисању статуса и одговорности актера који раде на спровођењу, на координацији, финансирању, праћењу и евалуацији.

274 Одлука Владе на основу члана 45. став 1. Закона о Влади, „Сл.гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС и 44/14, <https://www.mgsi.gov.rs/lat/dokumenti/nacionalna-strategija-za-rodnu-ravnopravnost-za-period-od-2016-do-2020-godine-sa-akcionim>

275 и 5 посебних циљева: 1.1 повећани капацитети и знање руковођаца/тељки и запослених у органима јавне власти о родној равноправности; 1.2. Родно осетљиво формално образовање; 1.3. развијање знања и видљивост академских резултата у области студија рода; 1.4. повећан ниво свести јавности о значају родне равноправности; 1.5. повећана сигурност жена од родно заснованог насиља у породици и у партнерским односима.

276 7 посебних циљева: 2.1. равноправно учешће жена и мушкараца у родитељству и економији старања; 2.2. жене и мушкарци равноправно одлучују у јавном и политичком животу; 2.3. побољшан економски положај жена и статус жена на тржишту рада; 2.4. унапређена улога жена у систему безбедности; 2.5. жене и мушкарци у руралним подручјима активно и равноправно доприносе развоју и имају равноправан приступ резултатима развоја; 2.6. унапређен положај вишеструко дискриминисаних и рањивих група жена; 2.7. побољшано здравље жена и равноправан приступ здравственим услугама.

277 7 посебних циљева: 3.1. спостављени функционални механизми за родну равноправност на свим нивоима; 3.2. родна перспектива укључена у стратешка документа; 3.3. родна анализа програма, 3.4. политика и мера; родно осетљива статистика и евиденција; 3.5. родно одговорно буџетирање; 3.6. успостављени механизми сарадње са удружењима; 3.7. успостављена међународна и регионална сарадња и размена добрих пракси.

278 <http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/zakoni/2018/2386-17%20lat.pdf>

Усвојене су стратегије и акциони планови који су од значаја за родну равноправност и сузбијање родне дискриминације: Стратегијом превенције и заштите од дискриминације (2014-2018)²⁷⁹ утврђен је усаглашен систем мера, услова и инструмената јавне политике које Република Србија треба да спроведе ради спречавања односно смањења свих облика и посебних случајева дискриминације, посебно према појединим осетљивим друштвеним групама које су изложене већем ризику од дискриминације, као што су: (1) припадници/е националних мањина ; (2) жене; (3) ЛГБТ особе; (4) особе са инвалидитетом; (5) старије особе; (6) деца; (7) избеглице, интерно расељена лица и друге угрожене мигрантске групе; (8) лица на основу верске припадности, и (9) лица чије здравствено стање може бити основ дискриминације. Стратегијом и пратећим Акционим планом за спровођење²⁸⁰, предвиђене су бројне мере у циљу спречавања и заштите жена од дискриминације, укључујући и мере за поједине групе жена које су изложене вишеструкој и интерсекционалној дискриминацији.

Националним акционим планом за спровођење Резолуције 1325 Савета безбедности организације Уједињених нација (2018)²⁸¹, предвиђене су мере и активности за унапређење безбедности жена у друштву, са фокусом на унапређење положаја и безбедности жена на локалном нивоу. У завршној је фази припрема нове стратегије за унапређење положаја особа са инвалидитетом (до 2020) и акционог плана за њено спровођење,²⁸² чије се усвајање ускоро очекује.

24. Да ли ваша земља има акциони план и временски оквир за спровођење препорука Комитета за елиминацију дискриминације жена (ако је држава уговорница), или препорука Универзалног периодичног прегледа или других механизма за људска права Уједињених нација који се баве питањем родне неравноправности/дискриминације жена?

ђ. Успостављен Савет и израђен Акциони план за праћење препорука механизма Уједињених нација за људска права, укључујући CEDAW и UPR

Република Србија је на 72. заседању Комитета за елиминисање дискриминације жена, 28. фебруара 2019. године, представила Четврти периодични извештај о примени Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена (CEDAW), а кроз трећи циклус Универзалног периодичног прегледа (UPR) је прошла у јануару 2018. године. Наша држава је од 74 држава чланица УН добила укупно 190 препоруке од којих је прихватила 175 од којих се 36 односи на жене, сузбијање насиља над женама и родну равноправност.

У циљу испуњавања препорука из другог циклуса Универзалног периодичног прегледа и ефикасног праћења њихове примене, Влада Републике Србије је 2014. године образовала Савет за праћење примене препорука механизма УН за људска права. Саветом

279 http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/strategija_jul_2013.pdf

280 http://www.ljudskaprava.gov.rs/sites/default/files/dokument_file/akcioni_plan_-_srpski.pdf

281 http://www.mod.gov.rs/multimedia/file/staticki_sadrzaj/dokumenta/akcioni_planovi/2017/Zakljucak%20Vlade%20o%20usvajanju%20NAP%20za%20primenu%20R_1325%20SB%20UN%20u%20R_Srbiji.pdf

282 <http://noois.rs/o-nama/aktivnosti/123-zakoni-i-propisi-u-proceduri/strategija-unapredenja-polozaja-osoba-sa-invaliditetom-u-republici-srbiji-za-period-do-2020-godine?layout=>

председава в.д. директора Канцеларије за људска и мањинска права, а у његовом саставу су представници министарстава спољних и унутрашњих послова, правде, рада и социјалних питања, здравља, просвете, државне управе и локалне самоуправе, културе и европских интеграција. Седницама овог тела присуствују и представници скупштинског Одбора за људска и мањинска права и равноправност полова, независних институција и организација цивилног друштва.

Ово тело има за циљ ефикасније праћење добијених препорука, али и побољшање међусекторске сарадње у циљу њиховог спровођења. Оснивањем Савета створена је још једна чврста основа за даље јачање сарадње са механизмима УН за људска права. Савет свој рад заснива на принципу инклузивности и принципу транспарентности. Инклузивност подразумева да су у рад Савета поред органа извршне власти, укључени и представници Парламента, независна тела, организације цивилног друштва, и други релевантни актери. До сада је дванаест организација цивилног друштва потписало меморандум о сарадњи са Саветом. Транспарентност подразумева отвореност у раду Савета, као и у целокупном процесу.

Савет је иницирао успостављање Платформе организација цивилног друштва за сарадњу са механизмима УН за људска права, коју тренутно чини 18 организација цивилног друштва, а међу њима један сегмент који прати препоруке које се односе на права девојчица и жена.

Савет је израдио План испуњавања свих препорука механизма УН за људска права упућених Републици Србији. Овај план садржи статус, циљ, рок за испуњавање препорука, као и надлежне органе задужене за имплементацију сваке појединачне препоруке, укључујући и препоруке CEDAW Комитета. Ради ефикаснијег праћења испуњавања препорука Савет ради на развијању индикатора. Индикатори се развијају у сарадњи са цивилним друштвом, независним државним органима и Парламентом, а уз подршку Канцеларије УН у Србији и Мисије ОЕБС –а у Србији. План је да се спровођење сваке препоруке механизма УН доведе у везу са испуњавањем Циљева одрживог развоја, прописаних Агендом УН 2030.

25. Да ли у вашој земљи постоји национална институција за људска права?

е. Успостављене националне институције за људска права

Национална институција за људска права у Србији је Заштитник грађана, кога је Међународни координациони одбор националних институција за унапређење и заштиту људских права акредитовао највишим статусом А²⁸³. Заштитник грађана Републике Србије је независан и самосталан државни орган који је уведен у правни поредак Републике Србије 2005. године Законом о Заштитнику грађана²⁸⁴. Положај институције битно је ојачан Уставом Републике Србије²⁸⁵ из 2006. године, када Заштитник грађана постаје уставна категорија. Заштитник грађана штити и унапређује људске и мањинске слободе и права грађана и контролише законитост и правилност рада органа власти и организација којима су поверена јавна овлашћења. Не постоји право и слобода грађана који су изузети из

283 <http://ennhri.org/The-Protector-of-Citizens-of-the-Republic-of-Serbia>

284 Закон о Заштитнику грађана – у даљем тексту ЗоЗГ, „Службени гласник РС”, бр. 79/05 и 54/07

285 Одлука о проглашењу Устава Републике Србије објављена је у „Службеном гласнику РС”, бр. 83/06 и 98/06 „Пети део – Уређење власти, одељак 5 „Заштитник грађана”, члан 138

заштитне, контролне и унапређујуће улоге Заштитника грађана. Послови из области родне равноправности се обављају у Сектору за права детета, родну равноправност и права особа са инвалидитетом. Један од четири заменика Заштитника грађана надлежан је за родну равноправност²⁸⁶. Активности у области родне равноправности садржане су у редовним годишњим извештајима²⁸⁷.

На регионалном нивоу (АП Војводина) постоји Покрајински заштитник грађана - омбудсман²⁸⁸, а један од заменика бира се за област родне равноправности о чијим се активностима на остваривању родне равноправности извештава у редовним годишњим извештајима.

У домену заштите од дискриминације кључна је улога институције Повереника за заштиту равноправности, која је установљено 2010. година, на основу Закона о забрани дискриминације. Повереник за заштиту равноправности равноправности је самосталан и инокосни државни орган омбудсманског типа, који у правном систему има улогу централног независног националног тела специјализованог за деловање на плану сузбијања и заштите од дискриминације и унапређивања равноправности. Повереник поступа по притужбама грађана/ки, доноси препоруке у случајевима родно засноване дискриминације, упозорава јавност о типичним и тешким случајевима родно засноване дискриминације, подноси прекршајне пријаве и може покренути стратешку парницу за заштиту од дискриминације.²⁸⁹ Редовни годишњи извештаји садрже преглед свих активности Повереника, као и препоруке за унапређење равноправности.²⁹⁰ Током 2015. године Повереник је припремио Посебан извештај о дискриминацији жена, у коме је указао на кључне изазове у сузбијању родне дискриминације, укључујући и вишеструку дискриминацију појединих посебно рањивих група жена, и дао препоруке органима јавне власти за предузимање мера у циљу остваривања родне равноправности и стварања једнаких могућности.

Значајна је улога **Канцеларија за људска и мањинска права**, која **обавља стручне послове за потребе Владе и** министарстава, а у области људских права, прати усаглашеност домаћих прописа са међународним документима о родној равноправности, иницира измене домаћих прописа, стратегија и акционих планова, припрема редовне периодичне извештаје о примени међународних уговора у области људских права. Канцеларија је иницирала формирање Савета за праћење примене препорука механизма УН за људска права коме пружа стручно-административну подршку. Канцеларија за људска и мањинска права је координирала израдом Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период 2014-2018. године и пратећег Акционог плана. Ради се о првом стратешком документу посвећеном борби против дискриминације девет осетљивих друштвених група, међу којима су и жене. У изради овог документа учествовало је и низ релевантних организација цивилног друштва. Канцеларија је иницирала и успостављање Савета за праћење примене Акционог плана за спровођење Стратегије превенције и заштите од дискриминације, којем је такође пружала пружала стручно-административну подршку, а на његовом челу била је в.д. директора Канцеларије. Управо овај механизам је постао пример добре праксе за праћење остварених резултата и примене стратешких докумената. Канцеларија је рад овог

286 Члан 6. Закона о заштитнику грађана

287 <https://www.ombudsman.rs/index.php/izvestaji/godisnji-izvestaji/5671-2017>

288 <https://www.ombudsmanapv.org/riv/index.php?lang=sr-RS>

289 Члан 33. Закона о забрани дискриминације.

290 <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/izvestaji/>

тела унапредила и именовањем и обучавањем контакт особа у надлежним ресорима као и једним делом представника локалне самоуправе, чиме је постигнуто подизање капацитета како органа државне управе тако и јединица локалне самоуправе.²⁹¹

ж. Унапређена родна равноправност кроз рад националних институција за људска права

Канцеларија за људска и мањинска права превела је текст CEDAW Конвенције и Опционог протокола на 16 језика националних мањина, које живе у Републици Србији и то румунски, русински, македонски, мађарски, чешки, албански, босански, црногорски, хрватски, словачки, бугарски, ромски, буњевачки, украјински, влашки и немачки језик. Све Опште препоруке које је CEDAW Комитет усвојио до сада, преведене су на српски језик. Канцеларија је превела на српски језик Закључна запажања Комитета за елиминисање дискриминације жена у вези са Четвртим периодичним извештајем о примени Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена (CEDAW/C/SRB/CO/4) и доставила их свим кључним институцијама законодавне, извршне и судске власти на републичким, покрајинским и локалном ниову. Сви наведени документи доступни су грађанима на интернет страници Канцеларије за људска и мањинска права.

Напредак у области родне равноправности кроз рад Заштитника грађана евидентан је у низу извештаја овог органа, као што су Извештај Заштитника грађана о заступљености жена на местима одлучивања и активности локалних механизма за родну равноправност у Србији (2018)²⁹²; Зборник препорука Заштитника грађана о заштити жена од породичног насиља и насиља у партнерским односима (2016)²⁹³; Посебан извештај (2016) о обукама за стицање и унапређење знања и компетенција за превенцију, сузбијање и заштиту жена од насиља у породици и партнерским односима (2016)²⁹⁴; Посебан извештај о примени Општег и Посебних протокола за заштиту жена од насиља (2015)²⁹⁵ као и посебни извештаји о појединим рањивим групама (заштита репродуктивног здравља Ромкиња, 2018²⁹⁶, остваривање права особа са инвалидитетом, 2018²⁹⁷, права ЛГБТ популације 2012²⁹⁸, права детета 2018²⁹⁹ и др).

Заштитник грађана сачинио је и доставио надлежним органима Модел закона о родној равноправности³⁰⁰ чију израду је иницирао 2014. године, указујући на неопходност доношења прописа који ће обезбедити пуну примену принципа родне равноправности, што понавља и у својим редовним годишњим извештајима. Такође, изменама и допунама Кривичног законика из 2016. године је у великој мери поступљено у складу са Иницијативом овог органа за измену Кривичног законика у области кривично-правне заштите жртава

291 <http://www.ljudskaprava.gov.rs/>

292 <https://www.ombudsman.rs/index.php/izvestaji/posebni-izvestaji/5901-p-s-b-n-izv-sh-z-sh-i-ni-gr-d-n-z-s-uplj-n-s-z-n-n-s-i-dluciv-nj-i-p-zici-ivn-s-i-l-nih-h-niz-z-r-dnu-r-vn-pr-vn-s-u-dinic-l-n-s-upr-v-u-srbi-i>

293 <https://www.ombudsman.rs/attachments/article/4613/Poseban%20izve%C5%A1taj%20Za%C5%A1titnika%20gra%C4%91ana%20o%20obukama%20SRPSKI.pdf>

294 <https://www.ombudsman.rs/attachments/article/5032/Protection%20of%20women%20against%20domestic%20and%20intimate%20partnership%20violence%20Selected%20recommendations%20of%20the%20Protector%20of%20Citizens.pdf>

295 <https://www.ombudsman.rs/index.php/izvestaji/posebni-izvestaji/3710-2015-02-24-13-35-38>

296 <https://www.ombudsman.rs/attachments/article/5536/Poseban%20izvestaj%20ZG%20Rep%20zdravlje%20Romkinja%2011.pdf>

297 <https://www.ombudsman.rs/index.php/izvestaji/posebni-izvestaji/5893-p-s-b-n-izv-sh-z-sh-i-ni-gr-d-n-pris-up-cn-s-z-sv>

298 <https://www.ombudsman.rs/index.php/izvestaji/posebni-izvestaji/2107-2012-01-12-14-02-53>

299 <https://www.ombudsman.rs/index.php/izvestaji/posebni-izvestaji/5949-p-s-b-n-izv-sh-z-sh-i-ni-gr-d-n-s-nju-pr-v-d>

300 http://www.zastitnik.rs/attachments/3621_druga%20verzija%201.pdf

породичног насиља и сексуалног злостављања коју је иницијално упутио Министарству правде 2011. године³⁰¹, као и у складу са препорукама из редовних годишњих извештаја да се Кривични законик усагласи са Конвенцијом Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици. У својим редовним годишњим извештајима и препорукама³⁰² Заштитник грађана указује да Кривични законик и даље није у потпуности усаглашен са овом Конвенцијом и понавља препоруку за његово попутно усклађивање. Исто тако, у складу са бројним препорукама овог органа којима су идентификовани пропусти у систему заштите насиља над женама у нормативном и практичном аспектима (2014. године спровео је истраживање и упутио Посебан извештај о примени Општег и посебних протокола за заштиту жена од насиља са препорукама³⁰³; 2015. године спровео је истраживање и упутио Посебан извештај о обукама за стицање и унапређење знања и компетенција за превенцију, сузбијање и заштиту жена од насиља у породици и партнерским односима са препорукама; 2016. године је упутио је бројне системске препоруке због пропуста у поступању органа у 47 случајева насиља у породици и партнерским односима и злостављања и занемаривања деце³⁰⁴ и у 12 случајева убистава жена³⁰⁵), унапређен је законодавни оквир спречања насиља над женама и донет Закон о спречавању насиља у породици. Овај закон садржи норме које могу допринети бољој заштити жртава породичног насиља и отклањању пропуста у раду надлежних органа који функционишу у систему заштите жена од насиља у породици и партнерским односима, али се на унапређењу поступања органа, пракса Заштитника грађана показује, и даље мора радити.³⁰⁶

Уз подршку Мисије ОЕБС-а, Заштитник грађана је током 2017. године спровео истраживање о локалним механизмима за родну равноправност и заступљености жена у органима јединица локалне самоуправе³⁰⁷. Циљ истраживања је био да се утврди тренутно стање у области родне равноправности и могућности за унапређење институционалног оквира и релевантних пракси, а обухватило је прикупљање и обраду квантитативних података о статусу и активностима локалних механизма за родну равноправност и учешћу жена на местима одлучивања на локалном нивоу из 145 ЈЛС. Резултати истраживања, на основу података добијених од 143 ЈЛС, оцена стања и препоруке садржани су у Посебном извештају Заштитника грађана „Заступљеност жена на местима одлучивања и позиција и активности локалних механизма за родну равноправност у јединицама локалне самоуправе у Србији”³⁰⁸ представљени су стручној јавности у октобру и новембру 2018. године.

301 <https://ombudsman.rs/index.php/zakonske-i-druge-inicijative/1529-2011-10-14-09-40-39>

302 <https://www.ombudsman.rs/attachments/article/5671/Godisnji%20izvestaj%20za%202017.%20godinu.docx>

303 <http://www.zastitnik.rs/index.php/lang-sr/izvestaji/posebni-izvestaji/3710-2015-02-24-13-35-38>

304 <http://www.ombudsman.rs/attachments/article/5032/Protection%20of%20women%20against%20domestic%20and%20intimate%20partnership%20violence%20Selected%20recommendations%20of%20the%20Protector%20of%20Citizens.pdf>

305 <http://www.ombudsman.rs/attachments/article/5032/Protection%20of%20women%20against%20domestic%20and%20intimate%20partnership%20violence%20Selected%20recommendations%20of%20the%20Protector%20of%20Citizens.pdf>

306 <https://www.ombudsman.rs/index.php/2012-02-07-14-03-33/5985-u-vrd-ni-pr-pus-i-u-r-du-n-dl-znih-u-bl-s-i-z-sh-i-zr-v-u-sluc-vi-p-r-dicn-g-i-p-r-n-r-s-g-n-silj>

307 http://www.rodnaravnopravnost.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=277-%D0%BF%D0%BE%D1%87%D0%B5%D0%BB%D0%BE-%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%9A%D0%B5-%D0%B7%D0%B0%D1%88%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%92%D0%B0%D0%BD%D0%B0-%D0%BE-%D0%B7%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D1%99%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8-%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B0-%D1%83-%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%BC%D0%BE%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D1%83%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D1%83-%D1%81%D1%80%D0%B1%D0%B8%D1%98%D0%B8&catid=2&Itemid=7

308 https://www.rodnaravnopravnost.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=296-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%B5%D0%B1%D0%B0%D0%BD-%D0%B8%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%98-%D0%B7%D0%B0%D1%88%D1%82%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%92%D0%B0%D0%BD%D0%B0-%D0%B7%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D1%99%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%B5%D0%BD%D0%B0-%D0%BC%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BC%D0%B0-%D0%BE%D0%B4%D0%BB%D1%83%D1%87%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%9A%D0%B0-%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%86%D0%B8%D1%98%D0%B0-%D0%B8-%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8-%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B5-%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%83-%D0%BC%D0%B5%D1%85%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D0%BC%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%83-%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82-%D1%83-%D1%98%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B0%D0%BC%D0%B0-%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B5-%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B5-%D1%83-%D1%81%D1%80%D0%B1%D0%B8%D1%98%D0%B8&catid=17&Itemid=30

Заштитник грађана је својим мишљењима, препорукама и иницијативама унапредио положај трудница и породиља³⁰⁹ (системска препорука у вези са заштитом трудница и породиља³¹⁰, мишљење у вези са заштитом трудница и породиља-предузетница у здравству³¹¹, Мишљења о Нацрту закона о финансијској подршци породици са децом (2016,2017.)³¹² и Иницијатива за подношење амандмана на Предлог закона о финансијској подршци породици са децом (2017)³¹³. **Усвајањем Закона о финансијској подршци породици са децом**³¹⁴, омогућено је остваривање **накнаде** зараде за време породиљског одсуства, одсуства са рада ради неге детета и посебне неге детета женама пољопривредницама које су носиоци регистрованог пољопривредног газдинства и женама које обављају привремене и повремене послове, чиме је поступљено **у складу са препоруком Заштитника грађана из редовног годишњег извештаја за 2016. годину**³¹⁵ и Мишљењем Заштитника грађана³¹⁶.

Покрајински Заштитник грађана - омбудсман припремио је бројне релевантне публикације, као што су: Посебан извештај о заштити репродуктивних права жена са инвалидитетом (2018)³¹⁷; Примена афирмативних мера за образовање Рома и Ромкиња у АП Војводини (2017)³¹⁸; Поступање институција о случајевима насиља у породици; Примена принципа родне равноправности у локалним самоуправама у АП Војводини (2015)³¹⁹; Координатори за Ромска питања у АП Војводини (2014)³²⁰ и др., који говоре о стању људских права, посебно рањивих група, у АП Војводини.

Активности Повереника за заштиту равноправности на заштити од родно засноване дискриминације посебно илуструју подаци у Зборнику мишљења, препорука и упозорења о дискриминацији по основу пола и родног идентитета (2014)³²¹; посебном Извештају о остваривању родне равноправности на локалном нивоу са препорукама за унапређење родне равноправности (2017)³²²; и у посебним извештајима који се односе на рањиве групе:

309 http://www.rodnaravnopravnost.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=213:2016-08-12-08-07-35&catid=21:2012-12-13-11-09-16&Itemid=26

310 https://www.rodnaravnopravnost.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=301:%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D0%BB%D0%B5%D0%B6%D0%BD%D0%B8-%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B8-%D0%B4%D0%B0-%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%B1%D0%B5%D0%B4%D0%B5-%D0%B8%D1%81%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D1%82%D1%83-%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D0%B0-%D0%B7%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B5-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%B8%D1%99%D0%B0%D0%BC%D0%B0-%D0%BA%D0%BE%D1%98%D0%B5-%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%83%D1%98%D1%83-%D1%82%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE-%D0%B7%D0%B1%D0%BE%D0%B3-%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%BE%D0%B3-%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%9A%D0%B0-%D0%B8-%D0%BE%D0%B4%D1%81%D1%83%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0-%D1%81%D0%B0-%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B0-%D0%B7%D0%B1%D0%BE%D0%B3-%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%BE%D1%92%D0%B0%D1%98%D0%B0-%D0%BD%D0%B5%D0%B3%D0%B5-%D0%B4%D0%B5%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%B0-%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%B5%D0%B1%D0%BD%D0%B5-%D0%BD%D0%B5%D0%B3%D0%B5-%D0%B4%D0%B5%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%B0&catid=21:2012-12-13-11-09-16&Itemid=26

311 https://www.rodnaravnopravnost.rs/index.php?option=com_content&view=featured&Itemid=2

312 <https://www.ombudsman.rs/index.php/2011-12-11-11-34-45/5863-ishlj-nj-n-cr-z-n-fin-nsi-s-p-drshci-p-r-dici-s-d-c>, <https://www.ombudsman.rs/index.php/2011-12-11-11-34-45/5863-2016-01-30-12-29-48>,

313 <https://www.ombudsman.rs/index.php/zakonske-i-druge-inicijative/5598-s-upsh-ins-i-db-ri-upuc-n-inici-iv-z-p-dn-sh-nj-nd-n-pr-dl-g-z-n-fin-nsi-s-p-drshci-p-r-dici-s-d-c>

314 „Сл.гласник РС”, бр. 113/2017

315 <http://www.ombudsman.rs/index.php/izvestaji/godisnji-izvestaji>

316 Мишљење Заштитника грађана бр. 183-25/2017 дел. бр. 37867 од 13. октобра 2017. године

317 <https://www.ombudsmanapv.org/riv/index.php/o-nama/34-news/vesti/2105-2018-12-03-reproduktivno-zdravlje-zena.html?lang=sr-YU>

318 <https://www.ombudsmanapv.org/riv/attachments/article/1900/Afirmativne-mere-Romi.pdf>

319 <https://www.ombudsmanapv.org/riv/attachments/article/1827/Primena-principa-rodne-ravnopravnosti-2015.pdf>

320 https://www.ombudsmanapv.org/riv/attachments/article/1650/2015_Romski_koordinatori.pdf

321 <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/izvestaji-i-publikacije-rs/publikacije-lat/page/4/>

322 <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/preporuka-mera-za-ostvarivanje-ravnopravnosti/>

националне мањине (2014)³²³, Роме и Ромкиње³²⁴ децу³²⁵, особе са инвалидитетом(2013)³²⁶ и (2014)³²⁷, жене (2015) и др.

323 <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/za-srbiju-bez-diskriminacije-vodic-kroz-institucionalnu-zastitu-od-diskriminacije-nacionalnih-manjina/> ; <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/zastita-ravnopravnosti-prirucnik-za-nacionalne-savete-nacionalnih-manjina/> Бројне информативне и едукативне публикације Повереника публикују се и на језицима националних мањина <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/izvestaji-i-publikacije-rs/publikacije-lat/>

324 <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/i-zvestaj-jednake-sanse-za-bolje-mogucnosti-jacanje-roma-i-romkinja-u-borbi-protiv-diskriminacije/>

325 <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/zbornik-misljenja-i-preporuka-poverenika-za-zastitu-ravnopravnosti-postupanje-po-prituzbama-koje-se-odnose-na-diskriminaciju-dece/> као и посебан извештај о дискриминацији деце <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/poseban-izvestaj-o-diskriminaciji-dece/>

326 http://ravnopravnost-5bcf.kxcdn.com/wp-content/uploads/2012/11/images_files_Poseban_izvestaj_o_diskriminaciji_zena_priprema_korigovana-1.pdf

327 <http://ravnopravnost.gov.rs/rs/publikacije-o-zastiti-od-diskriminacije-prilagodene-osobama-sa-ostecenim-vidom/>

Област 5 – Мирна и инклузивна друштва

26. Које мере је ваша држава предузела у последњих пет година у циљу изградње и одржавања мира, промовисања мирољубивих и инклузивних друштава за одрживи развој и спровођења програма „ жене, мир и сигурност” ?

а. Усвојен и спроведен Национални акциони план за примену Резолуције 1325 Савета безбедности УН – Жене, мир и безбедност

Влада Републике Србије је усвојила Национални акциони план (НАП), 2010-2015, за примену Резолуције 1325 Савета безбедности УН – Жене, мир и безбедност³²⁸. План је припремљен уз значајну подршку цивилног друштва и међународне заједнице и организације цивилног друштва биле су доследно укључене у процес надзора и извештавања о примени НАП-а. Влада Републике Србије је успоставила четири институционална тела надлежна за управљање НАП-ом: 1) Политички савет Владе, који представља **политичко тело на високом нивоу** чија је функција да осигура политичке услове за реализацију циљева и активности НАП-а; 2) Мултисекторско тело Владе, које се стара о реализацији циљева и задатака НАП-а; 3) **Надзорно тело за спровођење НАП-а који представља** надзорни механизам који је формирала Народна скупштина Републике Србије, кога чине представници надлежних одбора Народне скупштине Републике Србије и механизма родне равноправности; и 4) Аналитичке групе или истраживачки тимови, који представљају институционална тела образована у појединим институцијама у систему безбедности ради обављања функције планирања и праћења реализације активности, спровођења родне анализе и извештавања о резултатима спровођења НАП-а, на основу утврђених индикатора. На нивоу јединица локалних самоуправа, организација цивилног друштва, научних и истраживачких институција и медија, функцију планирања и праћења реализације активности, родне анализе и извештавања обављају именовани појединци, тј. контакт особе за спровођење НАП-а. Такође су успостављени механизми „Особа од поверења“, лица која пружају колегијалну помоћ у случајевима дискриминације. Такође НАП-ом је било планирано именовање саветника за родну равноправност у свим цивилним и војним мисијама, и уведе родно одговорно планирање и родно одговорно вођење евиденције људских ресурса. Примена првог акционог плана се усмерила на формирање институционалних механизма и побољшање положаја жена у систему одбране и безбедности. Министарство одбране је било надлежно за праћење спровођења НАП-а и препремило је годишње Извештаје о спровођењу активности из НАПа за период 2010-2015.³²⁹

Други Национални акциони план (НАП) за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација за период 2017-2020³³⁰ усвојен 2017. године, као општи циљ утврђује унапређење безбедности жена у друштву интегралном применом Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација у областима превенције, учествовања, заштите и опоравка, уз већу укљученост локалне заједнице. Поред повећања ефикасности и ефективности

328 http://www.upravacarina.rs/cyr/Informacije/Documents/akcioniplanovi/Nacionalni_akcioni_plan_za_primenu_Rezolucije_1325_SB.pdf

329 <http://www.mod.gov.rs/lat/4352/akcioni-planovi-4352>

330 Одлука Владе на основу члана 43, став 3 Закона о Влади, „Сл.гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12-УС и 44/14

рада свих актера, институционалних тела и механизма предвиђених за спровођење НАП-а и јачања механизма превентције, један од посебних циљева НАП-а јесте повећана заступљеност, укљученост и одлучивање жена у свим процесима који се тичу очувања мира и безбедности, унапређење нормативних услова и институционалних капацитета за доступну и делотворну заштиту жена, као и унапређење система подршке опоравка жена, које су претрпеле било који облик угрожавања безбедности у постконфликтном опоравку друштва, кризним и ванредним ситуацијама. Задатке Мултисекторског тела, које је преименовано у Оперативно тело, обавља Координационо тело за родну равноправност Владе Србије, које је израдило извештај о спровођењу активности из НАП-а 2017-2018.

6. Интегрисане обавезе за жене, мир и безбедност у кључне националне и међуминистарске мере политика, планирање и оквир праћења

Област жене, мир и безбедност укључена је у Националну стратегију за родну равноправност за период 2016-2020,³³¹ која посебно наглашава важност активне улоге жена у очувању мира и безбедности, указује на последице оружаних сукоба на жене и девојке и на важност активне улоге жена у изградњи мира и постконфликтном опоравку земље. Област жене, мир и безбедност је саставни део извештавања Србије CEDAW Комитету, односно примени опште препоруке бр. 30 CEDAW. Такође, Европска повеља о родној равноправности на локалном нивоу³³² коју су потписале 73 општине, препознаје да је потребно развијати локалне политике у циљу побољшања безбедности жена и мушкараца, нарочито сигурност и безбедност у локалној заједници и борбу против родно заснованог насиља.

Створен је правни оквир и дефинисане су категорије грађана које ће за потребе одбране земље обучавати Министарство одбране и Војска Србије. Једна од категорија грађана су и жене војни обвезници. Министарство одбране је активно радило на повећању заступљености жена у Министарству одбране и Војсци Србије, кроз подршку кадровским одељењима да унапреде запошљавање и напредовање жена у систему одбране, подршку обукама у области родне равноправности и успостављању система контат особа за родну равноправност.

Значајан напредак је постигнут у интегрисању родне агенде у рад Министарства унутрашњих послова (МУП) кроз активности³³³ чији је циљ адекватна родна заступљеност на свим нивоима (чинови, звања, специјалности) у складу са заступљеношћу жена у радно способном становништву³³⁴. До сада је 6 високих руководилаца завршило менторски програм за родну равноправност, а у другој генерацији укључено је 10 начелника полицијских управа који раде са стручњакињама за родну равноправност на укључивању родне агенде у свој делокруг рада. Крајем 2018. основана је Мрежа жена у полицији ради остваривања циљева који афирмишу улогу, положај и значај жена, полицијских службеника у МУП-у³³⁵. Усвојене су Смернице за имплементацију мера за остваривање родне равноправности у

331 Одлука Владе На основу члана 45. став 1. Закона о Влади, „Сл.гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС и 44/14

332 <https://ravnopravnost.org.rs/wp-content/uploads/2017/03/Evropska-povelja-o-rodnoj-ravnopravnosti-na-lokalnom-nivou.pdf>

333 Развијање Родне агенде у Министарству унутрашњих послова Републике Србије 2016-2018 и наставак СПАП II

334 http://www.mup.gov.rs/wps/wcm/connect/dda00b81-9a19-4c7f-96c2-0d6d490dda77/Projekat+Rodna+agenda_mart+2018.+LAT.pdf?MOD=AJPERES&CVID=m8-QNQK&CVID=m8-QNQK

335 http://www.mup.gov.rs/wps/portal/sr/baner-sadrzaj/mreza%20zena%20u%20policiji/tut/p/z1/pZHLbslwEEV_JSxYRp44xl6XKYXwSIHF8Qb5DwAI-KENEDh62varqpCveGNPdL1zLzEUclXJU4yrWoZaHETtRJOsLM9yzfRj5M9oFL6CD7mRK-9YEozniiCeqLusNispDvJPMjIXcqcfTYiFyqrvy3gTaXUR2ybkVXYRxiVTWjgYZaGvcuivfcpEpigiGJMWwI7JwAazBdQx41UqzBYDmhJGnDiJUfgJBjeOB4jf5470f3pTEAAKjzl7oZkqqlzvYfJPvB78nDCeP2HwLidA-XVghF-cMLg4c60rnd77mn8ylUnb3XaPFQQLohroJ2sNacot6YUq0KtPhdG17daL4xC4jIAx76pKPtV1L2POy4tqv38yW4k2CZ5659NqPB8XSarvLQrVL7TUaH7saKM0l/dz/d5/L0lDUmlTUSEhL3dHa0FKRnNBLzROV3FpQSEhL3NyX1JTXyNMYXRu/

МУП-у Републике Србије кроз систем управљања људским ресурсима, као и Упутство са смерницама за превенцију и заштиту од родно засноване дискриминације и дискриминације засноване на другим личним својствима у МУП-у Републике Србије, 2018. године.

МУП је формирао радну групу за сузбијање насиља над женама у сарадњи са представницама међународне организације и мреже цивилног друштва³³⁶. Све ове активности имају адекватну видљивост у циљу промоције улоге жена у МУП-у и формирања групе мушких савезника у борби за родну равноправност.

27. Које активности је ваша држава предузела у последњих пет година да унапреди лидерство, заступање и учешће жена у спречавању и решавању сукоба, изградњи мира, хуманитарним активностима и одговорима на кризу, на свим нивоима одлучивања у ситуацијама оружаних и других сукоба, и у нестабилним или кризним окружењима?

в. Промовисано значајно учешће жена у мировним процесима и примени мировних споразума и у хуманитарном и кризном деловању

Република Србија обезбедила је једнако учешће мушкараца и жена у активностима међународне војне сарадње и значајно учешће жена у мировним процесима. У оквиру родно одговорног буџетирања, Министарство одбране (МО) већ четири године прати учешће жена у мултинационалним операцијама и оно је у сталном порасту. У оквиру плана образовања и обуке у МО и Војсци Србије интегрисана је обука „Родна питања у МиОп“³³⁷ и ту је обучено је 418 лица која се упућују у мировне операције и то: 87 официра (86м/1ж), 100 подофицира (м), 145 професионалних војника (139м/6ж) и 86 војних службеника (32м/54ж).

У периоду од усвајања НАП-а до данас, константно је повећаван проценат жена запослених у МО и ВС.³³⁸ Приликом запошљавања жене нису имале приоритет, већ су равноправно разматране са осталим кандидатима, а за рад су их препоручивали искључиво стручни квалитети. **Министарство одбране је такође активно радило на повећању броја жена у мисијама.**³³⁹ У Министарству одбране је вршена родна анализа кандидата упућених на добровољно служење војног рока са оружјем и курс за резервне офицере, а у сарадњи са Министрством просвете, науке и технолошког развоја. Такође су припремљене теме које ће се реализовати у завршној години средње школе чиме се осигурава да сви ученици средњих школа (дечаки и девојчице) равноправно стичу знања из наведених области.

Велики напредак је постигнут у промоцији жена у Војсци Србије. Кроз специфичне медијске прилоге промовисана је равноправна улога жена у безбедносном сектору. Препознавање достигнућа жена које су оствариле резултате у класи официра на Војној академији³⁴⁰ и

336 "UN women" и Женска платформа за развој Србије

337 МиОп-Мировне операције

338 Проценат заступљености жена у МО и ВС на дан 31.12.2017. године износи 20,53%, а на дан 30.11.2018. године износи 21,02%. Проценат заступљености жена на руководећим/командним позицијама у МО и ВС на дан 31.12.2017. године износи 5,77%, а на дан 30.11.2018. године 6,44%.

339 У 2017. години учествовало укупно 656 лица у МиОп, од којих је 579 лица било мушког пола (88,3%), а 77 учесника мисије су биле жене (11,7%). У 2018. години учествовало је укупно 559 лица у МиОп, од којих је 480 било мушкараца (85,9%), а 79 учесника мисије су биле жене (14,1%).

340 На пример, <https://www.vice.com/rs/article/4xwdqq/upisala-sam-voynu-akademiju-i-postala-najbolja-u-klasi> и <http://www.politika.rs/sr/clanak/338118/Drustvo/Tri-najbolja-kadeta-su-kadetkinje>

кампане које охрабрује девојке да се упишу³⁴¹ допринеле су повећању броја пријављених и примљених кадеткиња у Војној гимназији и на Војној Академији Србије, већем учешћу жена у систему одбране, жене су оснажене и имају већи утицај на управљачким положајима у МО и ВС.

Република Србија је спровела Родну анализу пракси и процедура током избегличке и мигрантске кризе³⁴² на такозваној Балканској рути³⁴³. Анализа је утврдила је да су у одговор на кризу интегрисане различите родно осетљиве праксе које служе као добри примери за уродњавање хуманитарних интервенција. На пример, на прихвату су радиле и жене и мушкарци, подаци су доступни и разврстани по полу и старосним групама, одвојени су женски и мушки тоалети, направљен је кутак за маме и бебе и простор за дечију игру, дељени су посебни хигијенски пакети за жене као и одећа за жене, мушкарце, девојчице и дечаке, и пружана психо-социјална подршка и радна окупација. Такође је успостављен механизам за праћење и пружање подршке женама, мушкарима, дечама и девојчицама изложеним или у ризику од родно заснованог насиља кроз стандардне оперативне процедуре за подршку у случајевима насиља.

28. Које активности је ваша земља предузела у последњих пет година како би побољшала судску и вансудску одговорност за кршење међународног хуманитарног права и кршење људских права жена и девојчица у ситуацијама оружаних и других сукоба или хуманитарних акција и одговора на кризу?

г. Предузете мере за борбу против незаконитог промета оружја

Током 2015. године усвојене су измене и допуне Закона о оружју и муницији³⁴⁴ које су подразумевале две важне новине. Прва новина тиче се набављања оружја, где је предвиђено да поред безбедносне провере, здравствене способности, потврде да је подносилац неосуђиван и да није кажњаван и потврде о обучености за руковањем ватреним оружјем, подносилац захтева мора да има оправдан захтев за набавку оружја - доказ да му је угрожена лична безбедност или да му је оружје потребно због природе посла. Друга промена тиче се здравствене способности подносиоца захтева за оружје, и доказује се на сваких 5 година лекарским уверењем. Такође, по издавању дозволе МУП обавештава изабраног лекара да је његовом пацијенту издата дозвола и лекар је у обавези да пријави МУП-у промене здравственог стања (или сумње) које би утицале на руковање оружјем³⁴⁵. Ова два института уведена су да би се смањиле злоупотребе употребе легалног оружја у поседу грађана. Најзад, дозвољено је поседовање сузавца и електрошокова, чиме ће се повећати безбедност грађана (за самоодбрану), а у неким пословима (приватно обезбеђење), може доћи до смисленије замене ватреног оружја електрешковима.

341 <http://www.va.mod.gov.rs/cms/view.php?id=7192>

342 Gender Assessment of the Refugee and Migration Crisis in Serbia and fYR Macedonia, UN Women, Europe and Central Asia Regional Office, January 2016 Prepared by Galit Wolfensohn (Lead Researcher) with the support of the research team comprised of Anica Milkovic (Research Consultant Serbia), Mirjana Nedeva (Research Consultant fYR Macedonia), and Faten Tibi (Programme Manager Economic Empowerment of Syrian Women, UN Women Regional Office Arab States, Cairo).

343 Највећа избегличка криза у Европи након Другог светског рата, преко милион тражилаца азила

344 „Сл.гласник РС”, бр. 20/2015 и 10/2019

345 Према новом Закону о оружју и муницији, „Сл.гласник РС”, бр. 20/2015 и 10/2019

д. Предузете мере за борбу против трговине женама и децом

Србија је унапредила институционални и стратешки оквир за борбу против трговине женама и децом. Основан је Центар за заштиту жртава трговине људима који у свом саставу има прихватилиште и службу. Усвојена је Национална стратегија за превенцију и сузбијање трговине људима, посебно женама и децом и заштите жртава, 2017-2020 и Акциони план 2017-2019 и држава је обезбедила средства за спровођење Акционог плана. Успостављен је специјализован СОС телефон за помоћ жртвама трговине људима, који пружа превентивно едукативне информације.

Србија је уложила појачане напоре кроз консолидовање правосуђа и одређивање јединствене надлежности истраге за кривично дело трговине људима под Управом криминалистичке полиције и кроз формирање самосталне Канцеларије Националног координатора. У оквиру јавног тужилаштва спроведена је интерна специјализација, тако што су у свим вишим јавним тужилаштвима одређени тужиоци-контакт особе за поступање у предметима због кривичног дела трговине људима.

Усвојен је Закон о странцима,³⁴⁶ који омогућава привремени боравак од 90 дана странцу за кога се претпоставља да је жртва трговине људима, коме се обезбеђује сигурност и заштита, смештај, психолошка и материјална помоћ, приступ медицинској заштити, образовању, саветовању и информисању о правима. Када се утврди да је лице жртва трговине људима, одобрава му се привремени боравак од годину дана, са могућношћу продужења, ако је то потребно ради његове заштите, опоравка и осигурања безбедности. Лице има право на приступ тржишту рада, стручном усавршавању и образовању, а ако нема довољно материјалних средстава за неопходно лечење, лицу се обезбеђује медицинска и друга неопходна помоћ. Остваривање ових права није условљено сведочењем жртве. Жртвама трговине људима страног држављанства омогућено је да добију радну дозволу на период важења одобрења боравка.³⁴⁷ Велики напор је уложен у унапређење идентификације жртава, нарочито међу мигрантима, избеглицама и тражиоцима азила и децом без пратње одраслих. Кривични закон забрањује трговину људима за све сврхе сексуалне и радне експлоатације.

Током 2016. године спроведен је програм обуке Заштита деце и младих у образовном систему од трговине људима, у коме су учествовала 125 наставника и сарадника у школама. Исте године школама је достављен приручник Заштита ученика од трговине људима.³⁴⁸

Сви запослени у Комесаријату за избеглице и миграције који раде у центрима за азил и прихватним центрима редовно пролазе обуке за идентификовање потенцијалних жртава трговине људима, родно заснованог насиља и слично, а у циљу пружања адекватне подршке мигрантима и тражиоцима азила и превенције различитих видова насиља.

³⁴⁶ „Сл.гласник РС”, бр. 24/2018.

³⁴⁷ Закон о запошљавању странаца, „Сл.гласник РС”, бр. 128/2014, 113/2017 и 50/2018

³⁴⁸ <https://rm.coe.int/greta-2017-37-frg-srb-en/16807809fd>

29. Које је активности ваша земља предузела у последњих пет година да би се елиминисали дискриминација и кршење права детета?

е. Предузете мере за борбу против негативних друштвених норми и пракси и мере повећану свест о потребама и потенцијалима девојчица

Законом о основама система образовања и васпитања³⁴⁹ ближе је уређена забрана дискриминације, забрана понашања које вређа углед, част и достојанство и обавезе органа и појединаца у реаговању на ситуације дискриминаторног понашања, у установама образовања и васпитања. Правилник о ближим критеријумима за препознавање облика дискриминације од стране запосленог, детета, ученика или трећег лица у установи образовања и васпитања, усвојен је фебруара 2016. године,³⁵⁰ а Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа³⁵¹, части или достојанства личности, је ступио на снагу у септембру 2018. године. У **Закону и оба правилника** уведен као посебан основ дискриминације сексуална оријентација и родни идентитет. Правилници који регулису препознавање и реаговање на дискриминацију прописали су могуће дискриминаторне ситуације у процесу образовања као што су дискриминација по националној основи, искуључивање/недовољно укључивање у процес образовања, дискриминација ромске деце и деце са инвалидитетом, сегрегација у образовању. Такође, постоје следећи илустративни примери добрих пракси у овој области: а. **из буџета је финансиран други Рок камп за девојчице који је покренула група младих активисткиња и музичарки**³⁵² са жељом да се ниједна девојчица не осети усамљено због својих интересовања, био то плес, спорт, или - свирање у рок бенду; б. **реагујући на чињеницу да девојчице у Србији завршавају средње школе и факултете више него дечаки, али да се жене касније у животу ређе налазе на позицијама одлучивања, те да родни јаз у платама и даље постоји, иако на нивоу испод онога који има ЕУ, у Србији се имплементира глобална кампање Inspiring Girls**³⁵³ у којој учествују и народне посланице, жене из академског, приватног, јавног и непрофитног сектора. Циљ је борба против родних стереотипа и мотивисање девојчица да не одустају од својих снова; в. **Низ удружења обележавају међународни Дан девојчица у ИКТ-у**³⁵⁴ сваког последњег четвртка у априлу. Циљ је да девојчице оснаже приликом одабира професија и да не подлежу стереотипима, већ да се руководе личним интересовањима и талентима. До сада је 6500 девојчица имало прилике да се упозна са професијама у ИКТ сектору³⁵⁵.

ж. Реализоване политике и програми за смањење и искорењивање дечјих, раних и принудних бракова

Закон о спречавању насиља у породици³⁵⁶ и измене и допуне Кривичног законика³⁵⁷ увеле су нова кривична дела, укључујући и принудни брак. Истраживање вишеструких показатеља

349 „Сл.гласник РС”, бр. 88/2017, 27/18 (I) – др. закон и 27/18 (II) – др. Закон, члан 110.

350 „Сл. гласник РС”, бр.22/2016

351 „Сл. гласник РС”, бр.85/2018

352 окупљених око програма ФЕМИКС, Више: <http://www.femix.info/>

353 <http://inspiringgirls.rs/cilj-kampanje/>

354 <http://poslovnenezene.org.rs/2018/03/telenor-dan-devojicica-2018/>

355 <http://poslovnenezene.org.rs/2018/03/telenor-dan-devojicica-2018/>

356 „Сл.гласник РС” бр. 94/2016, ступио на снагу 1. јуна 2017. године

357 „Сл.гласник РС”, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014 и 94/2016

жена и деце³⁵⁸ показало је да су ромске девојчице изложеније дечијим браковима³⁵⁹ и стога је формирана Национална коалиција³⁶⁰ за окончање дечијих бракова, којом координира Координационо тело за родну равноправност. Коалиција за окончање дечијих бракова има за циљ да кроз усмерену и координисану акцију релевантних актера допринесе окончању дечијих бракова у Србији, нарочито у ромској популацији. Методе рада су заговарање отклањања институционалних и друштвених препрека за спровођење релевантних законодавних и стратешких оквира, као и промоција примера добре праксе који се реализују у партнерству локалних заједница, невладиног, владиног и приватног сектора и медија. Коалиција представља заједницу појединаца, институција и организација које ће заједно радити на јачању опција безбедног избора за девојчице ромске националности и осигуравати да се жене и мушкарци, дечаци и девојчице ромске националности, оснажују и да мењају постојећу праксу дечијих бракова.³⁶¹ Покренуте су активности на оснаживању девојчица и дечака, посебно у ромској заједници, и пилот интервенције за елиминацију дечијих бракова у заједници.

358 <https://www.unicef.org/serbia/media/6496/file>

359 Исто

360 <http://sociojalnoukljucivanje.gov.rs/sr/%D0%BE%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B0-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B0-%D0%BA%D0%BE%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%86%D0%B8%D1%98%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D0%BE%D0%BA%D0%BE/>

361 Исто

Област 6 - Очување животне средине, заштита и обнова

30. Које активности је ваша земља предузела у последњих пет година да интегрише родне перспективе и питања у еколошке политике?

а. Унапређена родна перспектива у еколошким политикама

Министарство за заштиту животне средине је у буџету за 2019. годину планирало средства за израду родне анализе чији је циљ управо увођење перспективе родне равноправности у еколошке политике и активности министарства. Додатно, у току је израда новог стратешког документа за планирање средстава из претприступних фондова ЕУ за област заштите животне средине и енергетике која укључује по први пут и родну перспективу. Препознат је родни јаз и дате су препоруке за мере које ће се наћи и у акционим документима. Заштита животне средине је област са високом заступљеношћу жена. У Министарству за заштиту животне средине ангажовано је 68% жена међу запосленима, и 33% на местима одлучивања, а у Агенцији за заштиту животне средине 68% је жена међу запосленима³⁶². Ажурираним националним имплементационим планом (НИП) за спровођење Стокхолмске конвенције о дуготрајним органским загађујућим супстанцама³⁶³ је на основу истраживања „Утицај хемикалија на женско здравље“, предвиђено низ мера и активности којима се унапређује вођење евиденција по полу, информисање жена и мајки о утицају хемикалија и опасног отпада на репродуктивно здравље, као и обуке запослених о родној равноправности у области управљања хемикалијама. Министарство је у претходних пет година одржало низ едукација за запослене на тему родне равноправности.

Током 2018. године Министарство заштите животне средине је спровело и истраживање на тему „Родна перспектива управљања отпадом у домаћинствима у Србији“, са циљем процене понашања и ставова грађана Србије по питању односа према животној средини, третирању отпада и рециклажи, као и уочавања сличности и разлика у ставовима мушкараца и жена на ове теме. Испитан је постојећи однос и навике у управљању отпадом на нивоу домаћинства, као и ставови и спремност за унапређење навика, укључујући и рециклажу. Резултати истраживања су показали да су жене кључни носиоци садашњег одвајања за рециклажу (68%), као и промена постојећих навика (61%).

Укључивање родне перспективе³⁶⁴ обухвата низ активности, кроз које се обликују правила у вези са прикупљањем и разврставањем података по полу, улогама жена као корисника и доносиоца одлука у контексту климатских промена, уродњавањем процеса, индикатора, циљева и резултата, узимањем у обзир димензије родне равноправности као критеријума при евалуацији пројеката, као и припремом приручника за родну равноправност и климатске

362 <https://ravnopravnost.org.rs/wp-content/uploads/2018/11/Publikacija-%C5%BDene-u-odr%C5%BEivoj-energetici.pdf>

363 <http://chm.pops.int/default.aspx>

364 „Други двогодишњи ажурирани извештај и Трећи извештај према Оквирној конвенцији УН о промени климе“ (родна равноправност у складу са упутством УНЕП/ГЕФ водича, подаци разврстани према полу, улога жена као корисника и доносиоца одлука у контексту климатских промена – ублажавање и прилагођавање), као и пројекат „Успостављање националног оквира транспарентности према Споразуму из Париза“ (укључивање, планирање и праћење напретка димензије родне равноправности у процесе планирања ублажавања климатских промена, прилагођавања на измењене климатске услове и смањење ризика од катастрофа).

промене. Најзад, ради се на укључивању, планирању и праћењу напретка димензије родне равноправности у процесе планирања ублажавања климатских промена, прилагођавања на измењене климатске услове и смањење ризика од катастрофа.

31. Које активности је ваша земља предузела у последњих пет година да интегрише родне перспективе у политике и програме за смањење ризика од катастрофа, за јачање отпорности на климатске услове и ублажавање њихових последица?

6. Унапређена родна перспектива у програмима смањења ризика од катастрофа

Република Србија је у Закону о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама³⁶⁵ увела одредбе о поштовању родне равноправности. Акционим планом за спровођење националног програма управљања ризиком од елементарних непогода 2016 – 2020. Републике Србије³⁶⁶ стриктно су одређене активности које подразумевају вођење евиденција по полу кроз успостављање базе података; активности посебног оснаживања жена; израду програма обука за женске НВО које заговарају учешће жена и осетљивих група грађана/ки у управљању и планирању смањења ризика и безбедности жена и осетљивих група грађана/ки; израду планова који ће водити рачуна о женама; као и обавезу осигуравања доступности планова спремности система здравствене заштите за жене.

Министарство животне средине је кроз пројектну подршку³⁶⁷ припремило прву студију о родној равноправности и климатским променама у Србији³⁶⁸ чији је циљ био сагледавање питања родне равноправности у контексту ублажавања климатских промена и прилагођавања на измењене климатске услове. Током 2018. године, Министарство заштите животне средине је расписало два позива за решавање проблема климатских промена који укључују критеријуме у области родне равноправности. Додатно, кроз девет догађаја организованих широм Србије, Министарство заштите животне средине је радило на изградњи капацитета 381 представника/ца локалних самоуправа, цивилног друштва, приватних компанија, итд. да препознају значај увођења родне перспективе у борбу против климатских промена. Тачније, 252 жене и 129 мушкараца имају знања да препознају могуће активности у области родне равноправности и климатских промена. Министарство је израдило и први приручник за обуке, „Род и климатске промене“³⁶⁹, на основу ког је одржана тродневна обука за 19 представника/ца (16 жена и 3 мушкарца) министарстава, локалних самоуправа и НВО, који је за резултат имао повећање знања од 30% на теме родних улога, родних стереотипа и њихових утицаја на процесе стварања и спровођења политика и мера у области борбе против климатских промена. Такође, Министарство је пружио менторску подршку одабраним предлозима пројекта да развију додатно своје родне компоненте, а укупно пет (5) пројеката је идентификовано као пример добре праксе када је у питању увођење родне перспективе у борбу против климатских промена.

365 „Сл.гласник РС“, бр.87/2018

366 <http://vs3836.cloudhosting.rs/strateg/79/obr/AP%20DRR%20-%20final.pdf>

367 <https://unfccc.int/resource/docs/natc/serbur1se.pdf>

368 <http://www.klimatskepromene.rs/wp-content/uploads/2017/04/First-Study-on-Gender-and-Climate-Change-in-the-Republic-of-Serbia.pdf>

369 <http://rs.one.un.org/content/unct/serbia/en/home/publications/gender-and-climate-change---training-handbook.html>

в. Израђен први државни извешај о родној перспективи за Оквирну конвенцију УН о промени климе

У складу са Акционим планом за родну равноправност Оквирне конвенције УН о промени климе³⁷⁰, Министарство заштите животне средине је припремило први добровољни извештај који је укључио родно разврстане податке о утицају климатских промена на жене и мушкарце, са посебном пажњом посвећеном локалним заједницама; увођење питања родне равноправности у активности и мере адаптације, митигације, изградње капацитета, као и у технологију и финансијске политике; и обухватио планове за даљи рад и напредак постигнут у јачању родне равнотеже у националним климатским делегацијама. Република Србија је седма земља на свету која је поднела извештај у овом домену.

Активности спроведене током 2018. године су препознате као међународни пример добре праксе, те је Министарство заштите животне средине представило постигнуте резултате на 24. заседању Конференције чланица потписница Оквирне конвенције УН о промени климе (COP24 UNFCCC), одржаној у Катовицама, Пољска, као и на Регионалном форуму о одрживом развоју у региону Економске комисије УН за Европу (UNECE), одржаном у Женеви у 2019. године.

370 https://unfccc.int/sites/default/files/cp23_auv_gender.pdf

ТРЕЋИ ДЕО: НАЦИОНАЛНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ И ПРОЦЕСИ

32. Какав је тренутни механизам за родну равноправност и оснаживање жена у вашој земљи? Молимо вас да наведете његов назив и опишете његову локацију унутар Владе.

Република Србија је, током извештајног периода, од усвајања ППА формирала механизме родне равноправности на свим нивоима власти: законодавне, извршне, као и независне надзорне механизме на националном, покрајинском и локалном нивоу, у континуитету и то још од 2002. године.

Тренутно, на националном нивоу у оквиру извршне власти, институционалну подршку родној равноправности и оснаживању жена у Републици Србији пружају Координационо тело за родну равноправност и Сектор за антидискриминациону политику и унапређење родне равноправности при Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања.

Координационо тело за родну равноправност формирано је Одлуком Владе 30. октобра 2014. године³⁷¹. Координационо тело за родну равноправност разматра сва питања и координира рад органа државне управе у вези са родном равноправношћу, у циљу унапређења родне равноправности у Републици Србији³⁷². Главни задатак Координационог тела је да иницира и прати спровођење и процесе израде националног стратешког оквира у области родне равноправности и оснаживања жена. Радом Координационог тела руководи потпредседница Владе Републике Србије и министарка грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре. Координационо тело своје предлоге, мишљења и стручна објашњења доставља Влади, министарствима, посебним организацијама, другим органима и стручним организацијама у чијој надлежности је и област родне равноправности³⁷³. Подршку у раду Координационог тела пружа Стручна група Координационог тела која врши стручне послове у вези са текућим питањима по питању родне равноправности³⁷⁴. Позиционирањем Координационог тела у врху Владе, при кабинету потпредседнице Владе, послата је јасна порука која се достизању родне равноправности придаје у Републици Србији.

Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања је основало Одсек за родну равноправност 2014. године (заменио је Управу за родну равноправност основану 2008. године), који од 1. јуна 2017. године постаје Сектор за антидискриминациону политику и унапређење родне равноправности³⁷⁵. Надлежности Сектора се односе на анализу

371 Одлука Владе о формирању Координационог тела за родну равноправност а основу члана 25, став 1. Уредбе о начелима за унутрашње уређење и систематизацију радних места у министарствима, посебним организацијама и службама Владе, „Сл.гласник РС”, бр. 81/07 пречишћен текст, 69/08, 98/12 и 87/13

372 Одлука Владе о формирању Координационог тела за родну равноправност

373 Пословник о раду Координационог тела за родну равноправност, члан 2. : <https://www.rodnaravnopravnost.gov.rs/sites/default/files/2016-12/P%D0%BEsl%D0%BEvnik%20%D0%BE%20r%D0%B0du%20K%D0%BE%D0%BErdin%D0%B0ci%D0%BE%D0%BEg%20t%D0%B5%D0%B0%20z%D0%B0%20r%D0%BEdu%20r%D0%B0vn%D0%BEpr%D0%B0vn%D0%BEst.pdf>

374 Исто, члан 3

375 На основу члана 43. став 2. Закона о државној управи, „Сл.гласник РС”, бр. 79/05, 101/07, 95/10, 99/14, 30/18 - др. закон и 47/18, члана 46. Закона о државним службеницима „Сл.гласник РС”, бр. 79/05, 81/05 - исправка и 83/05 – исправка, 64/07, 67/07-исправка, 116/08, 104/09, 99/14 и 95/18, члана 4. став 2. Уредбе о начелима за унутрашње уређење и систематизацију радних места у министарствима, посебним организацијама и службама Владе, „Сл.гласник РС”, бр. 81/07-пречишћен текст, 69/08, 98/12, 87/13 и 2/19

стања и предлагање мера у области унапређења антидискриминационих политика и родне равноправности; израду и спровођење релевантних националних стратешких докумената; израду нацрта закона и других прописа у овој области; промоцију родне равноправности, политике једнаких могућности и антидискриминације.

Главни хоризонтални механизам за увођење родне перспективе и координисање политика родне равноправности Владе Републике Србије, заједно са Координационим телом за родну равноправност представља мрежа контакт особа за родну равноправност у свим ресорним министарствима и кључним институцијама. Тимови за родно одговорно буџетирање су формирани у свим буџетским корисницима, док ИПА јединице функционишу као тела за родну равноправност у оквиру процеса ИПА програмирања.

Влада Републике Србије успоставила је Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва у јулу 2009. године. Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва, при Кабинету председнице Владе, надлежан је за јачање капацитета Владе да развија и спроводи политике социјалног укључивања засноване на примерима добре праксе у Европи и пружа подршку ресорним министарствима у развијању и спровођењу политика социјалног укључивања, уз редовне консултације са организацијама цивилног друштва.³⁷⁶

Ради спровођења Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација -Жене, мир и безбедност у Републици Србији 2010–2015, формирана су четири институционална тела и то: Политички савет Владе Републике Србије за спровођење Националног акционог плана, Мултисекторско координационо тело Владе Републике Србије за спровођење Националног акционог плана 1325³⁷⁷, Аналитичке групе и истраживачки тимови за праћење, анализу и извештавање о спровођењу тог плана у надлежним органима државне управе и Комисија Народне скупштине Републике Србије за праћење спровођења Националног акционог плана 1325. У сектору безбедности, постоје, такође, и механизми родне равноправности на нивоу појединих органа државне управе ради уградње родне перспективе: саветник/саветница за родну равноправност министра/директора, саветник/саветница за род команданата националних контингената у мултинационалним операцијама, механизам колегијалне помоћи, „особе од поверења“, механизам за родно одговорну евиденцију кадрова и родно одговорне статистике и механизам родно одговорног буџетирања. У тренутку подношења извештаја треба да се формира Политички савет, након вишегодишње паузе. Мултисекторско тело је преименовано у оперативно тело, а дужности овог тела обавља Координационо тело за родну равноправност.

У Републичком заводу за статистику постоји Одсек за социјалне индикаторе, правосудну и родну статистику, који се бави израдом методологије прикупљања, обрадом, објављивањем и анализом података из статистичких истраживања, родном статистиком, организацијом и реализацијом израде методологије за преузимање и израду података неопходних за социоекономске индикаторе.

Постоје и независни држани органи, Заштитник грађана и Повереник за заштиту равноправности (видети још у одговору на питање 25). Заштитник грађана, успостављен је Законом о заштитнику грађана. То је инокосни државни орган који штити и унапређује

376 <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/sr/>

377 215 http://www.upravacarina.rs/cyr/Informacije/Documents/akcioniplanovi/Nacionalni_akcioni_plan_za_primenу_Rezolucije_1325_SB.pdf

права грађана и грађанки кроз контролу законитости рада органа и организација које обављају јавна овлашћења. Заштита родне равноправности је једна од области рада ове институције. У циљу унапређивања свога рада, 2012. године, Заштитник грађана је формирао Савет за родну равноправност као своје стручно, саветодавно тело. Повереник за заштиту равноправности је независан, самосталан и специјализован државни орган који је формиран на основу Закона о забрани дискриминације у циљу спречавања свих видова, облика и случајева дискриминације, заштите равноправности физичких и правних лица у свим областима друштвених односа, надзора над применом прописа о забрани дискриминације као и унапређивања остваривања и заштите равноправности.

На нивоу АП Војводине делују: Одбор за равноправност полова Скупштине Аутономне покрајине Војводина (основан 2003. године), Покрајински секретаријат за социјалну политику, демографију и равноправност полова, Савет за родну равноправност и Завод за равноправност полова. Такође, на нивоу АПВ делује и независан орган, Покрајински заштитник грађана – омбудсман, који има заменика/цу за равноправност полова, јер је заштита равноправности полова једна од кључних области рада ове институције.

Локални механизми за родну равноправност се формирају по основу Закона о равноправности полова³⁷⁸, којим је прописано да се у органима јединица локалне самоуправе организује стално тело или одреди запослена особа за питања родне равноправности у локалној самоуправи. До сада су у 130 локалних самоуправа формиран механизми за родну равноправност (одбори, комисије, изабрана лица). Иако скоро 90% јединица локалне самоуправе има локални механизам за родну равноправност, њихова је функционалност променљива, капацитети су недовољни, средства која су опредељена за политике родне равноправности нису адекватна, а процедуре нису стандардизоване, те мандати локалних механизма нису потпуно стабилни.

33. Да ли је шеф националног механизма члан институционалног процеса остваривања ЦОР (нпр. међу-министарска координациона служба, комисија или одбор)?

Одлуком Владе³⁷⁹ формирана је Међуресорна радна групе за спровођење Агенде Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године³⁸⁰. Задаци Радне групе су да:

1. у сарадњи са надлежним министарствима прати спровођење Агенде Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године, која је усвојена 25. септембра 2015. године у седишту Уједињених нација у Њујорку;
2. обједини и координира ставове и активности свих надлежних министарстава поводом Агенде Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године;
3. предложи процес усвајања националне стратегије одрживог развоја и начине њеног финансирања, којом би се објединиле све појединачне стратегије и хармонизовало

³⁷⁸ „Сл. гласник РС”, бр. 104/2009, члан 39

³⁷⁹ На основу члана 33. ст. 2. и 3. Закона о Влади „Сл. гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС и 44/14

³⁸⁰ „Сл. гласник РС”, бр. 113/15, 67/17, 95/17, 120/17, 104/18, 8/19.

остварење циљева Агенде Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године са условима које Република Србија треба да оствари како би испунила своје друге међународне обавезе и успешно привела крају приступне преговоре са Европском унијом;

4. предложи основе за статистичко праћење циљева и подциљева;
5. припрема периодичне извештаје о спровођењу Агенде Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године у Републици Србији;
6. преко Министарства спољних послова, континуирано информише Сталног координатора Уједињених нација у Републици Србији и систем Уједињених нација о резултатима рада Радне групе и спровођењу циљева и подциљева Агенде Уједињених нација о одрживом развоју до 2030. године.

Радном групом председава министарка без портфеља задужена за демографију и популациону политику. Заменица председнице је заменица помоћника министра спољних послова, амбасадорка. Члановисуодређениизследећихинституција: Министарства спољних послова, Министарства финансија, Министарства културе и информисања, Министарства заштите животне средине, Министарства привреде, Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Министарства омладине и спорта, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарства државне управе и локалне самоуправе, Министарства рударства и енергетике, Министарства просвете, науке и технолошког развоја, Министарства за европске интеграције, Министарства унутрашњих послова, Министарства правде, Министарства трговине, туризма и телекомуникација, Канцеларије за Косово и Метохију, Републичког завода за статистику, Републичког секретаријата за јавне политике, Комесаријата за избеглице и миграције, Канцеларије за управљање јавним улагањима и Тима за социјално укључивање и смањење сиромаштва³⁸¹.

Стручне и административно-техничке послове за потребе Радне групе обавља Министарство спољних послова и Кабинет министрке без портфеља задужене за демографију и популациону политику.

У току је припрема добровољног националног извештаја о примени Агенде 2030., а организације цивилног друштва су путем јавног позива³⁸² позване да доставе прилоге о примени агенде.

381 „Сл. гласник РС”, бр. 113 од 30. децембра 2015, 67 од 7. јула 2017, 95 од 25. октобра 2017, 120 од 30. децембра 2017, 104 од 28. децембра 2018, 8 од 8. фебруара 2019.

382 <http://civilnodrustvo.gov.rs/vest/javni-poziv-za-dostavljanje-priloga-za-potrebe-izrade-dobrovoljnog-nacionalnog-izve%C5%A1taja-o-primeni-agende-2030.37.html?newsId=1054>

34. Постоје ли формални механизми за различите актере да учествују у примени и праћењу Пекиншке декларације и Платформе за акцију и Агенде за одрживи развој до 2030?

а) Који од следећих актера формално учествују у националним координационим механизмима установљеним како би допринели примени Пекиншке декларације и Платформе за акцију (ПДПА) и Агенде за одрживи развој до 2030?

Пекиншка декларација и ППА

- организације цивилног друштва
- организације за права жена
- академске установе и експертски тимови
- верске организације
- парламенти/парламентарне комисије
- приватни сектор
- систем уједињених нација
- остали актери, синдикат.....

Агенда за одрживи развој 2030

- организације цивилног друштва
- организације за женска права
- академске установе и експертски тимови
- верске организације
- парламенти/парламентарне комисије
- приватни сектор
- систем уједињених нација
- остали актери, молимо наведите: локалне самоуправе... ..

Иако није до краја формализовано, редовно праћење помака у тематским областима на основу Пекиншке декларације и Платформе за акцију врши се помоћу постојећих механизма, укључујући Координационо тело за родну равноправност, контакт особе за родну равноправност у ресорним органима, Сектор за антидискриминациону политику и родну равноправност Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Канцеларију за људска и мањинска права која извештава по међународним уговорима и универзалним периодичним прегледима. Поред наведених, у израду Извештаја о примени и праћењу Пекиншке декларације и Платформе за акцију укључени су различити актери, укључујући организације цивилног друштва, женске организације, академске установе и експерте и експерткиње, удружење послодаваца и репрезентативни синдикат.

Када је у питању Агенда 2030, мапирањем стратешког оквира Републике Србије у односу на циљеве одрживог развоја утврђена је подударност у односу на сва активна стратешка документа Републике Србије. Израђен је документ под називом "Србија и Агенда 2030"³⁸³, који мапира Циљеве одрживог развоја у односу на национални стратешки оквир и процес преговарачких поглавља за приступање Европској унији. У сарадњи са тимом Уједињених нација у Србији и осталим партнерима, спроведен је велики број активности, укључујући и: израду документа Брзе интегрисане процене (RIA), реализацију МАПС мисије, организацију Суб-регионалне конференције под називом „Промоција напретка у имплементацији Агенде 2030". Планиране су и активности повећања видљивости Циљева одрживог развоја и Агенде 2030, како би се приближили што већем аудиторијуму и постали блиски сваком појединцу у Србији, посебно на нивоу градова и општина. Све ове активности претходиле су отпочињању процеса израде првог Добровољног националног извештаја о спровођењу Циљева одрживог развоја који ће Република Србија представити у јулу 2019. године у седишту Уједињених нација у Њујорку. Консултације са актерима су започете, али ће

383 <https://rsjp.gov.rs/wp-content/uploads/2017/11/Agenda-UN-2030.pdf>

се интензивирати у наредном периоду. За сада су укључене SeCONS група за развојну иницијативу и Центар за високе економске студије (CEBEC), као think-tank организације.

б) Да ли имате уведене механизме који обезбеђују учешће жена и девојчица из маргинализованих група, као и да се питања која се њих тичу одражавају у овим процесима?

Координационо тело за родну равноправност координира и радом Коалиције за окончање дечијих бракова која ради на опцијама безбедног избора и оснаживање девојчица и дечака, посебно у ромској заједници. У оквиру Агенде 2030, Савет за права детета, којим председава министаркаа без портфеља задужена за демографију, укључен је у процес консултација, а деца бивају позивана да присуствују и учествују у седницама Савета. И у оквиру Агенде 2030, ромске организације које чине део Националне коалиције за окончање дечијих бракова биће позиване да дају своје увиде у вези са положајем и приоритетима Ромкиња у оквирима ЦОР-а. Планиран је и шири процес консултација.

ц) Молимо вас да опишете како су актери допринели припреми садашњег националног извештаја.

Консултације су обављене на два нивоа. Први ниво је прикупљање информација у вези са тренутним стањем у областима и успостављање везе између намере јавних политика и исхода јавних политика на животе жена и мушкараца у различитим срединама и из различитих група. Други ниво представљају консултације у вези са приоритетима у свакој од области, као и главним приоритетима у вези са родном равноправношћу у Републици Србији. Актерима је напоменуто да консултације немају обавезујући карактер. Актери су доприносили увидима у емпиријске податке, приказима налаза сопствених истраживања, указивањем на ситуацију у којој се налазе подзаступљене групе (нпр. старије жене, жене са инвалидитетом, Ромкиње, ЛГБТ и друге групе жена). У оквиру припреме извештаја за ПДПА, актери су консултовани у вези са највећим напретком у последњих пет (5) година, као и у вези са изазовима за наредних пет (5) година. Начини укључивања су били консултације у малим групама, појединачне консултације и онлајн консултације.

35. Да ли су родна равноправност и оснаживање свих жена и девојчица укључени као кључни приоритет у национални план/стратегију за спровођење ЦОР?

Национална стратегија одрживог развоја истекла је 2017. Израда нове стратегије је у плану.

ЧЕТВРТИ ДЕО: ПОДАЦИ И СТАТИСТИКА

36. Најважније три области у којима је Република Србија постигла највећи напредак током протеклих пет година када је у питању родна статистика на националном нивоу

Објављени су закони, прописи, статистички програм/стратегија којима се утврђује израда родне статистике. Народна скупштина Републике Србије је на седници одржаној 24. јуна 2015. године, донела Одлуку о програму званичне статистике у периоду од 2016. до 2020. године³⁸⁴ Такође, Влада Републике Србије донела је Уредбу о утврђивању Плана званичне статистике за 2019. годину³⁸⁵. У овим документима се налазе обавезе прикупљања, обраде, публикавања и дисеминације података која се односе на лице, а према полу.

Сprovedена су нова истраживања за израду полазних националних информација о специјализованим темама као што су употреба времена, родно засновано насиље, власништво над имовином, сиромаштво, инвалидитет. Прво Истраживање о коришћењу времена³⁸⁶ спроведено је 2010 године, а 2015. године Сeзонско истраживање о коришћењу времена³⁸⁷. Следеће истраживање о коришћењу времена на територији Републике Србије ће се спровести 2020. године

Анкета о радној снази (LFS) се у Републици Србији спроводи од 2008. године, док се Истраживање о приходима и условима живота (SILC) спроводи од 2013. године. Оба истраживања су у потпуности усклађена са Евростатовом методологијом и представљају значајан извор података. Изабрани подаци према полу објављују се и у публикацији „Жене и мушкарци у Републици Србији”.³⁸⁸

Унапређени су административни/алтернативни извори података за решавање недостатака везаних за родне податке.

37. Међу доле наведеним ставкама, која су три највећа приоритета у вашој земљи за јачање националне родне статистике у наредних пет година?

Од највећих приоритета ту су: а. Израда закона, прописа или статистичког програма/стратегије која промовише родне статистике (Израда новог закона о статистици, као и редовни годишњи планови званичне статистике); б. Коришћење више родно осетљивих података у формулацији политике и реализацији програма и пројеката (Истраживање вишеструких показатеља ће се 2019. године спровести по 6. пут и то међу националном и

384 http://www.stat.gov.rs/media/2282/program_2016-2020.pdf

385 <http://www.stat.gov.rs/media/3901/uredba-o-utvrdivanju-plana-zvanicne-statistike-za-2019-godinu.pdf>

386 <http://publikacije.stat.gov.rs/G2012/Pdf/G20126015.pdf>

387 <http://publikacije.stat.gov.rs/G2016/Pdf/G20166006.pdf>

388 <http://publikacije.stat.gov.rs/G2014/Pdf/G20146008.pdf> ;<http://publikacije.stat.gov.rs/G2017/Pdf/G20176008.pdf> ,

ромском популацијом; в. Спровођење нових истраживања за израду полазних националних информација о специјализованим темама (нпр. Употреба времена, родно засновано насиље, власништво над имовином, сиромаштво, инвалидитет).

38. Да ли сте дефинисали национални сет показатеља за праћење напретка по ЦОР389?

Није дефинисан национални сет показатеља за праћење напретка по ЦОР.

За сада је доступно 25 показатеља ЦОР код којих постоји разврставање по полу: 1.2.1, 1.2.2, 2.2.1, 2.2.2, 3.1.2, 3.2.1, 3.2.2, 3.4.1, 3.4.2, 4.2.1, 4.2.2, 4.3.1, 4.5.1, 5.2.1, 5.2.2, 5.3.1, 5.4.1, 5.5.1, 5.6.1, 8.5.1, 8.5.2, 8.6.1, 8.7.1, 16.3.1, 17.8.1)

<http://devinfo.stat.gov.rs/diSrbija/diSDG.aspx>

39. Да ли је започето прикупљање и компилација података о показатељима ЦОР у оквиру петог циља који се тиче родне равноправности, као и родно-специфичних показатеља у оквиру других ЦОР.

Започето је прикупљање и компилација података о показатељима ЦОР у оквиру петог циља који се тиче родне равноправности, као и родно-специфичних показатеља у оквиру других ЦОР.

Више информација о прикупљеним и објављеним индикаторима може се пронаћи на страници: <http://sdg.indikatori.rs/>

40. Разврставања која рутински дају главна истраживања у Републици Србији су:

- Географска локација
- Пол
- Узраст
- Образовање
- Брачни статус

